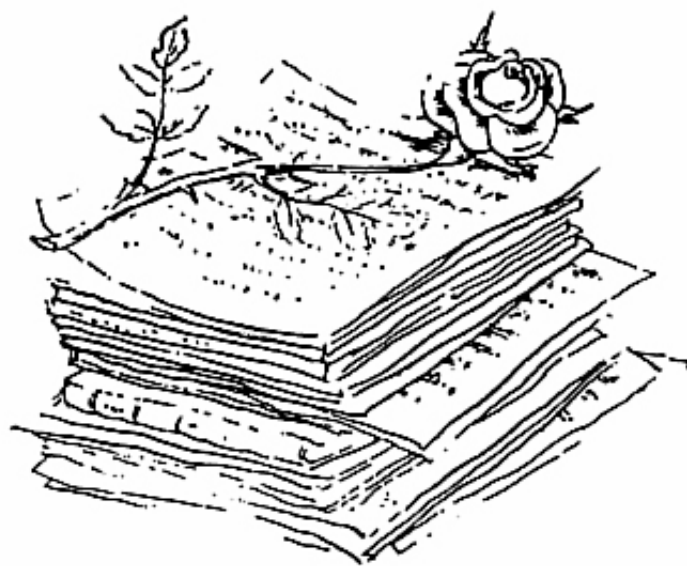

Z P R Á V Y

SPOLEČNOSTI BOHUSLAVA MARTINŮ

číslo 31

Praha 2008

Vydáno s finanční podporou Nadace Bohuslava Martinů

© Společnost Bohuslava Martinů, Praha 2008

Vážení přátelé, milí příznivci hudby Bohuslava Martinů,

začátkem července 2007, když bylo 30 číslo zpravodaje již v tisku, zastihla nás velmi smutná zpráva – opustil nás Jindřich Feld, předseda Společnosti Bohuslava Martinů. Protože jsme už nemohli uctít památku této významné osobnosti, přináší ji dodatečně článek Ilji Hurníka v tomto čísle.

Letos v listopadu uplyne 30 let od úmrtí Charlotte Martinů. Toto výročí je příležitostí, aby si kulturní veřejnost znovu připomněla dosah odkazu věrné choti našeho skladatele.

Také vrcholí přípravy na příští rok, kdy si v rámci významného projektu „Martinů Revisited“ připomeneme již půl století od úmrtí Bohuslava Martinů. Proto ve zpravodaji najdete několik článků, které souvisejí s touto událostí.

Jak jsme vás již informovali, na internetu je přístupný seznam všech publikovaných článků, které vyšly ve Zprávách SBM od č. 1 až po č. 29. Tento soupis byl pořízen u příležitosti 30. výročí od založení Společnosti Bohuslava Martinů. V brzké době chystáme rovněž zpřístupnění zpravodaje na internetu, a to na stejné na adrese: www.martinu.cz.

V posledním čísle Zpráv jsme Vás seznámili s obsazením dnešního výboru Společnosti Bohuslava Martinů. Pro ty z Vás, kteří se nemohli zúčastnit letošní zajímavé besedy se současným předsedou naší společnosti, panem Bohuslavem Matouškem, představujeme tohoto známého houslového virtuóza hned v úvodu našeho obsáhlého čísla.

Přejeme Vám krásné podzimní dny a pěkné chvíle při čtení zpravodaje.

Za Výbor Společnosti Bohuslava Martinů

Daniela Urbancová

O B S A H

ZPRÁVY, JUBILEA, UDÁLOSTI	
Portrét Bohuslava Matouška	6
Ohlédnutí za Charlotte Martinů	8
Jan Kapusta	
Činnost poboček SBM za uplynulou sezónu	10
E. Štrausová, J. Mráčková, R. Pechancová, V. Obdržálková	
Ze zákulisí Institutu Bohuslava Martinů	15
18. kongres Mezinárodní muzikologické společnosti v Curychu	18
Aleš Březina	
Dny Bohuslava Martinů 2007	20
Jana Tománková	
Premiéra Kuchyňské revue ve Stavovském divadle	22
Otvírání studánek na Třech Studních	23
Josef Kaprál	
11. Martinů fest Polička 2008 (program festivalu)	24
70. výročí pobytu Bohuslava Martinů na Třech Studních	25
Josef Kaprál	
ZPRÁVY ZE ZAHRANIČÍ	27
PLÁNOVANÉ PROJEKTY	
Dny Bohuslava Martinů 2008 (program)	28
Projekt Martinů Revisited	28
Aleš Březina	
„Fenomén Martinů“	30
Kateřina Maýrová	
Centrum Bohuslava Martinů v Poličce	32
Jan Matouš	
OSOBNOSTI	
Interview s Jakubem Hrušou	36
Lucie Berná	
Ivo Kahánek	40
NEKROLOGY	
Jindřich Feld	42
Ilja Hurník	
Zemřel varhaník a skladatel Bedřich Janáček	43
Jana Hřebíková	

Guy Erismann	45
Aleš Březina	
STUDIE, KOMENTÁŘE	
„Nemohu vám vypsat, co všechno jsme zde zakusili ...“	47
Aleš Březina	
Jak Bohuslav Martinů 16. srpna 1979 přijel domů	53
Jan Kapusta	
Bohuslav Martinů a Česká filharmonie	55
Karel Špelina	
Miloš Šafránek: Setkání po padesáti letech	64
Aleš Březina	
SKLADBY OBJEDNANÉ Z BRNA	
Ke zrodu Petrklíče	66
Zdeněk Zouhar	
Písničky pro dětský sbor	67
Jaroslav Dostálík	
Ptačí hody	68
Jan Trojan	
Pocta Rudolfo Firkušnému	73
Alena Veselá	
Slavní přátelé	75
Jarmila Mráčková	
KORESPONDENCE	
Bohuslav Martinů a Theo H. Florin	76
Mária Kleňová	
Autografy a faksimile skladeb věnované Rudolfo Firkušnému	78
Jana Hřebíková	
NOVÉ KNIHY	80
NOVÉ NAHRÁVKY	82
PARTITURY	85
VÝSTAVY	88

Portrét Bohuslava Matouška

nového předsedy Společnosti Bohuslava Martinů

Bohuslav Matoušek (*1949, Havlíčkův Brod) je významný představitel současného českého houslového umění, který na sebe upozornil již v dětství četnými vítězstvími v mnoha národních soutěžích. V letech 1967-1972 studoval na pražské Akademii múzických umění ve třídách J. Pekelského a V. Snítily, v roce 1969 se poprvé zúčastnil mistrovských kursů u A. Grumiauxea v Curychu, jejichž úspěšné absolvování mu vyneslo pozvání i v dalších sedmi letech, tentokrát k N. Milsteinovi.

V roce 1970 získal na mezinárodní houslové soutěži T. Vargy v Sionu zvláštní cenu poroty a zároveň švýcarské stipendium, které využil k jednoročnímu studiu u W. Schneiderhana v Lucernu. Významným úspěchem byla potom 1. cena na mezinárodní houslové soutěži festivalu „Pražské Jaro“ v roce 1972.

Po ukončení studií se Bohuslav Matoušek soustředil na svou činnost koncertního umělce. V roce 1977 byl pozván jako sólista a koncertní mistr do Japonska k tokijskému Yomiuri Nippon Symphony Orchestra, kde provedl pod taktovkou významných světových dirigentů (Celibidache, Masur, Mehta, Bernstein a další) řadu houslových koncertů.

Po návratu z Japonska začal v roce 1980 vedle sólistické činnosti působit také jako primárius Stamicova kvarteta, které dovedl za patnáct let činnosti k řadě významných mezinárodních úspěchů a ocenění. Soubor nahrál doma i v zahraničí více než 60 kompaktních disků a získal dvakrát Grand Prix du Disque.

Od roku 1995, po odchodu ze Stamicova kvarteta, se Bohuslav Matoušek věnuje především sólistické koncertní činnosti, jeho rozsáhlý repertoár zahrnuje skladby od raného baroka až po díla současných skladatelů. V komorní hře nadále působí hlavně se svým stálým partnerem pianistou Petrem Adamcem. Je také členem Tria A. Dvořáka.

Diskografie jeho sólových nahrávek reprezentuje 7 LP desek a 17 kompaktních disků. Mezi poslední významné nahrávky patří soubor čtyř CD s kompletním dílem B. Martinů pro housle a klavír vydaný jako světová premiéra firmou Supraphon v květnu 1999 a nahrávka děl Ludwiga van Beethovena pro housle a orchestr (houslový koncert a obě romance) ve spolupráci s Pražským komorním orchestrem, vydaná roku 1999 firmou GZ Loděnice. Komplet z děl B. Martinů, na kterém s B. Matouškem také spolupracoval klavírista Petr Adamec, vyvolal mimořádnou pozornost jak u odborné, tak laické veřejnosti. To dokazuje nejen počet zajímavých kritik předních hudebních časopisů (Harmonie 10/1999, The Strad 10/1999, Klassik heute 10/1999, Répertoire No 128 10/1999, Le Monde de la Musique, No 236 10/1999, Gramophone 1999, FONO FORUM 12/1999, Prager Zeitung 21. 12. 2000), ale především ocenění, která tato nahrávka obdržela. V roce 2000 získala cenu Classic Award jako nejlepší komorní nahrávka v České republice za rok 1999 a o rok později světové ocenění 2001

Cannes Classical Award na hudebním veletrhu MIDEM ve Francii, v kategorii „Komorní hudba 20. století“. V této kategorii bylo nominováno 135 komorních souborů, mezi nimiž se objevila i jména jako Emerson String Quartet či Maggini Quartet. Posledním uznáním této nahrávky je její vyhlášení americkým internetovým časopisem Classics Today Deskou roku 2000.

O zvláštním vztahu k osobnosti B. Martinů hovoří i další aktivity tohoto umělce: v září roku 1999 ve Zlíně provedl s Filharmonií Bohuslava Martinů pod vedením dirigenta Tomáše Koutníka evropskou premiéru 2. verze *Suite concertante* a v rámci Pražského jara 2000 s Komorní filharmonií Pardubice pod taktovkou Douglase Bostocka světovou premiéru 1. verze *Suite concertante*. Skladby pro housle (komorní i orchestrální) B. Martinů tvoří hlavní páteř současných koncertních i nahrávacích aktivit B. Matouška.

Poslední významnou událost představuje vydání čtyřdílného kompletu skladeb Bohuslava Martinů pro koncertantní housle (violu) a orchestr u prestižní londýnské firmy Hyperion. Partnerem na této nahrávce B. Matouškovi je Česká filharmonie řízená světově proslulým dirigentem Christopherem Hogwoodem (podrobnosti o 2. a 3. dílu tohoto kompletu jsou uvedeny v rubrice Nové nahrávky).

údaje převzaty z internetu: www.bohuslavmatousek.cz

Bohuslav Matoušek

Ohlédnutí za Charlotte Martinů

Jan Kapusta

Letos 23. listopadu je tomu třicet let, co ve Francii zemřela Charlotte Martinů. Její tělo bylo převezeno do Československa a pochováno na hřbitově v Poličce, kde se počítalo s brzkým uložením také ostatků chotě. V roce 1975 byla tato iniciativní žena jmenována čestnou občankou města. Zvláštní cti se jí spravedlivě dostalo, jak praví text diplomu, „v uznání celoživotních zásluh o osobnost a tvorbu hudebního skladatele Bohuslava Martinů“. Tehdy se ještě nedalo odhadnout, co bude následovat a jaké to bude mít důsledky.

Od počátku roku 1974 jednali zástupci Českého hudebního fondu z pověření Ministerstva kultury ČSR s paní Martinů ve snaze získat její souhlas s přemístěním ostatků umělce, pohřbených na soukromém pozemku dirigenta a mecenáše dr. Paula Sachera poblíž Basileje ve Švýcarsku, a dosáhnout převodu autorských práv ke skladatelovu dílu, z dřívějšíka určených švýcarské nadaci, ve prospěch české hudby. Nemocná osmdesátiletá dáma, sídlící osamoceně na severozápadním venkově v Pikardii, bez potomstva, deprimována úbytkem sil, přátel a obtížemi života, vysnila si věčnost v Poličce po boku svého muže. Nedůvěra v poměry v ČSSR a nesouhlas švýcarských přátel s exhumací ostatků manžela nutily ji k opatrnosti. Čestné občanství Poličky a přesvědčivé projevy přátelství v komunikujících institucích a mezi hudebníky přesvědčily ji o nefalšovaném zájmu vrátit Martinů domovu a zabezpečit uplatnění jeho tvorby doma i ve světě. Projevem svrchované důvěry stalo se nakonec rozhodnutí vdovy, stvrzené i právním způsobem, nechat se po smrti převézt a pochovat daleko od francouzské vlasti, a to za situace, kdy manželovo tělo odpočívalo stále ještě ve vzdáleném Švýcarsku, a postoupit Československu i část autorských práv. Ostatky Charlotte Martinů byly v Poličce 11. prosince 1978 přijaty a uloženy slavně, jak se patřilo na čestného, zasloužilého občana.

Dnes, po třech desetiletích, je zřejmé, že na Charlotte Martinů nemůže být nahlíženo pouze jako na zasloužilou vdovu po národním umělci. Svými odkazy za pražských pobytů v letech 1975-1977 vytvořila podmínky pro nevídané zakotvení a popularizaci osobnosti a díla v kultuře, umění, společenském životě a pro jeho vliv na politickou praxi totalitního režimu. Z důsledků jejich postojů s obdivuhodným prospěchem široce těží umění, věda a hudební výchova i současné doby, aniž si to uvědomujeme.

Rozhodnutí vdovy svěřit své ostatky Poličce a autorská práva Nadaci Bohuslava Martinů, jejíž vznik vyprovokovala, mocným způsobem prohloubilo pozornost publika k dílu a osudům skladatele a donutilo totalitní stát k neslýchaným politickým ústupkům. Návazně vykonalo vliv na neochotu držitelů hrobu vydat pozůstatky světového skladatele do komunistického Československa, takže necelý rok po jejím skonu mohly být přemístěny do svého pravého domova. Iniciativy Charlotte Martinů, povzbuzené úsilím představitelů domácích

organizací (ministerstvo kultury, Český hudební fond, Společnost Bohuslava Martinů, Nadace Bohuslava Martinů, Polička) posílily provozování, vydávání a studium díla a osobnosti Bohuslava Martinů doma i v zahraničí, organizaci hudebního života a získávání a odborné zpracování originálního dokumentačního materiálu (rukopisy skladeb, korespondence, vyobrazení a další), výtvarnou, filmovou a jinou produkci uměleckých děl na toto téma a jiné. Vdova sama odkázala Památníku Bohuslava Martinů v Poličce soubor 40 velkých rukopisů skladeb a svou archivní pozůstalost.

Nadace Bohuslava Martinů při Českém hudebním fondu se stala dědicem valné části autorských práv, takže z velkých finančních zdrojů mohla podporovat všelike užívání skladatelova díla. To se ukázalo zvláště plodné v letech propadu finančního hospodářství státu, kdy hudební, vůbec pořadatelské, interpretační, vydavatelské, pedagogické a jiné kulturní instituce těžce utrpěly ztrátou státních dotací a byly nejednou ohroženy zánikem.

Nadace Bohuslava Martinů finančně velkoryse založila veškeré organizační počiny ve věci Martinů (styky s Charlotte Martinů a jejími přáteli, převozy a uložení ostatků manželů, slavnosti v Poličce, rozvoj tamního Památníku Bohuslava Martinů, zřízení domácí a zahraniční Společnosti Bohuslava Martinů, pražského studijního centra – Institutu Bohuslava Martinů, fungování festivalů atd.) a po více než čtvrtstoletí podporovala provozování Mistrovy tvorby. Díky příjmům z celého světa uplatňuje se jako jedna z nejsilnějších českých nadací a spolu s Janáčkovou slouží jako vlivná síla české hudební kultury.

Je podivuhodné, jak prostá pařížská švadlenka v těžkých a složitých poměrech normalizačních 70. let dokázala ženskou intuicí vycítit směr vývoje a uvěřit slovům a úsilí skupiny obětavých a odvážných mužů a žen, kteří proces domestikace prozíravě připravovali. Letošní jubileum Charlotte Martinů je včasnou příležitostí, aby si široká veřejnost, nejen ta hudební, uvědomila jasnozřivost a dosah odkazu věrné choti Bohuslava Martinů a správnost jejího přijetí mezi dědy a báby Českomoravské vysočiny.

ČINNOST POBOČEK SBM ZA UPLYNULOU SEZÓNU

POBOČKA V PRAZE

Kontaktní osoba: Eva Štrausová

Pražská pobočka se v sezóně 2007/08 sešla poprvé až v únoru. Důvodem bylo stěhování Nadace a Institutu Bohuslava Martinů z domu na nám. Kinských 3 do nových (tentokrát vlastních) prostor v Bořanovické ulici 14 v Praze 8.

Od letošního roku jsou pravidelné besedy a koncerty organizovány na výše uvedené adrese vždy první čtvrtky v měsíci v prvním patře nového sídla.

07. 02. 2008 Beseda s houslistou a předsedou SBM Bohuslavem Matouškem. Zajímavé vyprávění o tom, jak vznikaly nahrávky houslového díla B. Martinů s ukázkami již hotových CD. Pan Matoušek představil významný a náročný projekt, který vzal na svá bedra.
06. 03. 2008 Beseda se členy Kvarteta Martinů
Mimořádná návštěva s prezentací muzikantské kuchyně s živou hudbou B. Martinů v interpretaci, která slouží dílu s velkým porozuměním.
03. 04. 2008 Vyprávění Karla Špeliny, člena České filharmonie, bývalého koncertního mistra violy o vztahu našeho prvního tělesa k B. Martinů a jeho dílu, o koncertech, nahrávkách, interpretaci s mnoha dirigenty a sólisty, o magické síle jeho hudby v nejrůznějších částech světa. Autor své vyprávění doprovodil skvěle vybranými hudebními nahrávkami. V rámci přípravy na tuto přednášku pan Špelina provedl rozsáhlý archivní výzkum, který znamená přínos pro martinůvské bádání.
- 31.05.-01.06. 2008 Zájezd „Otvírání studánek“ – Tři Studně

Další setkání se budou konat od října 2008. Například je na listopad domluven koncert vítězů pěvecké soutěže B. Martinů, která se bude konat 17. až 19. října 2008 v Hudební škole hl. města Prahy na Žižkově.

POBOČKA V BRNĚ

Kontaktní osoba: Mgr. Jarmila Mráčková

V sezóně 2007-2008 se uskutečnil cyklus čtyř koncertů MARTINŮ A BRNO. Ve čtyřech večerech vyzvedl základní oblasti kontaktů Bohuslava Martinů k Brnu. **První večer** připomenul opakované pozvání ředitele konzervatoře Jana

Kunce ve třicátých letech, který toužil, aby se Martinů stal profesorem skladby na brněnské konzervatoři. Zařazena byla i skladba velkého vyznavače Bohuslava Martinů, pozdějšího ředitele konzervatoře Evžena Zámečnicka. **Druhý večer** zdůraznil tradici děl Martinů na brněnské scéně, která započala roku 1925 uvedením baletu *Kdo je na světě nejmocnější*. V Brně se konalo osm původních premiér baletů a oper, z toho pět ve dvacátých a třicátých letech (v budově dnešního Mahenova divadla), na některých byl autor osobně přítomen, dále tři československé premiéry. V Brně se uskutečnilo do nynějška 26 inscenací děl Bohuslava Martinů. Zazněly úryvky z korespondence Martinů s prvními inscenátory, interprety. Svým vyznáním k dílu Martinů se připojil režisér Václav Věžník, který nastudoval deset inscenací jeho oper. Večer byl doplněn výstavkou programů z meziválečných premiér. **Třetí večer** byl věnován brněnským přátelům Bohuslava Martinů, hudebním skladatelům. Společným jmenovatelem byla tvorba pro smyčcové kvarteto. Cyklus završil **čtvrtý večer**, který připomněl vznik brněnské pobočky Společnosti Bohuslava Martinů dne 19. dubna roku 1978. Reprodukovaně zazněly tři tituly skladeb pro sbory, jejichž vznik iniciovali z Brna Zdeněk Zouhar roku 1954, Jaroslav Dostalík a Jan Trojan v posledním roce skladatelova života roku 1959. Na večer bylo přítomno několik účastníků založení pobočky dne 19. dubna roku 1978 – Prof. PhDr. Zdeněk Zouhar, Prof. PhDr. Jan Trojan, herec Jiří Dušek, Mgr. Věra Zouharová a tehdejší účinkující umělci: pěvkyně Anna Barová a flétnistka Věra Křivá-Lišková. Autentickým dokladem založení pobočky byly vystavené kopie šesti článků z denního tisku roku 1978.

*Setkání pamětníků založení pobočky SBM
v Brně 21. 4. 2008
(zleva Jiří Dušek, Anna Barová, Jaroslav Dostalík,
Věra Křivá-Lišková, Jan Trojan, Zdeněk Zouhar)*

Činnost SBM Brno za uplynulou sezónu v přehledu

29. 10. 2007 **Martinů a brněnská konzervatoř**
Skladby Bohuslava Martinů, Jana Kuncce a Evžena Zámečnicka
Magdalena a Štěpán Graffovi – housle, Lukáš Cybulski – viola, Kateřina Prokopová – klavír
03. 12. 2007 **Martinů a brněnské divadlo**
Ukázky z oper a baletů – reprodukováně z CD, texty B. Martinů – Ladislav Lakomý, o režii oper B. Martinů – Václav Věžník, Jakub Kozák – klavír
25. 02. 2008 **Martinů a brněnští skladatelé**
Bohuslav Martinů, Václav Kaprál, Vítězslava Kaprálová, Jan Novák a Zdeněk Zouhar, Moravské kvarteto
21. 04. 2008 **30 let pobočky SBM v Brně**
Skladby B. Martinů iniciované z Brna
klavírní skladby – Renata Bialasová a žák ZUŠ VK Adam Zezula, vzpomínání pamětníků založení pobočky

Plán činnosti brněnské pobočky v sezóně 2008-2009

cyklus MARTINŮ A MLADÍ INTERPRETI

Účinkovat budou studenti konzervatoře Brno, JAMU, HAMU

03. 11. 2008 *Etudy a polky, Česká rapsodie, Fantasie a Toccata, Motýli a rajky, Písničky na jednu stránku, Dvě písně na slova negerské poezie*
Petr Feldmann, Marie Šrubařová, Jakub Kozák, Martin Fišl, Pavlína Švestková, Petra Hlaváčková
01. 12. 2008 „Pour Charlotte“ – večer k 30. výročí úmrtí Ch. Martinů
Preludia, Okno do zahrady, Concerto da camera,
prof. R. Bialasová, Ladislav Doležel, Quartetto di Gioia
16. 03. 2009 *Sonatina pro housle a klavír, Sonáta pro flétnu a klavír, Serenáda č. 2 pro dvoje housle a violu, Písničky na jednu a dvě stránky (výběr), scéna Mariken z Her o Marii, Dvě písně*
Patricie Theimerová, Marta Dembická, Martina Lavičková, Kateřina Stanislavová, Jan Rybka, Alena Borková, Veronika Demelová
20. 04. 2009 *Fantasie a Toccata, Bergerettes, Písně*
Ladislav Doležel, Iva Kramperová, Helena Matyášová, Kateřina Dostálová

Na koncertech budou spoluúčinkovat žáci ZUŠ Vítězslavy Kaprálové. Koncerty se konají vždy v pondělí v koncertním sále Základní umělecké školy Vítězslavy Kaprálové na Palackého třídě 70 v Brně Králově Poli. Začátky jsou v 19 hodin.

POBOČKA V POLIČCE

Kontaktní osoba: Renata Pechancová

Program činnosti v sezóně 2007/2008

Poličská pobočka SBM ve spolupráci se ZUŠ B. Martinů Polička v období od podzimu 2007 do léta 2008 připravila pro své členy tento pestrý program:

02. 11. 2007	Koncert vítězů písňové soutěže B. Martinů (Tylův dům, velký sál)
15. 12. 2007	Zájezd do Prahy na koncert České filharmonie v rámci <i>Dnů B. Martinů</i>
07. 12. 2007	Koncert – beseda (účinkovali žáci a učitelé ZUŠ B. Martinů Polička; beseda a příprava plánu činnosti na další období, novinky z martinůvské oblasti)
16.-25. 05. 2008	<i>Martinů fest 2008 – 11. ročník</i>
22. 05. 2008	Ch. Q. Martinů – beseda s PhDr. Janem Kapustou v rámci <i>Martinů festu</i> (osobnost paní Martinů ve vztahu k České republice a Poličce a její velké zásluhy o zachování odkazu jejího manžela)
31. 05. 2008	Zájezd do Vlčkova na Otvírání studánek
01. 06. 2008	Nedělní matiné pro členy SBM Praha a Polička (pěvecký sbor Cantica Zlín)

Plán činnosti poličské pobočky v sezóně 2008-2009

Společnost Bohuslava Martinů Polička se podílí na přípravě oslav výročí Bohuslava Martinů, které proběhnou v letech 2009 a 2010. Připravují se různé druhy akcí, kterými bude Polička po dva roky intenzivně žít. Díky vstřícnému vedení města se budují základy i pro následnou kvalitní a systematickou prezentaci života a díla Bohuslava Martinů. Zájemce můžeme do Poličky pozvat na akce, u kterých jsou již známé termíny jejich konání.

04. 01. 2009	Koncert Š. Margity v kostele sv. Jakuba, který pořádá Tylův dům
28. 01. 2009	Koncertní program ZUŠ B. Martinů Polička ve spolupráci se SBM Polička pod názvem „ <i>B. Martinů a my</i> “

04. 04. 2009 Slavnostní otevření Centra Bohuslava Martinů – nově otevřené expozice muzea Polička v rekonstruované budově bývalého divadla
- 20.-22. 04. 2009 Soutěžní přehlídka pod názvem *Mládí a B. Martinů*, kterou organizuje ZUŠ B. Martinů Polička pod záštitou SBM Polička. Zvláště zveme nadšence, kteří hudbu provozují, i ty, kteří ji rádi poslouchají.
- 10.-17. 05. 2009 Hudební festival *Martinů fest*
10. 06. 2009 Slavnostní koncert ZUŠ B. Martinů Polička, na němž se bude loučit se školním rokem programem věnovaným dílu Bohuslava Martinů
28. 08. 2009 Pietní akt a vzpomínkový koncert v kostele sv. Jakuba, který se uskuteční v den 50. výročí úmrtí Bohuslava Martinů
07. 11. 2009 Tradiční koncert vítězů Písňové soutěže Bohuslava Martinů (mezinárodní pěvecká soutěž konaná v Praze), který se uskuteční v Tylově domě

Společnost Bohuslava Martinů Polička samozřejmě připravuje také oblíbené zájezdové akce, jednak prosincovou na koncert do Prahy (*Dny Bohuslava Martinů*) a jednak červnovou na koncert do Litomyšle (*Smetanova Litomyšl*). Město Polička je skutečně MĚSTO BOHUSLAVA MARTINŮ. Hlásí se k odkazu svého rodáka a snaží se o něj s úctou pečovat a rozvíjet ho.

POBOČKA VE ZLÍNĚ

Kontaktní osoba: Mgr. Věra Obdržálková

Program činnosti v sezóně 2007/2008

20. 09. 2007 Filharmonie B. Martinů na festivalu Harmonia Moraviae uvedla skladbu Zdeňka Zouhara: *Variace na téma Bohuslava Martinů*. Dirigentem byl Jakub Hruša.
11. 10. 2007 V Otrokovicích se konal pěvecký recitál Hany Jonášové, z dramaturgického hlediska velmi zajímavý, zazněla zde díla L. Janáčka, I. Hurníka, E. F. Buriana a jiných
13. 11. 2007 V obřadní síni zlínské radnice se uskutečnil koncert k 60. výročí Janáčkova kvarteta. Akci uspořádala pobočka SBM a Odbor kultury magistrátu města Zlína. Na koncertě zazněl mimo jiné *2. smyčcový kvartet* B. Martinů.

- 22. 11. 2007 Členové SBM vyslechli mimo jiné *Arabesky* a *Rytmické etudy* B. Martinů v podání prof. Ivana Štrause a Michaely Štrausové na koncertě v Koncertním sále Společenského domu v Otrokovicích.
- 14. 02. 2008 Zlínská filharmonie pod taktovkou svého šéfdirigenta Jakuba Hruši uvedla *3. symfonii* Bohuslava Martinů.
- 14. 02. 2008 Vystoupení Tria Arundo v Otrokovicích a přednes čtyř madrigalů od B. Martinů
- květen 2008 Zájezd do Vlčkova na Otvírání studánek

Filharmonie B. Martinů ve svých komponovaných koncertních programech pro mládež za řízení dirigenta Miloše Machka provedla některá díla B. Martinů.

Na dalším programu pobočky SBM ve Zlíně je například plánovaný koncert zpěvačky Zdeny Kloubové.

ZE ZÁKULISÍ INSTITUTU BOHUSLAVA MARTINŮ

Zpráva o stáži v nakladatelství Bärenreiter v Kasselu

V rámci projektu, který finančně podpořil Evropský sociální fond, se Lucie Berná, muzikoložka z Institutu Bohuslava Martinů, mohla zúčastnit studijní stáže v nakladatelství Bärenreiter-Verlag v Kasselu. V termínu 16. 7. až 3. 8. 2007 se seznámila se všemi odděleními nakladatelství a mohla se podílet na probíhajících edičních projektech v oddělení souborných edic pod vedením paní Annette Thein. Vedle plnění zadaných úkolů měla možnost prostudovat a porovnat již vydané svazky jednotlivých edičních projektů. Zároveň připravovala podklady pro texty Rukověti hudebního editora, která byla použita při pilotních kurzech v květnu a červnu letošního roku. Během stáže se mohla zúčastnit porady lektorátu a porady spolupracovníků z oddělení propagace.

Zmapovala aktuální stav notového materiálu skladeb B. Martinů v archivu provozovacích materiálů nakladatelství a v archivu rukopisů (mimo jiné se věnovala popisu autografu *Paraboly*, H. 367 a faksimile *Klavírního koncertu* č. 4 „*Inkantace*“, H. 358). Díky spolupráci německých kolegů získala cenné zkušenosti, které využije při přípravě pilotních kurzů v České republice a vlastní ediční práci.

Bärenreiter-Verlag v Kasselu

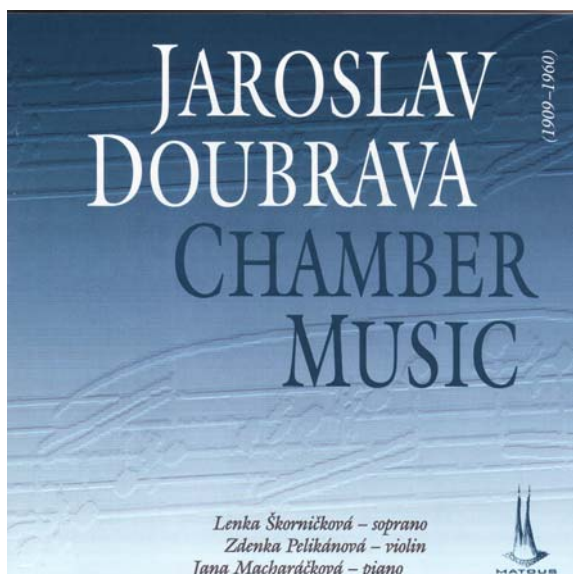
*Lucie Berná a Helmut Pötter
v archivu půjčovního materiálu*

Poděkování za dar od dcer skladatele Jaroslava Doubravy

Paní Prof. Jarmila Doubravová, muzikoložka a estetička, spolu se svou sestrou prof. Annou Královou, věnovaly Nadaci Bohuslava Martinů cenné materiály z pozůstalosti jejich otce, hudebního skladatele Jaroslava Doubravy. Jde především o autograf *Sonáty pro housle a klavír č. 2*, včetně partů.

Tuto skladbu Doubrava dokončil v létě 1959. Vzápětí dostal smutnou zprávu o smrti Bohuslava Martinů, a proto se rozhodl připsat toto své dílo památce Martinů, jehož velmi obdivoval. Hlavní téma 1. věty je inspirováno tématem Martinů violoncellových *Variací na slovenskou lidovou píseň*. Z něj pak J. Doubrava odvodil i vedlejší téma sonátové formy.

Neméně cenným materiálem je i obálka adresovaná J. Doubravovi, ve které je oznámení o úmrtí Bohuslava Martinů.

Dalším darem je CD s komorními skladbami (Jaroslav Doubrava: Chamber Music), na kterém je *Sonáta pro housle a klavír č. 1*, cyklus písní *Noci*, *Sonáta pro klavír*, cyklus písní *Čarovaná láska* a rovněž *Sonáta pro housle a klavír č. 2*. CD vydalo v roce 2000 Studio Matouš.

Materiály jsou k dispozici v knihovně Nadace Bohuslava Martinů, autograf *Sonáty pro housle a klavír č. 2* je v uložen trezoru knihovny.

Poděkování panu Oldřichu F. Kortemu

Institut Bohuslava Martinů by chtěl poděkovat panu Oldřichu F. Kortemu za dar části soupisů provedení skladeb Martinů, sepsaného skladatelovou rukou. Na první straně soupis začíná skladbou *Concerto Grosso, H. 263, Sinfonietta Giocosa, H 282, Double Concerto, H. 271* a dále *1. a 2. symfonie*, druhá strana listu končí *Klavírním kvintetem č. 2, H. 298*. Jde hlavně o provedení skladeb v Americe ve 40. letech. Přestože údaje od Martinů nejsou úplné a u některých skladeb sám udává otazníky nad přesným datem provedení, je tento pramen cenným dokladem informací o provádění děl Martinů a o skladatelově snaze tato provedení sledovat a zaznamenávat.

Dřevořezba – busta Bohuslava Martinů

Pan Milan Rychnovský v Prahy věnoval Institutu Martinů bustu Bohuslava Martinů, která je vyřezána ze dřeva. Busta je asi 1 metr vysoká a je umístěna v knihovně institutu. Pana Rychnovského inspirovala opera *Řecké pašije*, kterou viděl v 80. letech v Národním divadle, a od té doby je obdivovatelem hudby Bohuslava Martinů.

Historické nahrávky

Z archivu Českého rozhlasu Brno získal Institut Martinů unikátní nahrávku opery B. Martinů *Slzy nože, H. 169*. Tuto svou druhou operu Martinů napsal v roce 1928, nastudována a provedena byla však až po čtyřiceti letech v Brně pod vedením vynikajícího dirigenta Václava Noska, který v Brně premiéroval rovněž další Martinů avantgardní operu *Tři přání aneb Vrtkavosti života, H. 175* z roku 1929. Rozhlasová nahrávka opery *Slzy nože* byla pořízena roku 1969 s vynikajícími výkony interpretů L. Lesmanové (Mother), J. Jánské (Eleonora) a R. Tučka (Satan). Václav Nosek zde diriguje orchestr Janáčkovy opery v Brně.

Nové přírůstky v knihovně Institutu Martinů

Autograf *Tři fragmenty* z Julietty byl nalezen ve vydavatelství DILIA v Praze. Naskenovaná skladba je nyní k dispozici všem badatelům v knihovně institutu.

Foto – dar

Pan Kristian Suda věnoval do knihovny institutu fotografii Bohuslava Martinů, která nese věnování paní Daně Laichterové-Görnerové. V roce 1932 byl Martinů na svatbě jejích rodičů v Paříži, druhým svědkem byl Miloš Šafránek. Oba rodiče se s Martinů dobře znali. Pan Prokop Laichter i jeho žena, paní Jičínská, byli výtvarnými umělci.

Krajky inspirované hudbou Martinů

Naše přední česká výtvarnice – krajkářka Milča Eremiášová věnovala Institutu Martinů knihu reprodukcí svých krajek. Ve svém díle se inspirovala i hudbou, u Bohuslava Martinů to byla hlavně vokální tvorba: *Otvírání studánek*, *Romance z pampelišek* a *Legenda z dýmu bramborové natě*.

18. kongres Mezinárodní muzikologické společnosti v Curychu

Aleš Březina

Mezinárodní muzikologická společnost vznikla v roce 1927 v Basileji. Mezi 10.–15. červencem 2007 se v Curychu konal její v pořadí již osmnáctý kongres, pořádaný Institutem pro hudební vědu curyšské univerzity v čele s Hans-Joachimem Hinrichsenem a Laurenzem Lüttekenem. Ti hned ve svém úvodním slově upozornili na dvě aktuální významná jubilea svého institutu, kterými bylo 80. výročí jeho založení v roce 1927 a 50. výročí od emeritování jednoho z jeho nejznámějších ordináriů, skladatele Paula Hindemitha v roce 1957. Měl jsem možnost tento kongres navštívit a představit na něm projekt Souborného kritického vydání děl Bohuslava Martinů.

Akce tohoto typu nabízejí muzikologovi jeden z těch vzácných okamžiků, kdy má pocit, že jeho obor je velký a významný. Z celého světa přijelo několik set přednášejících, takže přednášky probíhaly paralelně, občas jich bylo až 16 současně. Naštěstí ale návštěvníků přišlo ještě mnohem více a jejich zájmy byly natolik rozmanité, že si jen málokterý referent mohl stěžovat na nedostatek posluchačů.

Patronát nad tímto kolosálním projektem převzali vedle rektora curyšské univerzity Hanse Wedera také další významné osobnosti nejen ze světa hudební vědy (např. Ludwig Finscher, Peter Gülke a všem milovníkům hudby B. Martinů dobře známý dirigent Christopher Hogwood), ale také z nejvyšších politických kruhů (např. ministr vnitra Pascal Couchepin, curyšský starosta Elmar Ledergerber a předsedkyně vlády kantonu Curych). Každý den byl zahájen klíčovou přednáškou nějaké významné osobnosti přesahující výrazně hranice svého oboru. Měl jsem možnost slyšet jen některé z nich, zaujala mne zejména přednáška Ludwiga Finschera s názvem „Was heisst und zu welchem Ende studiert man musikalische Gattungsgeschichte?“ Poté už se rozběhla Symposia & Free Paper Groups, která byla rozdělena do následujících skupin:

I. From Antiquity to Renaissance [Od starověku po renesanci], II. 17th & 18th Centuries [17. a 18. století], III. 19th Century [19. století], IV. 20th Century till Today [20. století až po současnost], V. Genres & National Traditions [Žánry a národní tradice], VI. Theory & Methods [Teorie a metody] a VII. Interdisciplinary Perspectives [Interdisciplinární perspektivy]. Souborná vydání měla své místo v sekci „Institutes, Societies & Research Projects“ [Ústavy, společnosti a výzkumné projekty] a kromě mne na nich své projekt představili např. Jarmila Gabrielová (New Dvořák Complete Works Edition), Daniela Philippi (Gluck Complete Edition), Peter Jost (Richard Wagner Gesamtausgabe), Susanne Schaal-Gotthard (Institut Paula Hindemitha Frankfurt), Michael Kube (New Schubert Edition) a Ludwig Finscher (Tríosonata. Catalogue raisonnée). Posledně jmenovaný právě se rozbíhající projekt je financován z peněz, které dostal Ludwig Finscher jako historicky první muzikolog spolu s vyznamenáním pod podmínkou, že je věnuje na nějaký badatelský projekt.

Z ostatních tématických okruhů mne zaujaly zejména rozsáhlá a publikem velmi oblíbená podsekce „Wagner a Curych“ a neméně atraktivní podsekce „Implicit musical poetic in the operas of Paul Hindemith in the music historical context“.

Kongres byl doplněn řadou koncertů, prohlídek hudebně historických památek Curychu a ostatních švýcarských měst, návštěvami významných institucí jako např. basilejské Nadace Paula Sachera, tamního muzea hudebních nástrojů a Scholy cantorum, výstavou Souborná kritická vydání a řadou výstav jednotlivých hudebních nakladatelství. V jeho rámci se uskutečnila též oslava dokončení nového revidovaného vydání encyklopedie „Musik in Geschichte und Gegenwart“ v nakladatelství Bärenreiter. Leonhard Scheuch při této příležitosti připomněl další dva rozsáhlé projekty svého nakladatelství, které se blíží svému

dokončení. Jsou jimi souborná kritická vydání děl J. S. Bacha a W. A. Mozarta. Na jejich místo nastupují podle slov pana Scheucha dva nové projekty, a sice New Dvořák Complete Works Edition a Bohuslav Martinů Complete Edition. Slavnostní akce byla symbolicky zakončena švýcarskou premiérou *Smyčcového tria č. 1* od Bohuslava Martinů v podání členů mladého německého souboru casalQUARTETT.

*Článek převzat s laskavým svolením Institutu Bohuslava Martinů
z Bohuslav Martinů Newsletter 3/2007, str. 18*

Dny Bohuslava Martinů 2007

Jana Tománková

V roce 1975 vznikla při Českém hudebním fondu Nadace Bohuslava Martinů v Praze (dále jen NBM), instituce pečující o odkaz B. Martinů. Do politického převratu v listopadu 1989 užívala svých možností omezeně, s nástupem nového společenského zřízení však došlo k velkému rozmachu jejich činností a poté transformací NBM na samostatný právní subjekt ustanovením nové správní rady v čele s Viktorem Kalabisem (1991). První ročník Festivalu Bohuslava Martinů v roce 1995 znamenal spolu se založením Studijního centra (dnes Institut Bohuslava Martinů, o.p.s.) jeden z dosavadních vrcholů činnosti NBM.

Festival Bohuslava Martinů (od roku 2005 Dny Bohuslava Martinů) je neodmyslitelnou součástí pražského prosincového kulturního dění. Hlavní důvod vzniku tohoto festivalu byl zřejmý: soustavně seznamovat publikum s autorovými díly, předvést B. Martinů jako autora velmi široké škály kompozic. Cíl festivalu spočívá rovněž v zařazení děl Martinů na běžný koncertní repertoár. Zpočátku byl program festivalu zaměřen výhradně na tvorbu B. Martinů, postupně však sílila myšlenka díla B. Martinů naopak postavit vedle tvorby českých i světových skladatelských osobností a prokázat tak jejich kvalitu a osobitost. Od druhého ročníku se součástí festivalu stala interpretační soutěž pro klavír, housle s violoncellem a smyčcové nástroje.

V prosinci 2007 proběhl již třináctý ročník tohoto festivalu. Jeho zahájení (dne 3. 12. v sále Martinů, HAMU) patřilo dle tradice laureátům soutěže NBM, tentokrát v oboru klavír. Porota měla velmi těžkou úlohu, protože se do soutěže přihlásila řada výjimečných talentů. V této neobvyklé situaci se porotci shodli na udělení dvou prvních cen (Martin Levický a Ladislav Doležel) a dvou třetích cen (Andrea Vavrušová a Eva Procházková), druhá cena nebyla udělena. Zřejmě nejvýrazněji na sebe upozornil Ladislav Doležel interpretací skladby *Fantaisie et Toccata* Bohuslava Martinů. Kromě ceny za nejlepší interpretaci díla B. Martinů si za svůj výkon vysloužil možnost vystoupit na festivalu Pražské jaro 2009.

Následující den se opět v prostorách HAMU představilo kanadské klavírní duo Anagnoson & Kinton. České publikum mělo poprvé možnost si ověřit jejich skvělou souhru, precizní synchronicitu a interpretační jednotu. Program koncertu byl velmi pestrý: Na úvod zazněla *Sonáta D dur pro dva klavíry* W. A. Mozarta, poté *Dumbarton Oaks I.* Stravinského a první polovinu uzavřely *Variace na Paganiniho téma* W. Lutoslavského. V druhé polovině koncertu byly provedeny *Tři české tance* B. Martinů, *Legendy* A. Dvořáka a *Rhapsody in Blue* G. Gershwina. Z jejich interpretace byla cítit obrovská soustředěnost a profesionalita na jedné straně, na druhé straně však až dětská hravost, lehkost a potěšení ze hry. To se snad nejvíce projevilo v závěrečné *Rhapsody in Blue*, kterou si Kinton s Anagnosonem doslova vychutnávali.

K osmdesátému výročí narození Zdeňka Zouhara byl uspořádán koncert dne 5. 12. v Galerii HAMU. Tento český skladatel, muzikolog a pedagog byl významným propagátorem a interpretem díla B. Martinů. Premiéroval *Otvírání studánek* B. Martinů a inicioval vznik některých děl (např. *Petrklíč*). Sborová díla B. Martinů a Z. Zouhara jsme mohli slyšet v podání Brněnského akademického sboru za vedení J. Kyzlinka. Za vrchol koncertu můžeme označit *Pět českých madrigalů* a *Otvírání studánek* B. Martinů. V poslední jmenované skladbě se v roli recitátora představil Jan Potměšil. Jeho pojetí bylo vzdáleno zbytečnému patosu, dokonale vystihl něhu a čistotu dětské duše. Barytonové sólo bylo svěřeno Vladimíru Chmelovi.

Nejvýznamnějšímu francouzskému propagátorovi díla B. Martinů, Guy Erismannovi (24. 3. 1923 – 6. 9. 2007), byl věnován následující koncert dne 7. 12. v Pálffyho paláci organizovaný ve spolupráci s Francouzským institutem. První polovina koncertu patřila francouzskému hudebnímu souboru Dumky Trio. Ke svému festivalovému vystoupení si zvolili *Klavírní trio d moll* G. Faurého a *Klavírní trio d moll* B. Martinů. Po přestávce zazněly *Variace na slovenskou lidovou píseň* B. Martinů v podání Jana Páleníčka a Jitky Čechové, koncert poté uzavřelo *Trio g moll* B. Smetany v interpretaci Smetanova tria. Dumky Trio hrálo velmi expresivně, v perfektní souhře, při tak obtížných skladbách se však ani tak špičkoví muzikanti nevyhnuli intonačním nepřesnostem. Členové Smetanova tria splnili očekávání posluchačů bezesbytku.

Jedním z vrcholů festivalu byl koncert dne 10. 12. v rámci abonentní řady Pražské komorní filharmonie, který finančně podpořila Nadace Bohuslava Martinů. Ve Dvořákově síni Rudolfiny byla provedena kantáta *Kytice* pod taktovkou Jakuba Hruši s Českým filharmonickým sborem Brno a sólisty. V první polovině zazněl *Koncert pro housle a orchestr D dur* J. Brahmsa se sólistou Janem Fišerem. *Kytici*, jedno z nejgeniálnějších vokálních děl Martinů měli posluchači možnost uslyšet v jedinečném provedení. V precizním nastudování Jakuba Hruši, který zvolil ve vybraných částech kantáty méně obvyklé pomalejší tempo, získala kantáta hlubší až meditativní rozměr. Špičkový byl výkon sboru jak po stránce zvukové vyváženosti, tak po stránce

odstínění dynamiky. Bohužel vstupy jednotlivých sól ne vždy vyzněly stoprocentně, je však nutno vyzvednout vynikající projev altistky Jany Štefáčkové.

Již od prvního ročníku v roce 1995 festival tradičně uzavírá koncert České filharmonie ve Dvořákově síni Rudolfiny. V prvních osmi ročnících dokonce sestával program tohoto koncertu výhradně z děl B. Martinů. Z orchestrálních děl B. Martinů zde letos zazněla *Symfonie č. 5* a *Concertino pro klavír a orchestr* v konfrontaci s dílem A. Dvořáka, konkrétně se *Suitou A dur op. 98b*. Česká filharmonie pod taktovkou vynikajícího Jiřího Bělohávků podala spíše průměrný výkon, který nebyl prostý intonačních chyb i nepřesností v souhře orchestru. *Suitu A dur* A. Dvořáka zahráli bezpečně, i když bez výrazu a zaujetí, avšak v technicky náročné *5. symfonii* B. Martinů již bravurou a jistotou příliš neoplývali. Velmi příjemným zážitkem byla sólová hra Jaroslavy Pěchočové v *Concertinu*, která zde doslova zazářila. Její podání bylo velmi temperamentní a osobité. Právem sklídila bouřlivé ovace. Program koncertu zazněl ve dnech 14. a 15. 12.

Opakovaný návrat k dílu B. Martinů v podobě prosincového festivalu je důstojnou vzpomínkou na tohoto českého Mistra. Vystoupení řady špičkových českých i zahraničních interpretů, kvalitní organizace celého festivalu ze strany Institutu Bohuslava Martinů jakož i spolupráce s Českým rozhlasem zaručuje akci vysokou prestiž a popularitu. Zdá se, že původní záměr pořadatelů je již zčásti splněn: skladby Bohuslava Martinů jsou již běžnou součástí koncertního repertoáru většiny českých hudebních uskupení, hudební veřejnosti však chybí širší povědomí o rozsahu a rozličnosti hudebního odkazu tohoto skladatele. Zaplněné koncertní sály a nadšení posluchačů poukazuje k tomu, že pokračování této kulturní události i v dalších letech je s radostí očekáváno.

Článek vyšel v internetovém deníku www.atemporevue.cz

Premiéra *Kuchyňské revue* ve Stavovském divadle

Bohemia Balet ve spolupráci s Národním divadlem uvedl v Praze 20. ledna 2008 ve Stavovském divadle premiéru baletu Bohuslava Martinů *Kuchyňská revue*. Se studenty Taneční konzervatoře hl. m. Prahy ji připravil významný představitel českého výtvarného a pohybového divadla Jiří Srnec. Za jeho režie ve spolupráci s choreografkou Adélou Srnecovou byly do inscenace přeneseny postupy černého divadla. S uplatněním těchto principů v příběhu o lásce, žárlivosti a usmíření ožívají neživé rekvizity – Kvedlačka, Utěrák, Poklička, Hrncík a Smeták v interakci s živými tanečníky. Patnáctiminutovou kompozici o čtyřech částech, v níž se uplatňují melodicko-rytmické elementy jazzu, doprovází komorní sextet v obsazení: housle, violoncello, klarinet, trubka, fagot a klavír.

Kuchyňskou revue považoval Martinů za jedno ze svých nejvydařenějších děl. V dopise svému životopisci Miloši Šafránkovi se zmínil „o neomylné technické stránce položení partitury Kuchyňské revue, ačkoliv jsem efektivně zvláštní techniku dosud neměl ... To je právě to, jak dílo, když už je jasné v mozku anebo vyjadřující charakter skladatele, si tu techniku vytvoří samo.“

Podrobná zpráva o provedení této inscenace letos ve Stavovském divadle je uvedena v časopise Harmonie (Jana Hošková: Bohemia Balet ve Stavovském divadle, in: Harmonie 5/ 2008, str. 8-9).

Otvírání studánek na Třech Studních

Josef Kaprál

Překrásné počasí provázelo v sobotu 31. května 2008 tradiční slavnost Otvírání studánek v památném lesním areálu u studánek Barborky a Vitulky. Úvodní slovo starosty obce připomenulo i 70 výročí pobytu Bohuslava Martinů v červenci 1938 na Třech Studních.

Dnes světoznámou kantátu Bohuslava Martinů *Otvírání studánek* v provedení pěveckého sboru s živým hudebním doprovodem studentů brněnské konzervatoře vedených sbormistryní MgA. Kamilou Fojtovou s dojetím sledovaly stovky diváků. Podmanivá Mistrova hudba jednoznačně zvýraznila jeho zde prožitou inspiraci.

Velmi se líbilo duo Marta Angela Vávrová – soprán a Petr Vašíček – klávesy, které uvedlo několik písní B. Martinů a jeho žáčky V. Kaprálové. Kouzelné výkony dětských souborů Cupitálek, Rozmarýnek, Kamínek a Groš za pozorného sledování hejtmana Kraje Vysočina Dr. Miloše Vystrčila, starosty a místostarostky Žďáru nad Sázavou a dalších významných hostů jen dokreslily úspěšný průběh celé slavnosti.

Poděkování za finanční podporu náleží Nadaci Bohuslava Martinů a Kraji Vysočina.

11. MARTINŮ FEST POLIČKA 2008

Program festivalu

Pátek 16. 5. 2008

Pouliční divadlo na chůdách

Neděle 18. 5. 2008

16.30 hodin

Tylův dům, salonek

B. Martinů, 17.15 hodin

Tylův dům, velký sál

18.00 hod.

Pietní akt u hrobu Bohuslava Martinů

Vernisáž obrazů – Bořivoj Borovský

Dechové kvinteto Národního divadla

(F. Danzy, V. Trojan, B. Martinů, J. Pelikán)

Úterý 20. 5. 2008

Tylův dům, velký sál

10.00 hodin

Tylův dům, malý sál

19.00 hodin

Bennewitzovo kvarteto

(výchovní koncert pro školy)

Bennewitzovo kvarteto

(W. A. Mozart, B. Martinů, L. van Beethoven)

Pátek 23. 5. 2008

Tylův dům, malý sál

19.00 hodin

Ozvěny Pražského jara

Vitali Berzon (Rusko) – klavír

(S. Prokofjev, J. Brahms, F. Chopin, R. Schumann, F. Liszt)

Neděle 25. 5. 2008

Kostel sv. Jakuba

18.00 hodin

Camerata Bohemica

sólista: **Jan Páleníček** – violoncello

dirigent: **Gudni A. Emilsson** (Island)

(J. Suk, F. Mendelssohn-Bartholdy, B. Martinů, F. Schubert)

Doprovodný program

19. 5. 2008

Tylův dům, velký sál

17.00 hodin

22. 5. 2008

Tylův dům, malý sál

18.00 hodin

Roztomilosti

Vystoupení žáků hudebního, tanečního a dramatického oboru ZUŠ B. Martinů Polička

Charlotte Quennehen – Martinů

PhDr. Jan Kapusta – muzikolog

Beseda s bývalým ředitelem Památníku B. Martinů v Poličce

70. výročí pobytu Bohuslava Martinů na Třech Studních

Josef Kaprál

První setkání Bohuslava Martinů s Vítězslavou Kaprálovou bylo zcela náhodné. Počátkem dubna 1937 přijel Martinů z Paříže do Prahy, aby odevzdal Václavu Talichovi k nastudování partituru opery *Julietta*. O několik let dříve díky svému příteli Šafránkovi poznal dramatika Georgese Neveuxe a požádal ho o možnost zhudebnit text jeho budoucí nejoblíbenější opery (dle J. Mihule). Je zajímavé, že v Neveuxově textu je touha po nepochopitelné vidině neznámé ženy a podivuhodná nápověď prostředí, v němž Martinů prožije o prázdninách 1938 na Třech Studních nejkrásnější chvíle svého života. I podtitul opery – *aneb Snář* je výmluvný. Jako by si Martinů *Juliettou* předpověděl svou lásku. Talich dílo nadšeně přijal.

V kavárně Metro na Národní třídě se setkávali také umělci z hudebního prostředí. 10. dubna 1937 tam došlo k prvnímu kontaktu mezi Martinů a Kaprálovou, která tehdy končila dvouletou Mistrovskou školu Vítězslava Nováka a před třemi dny dokončila své největší orchestrální dílo, absolventskou práci *Vojenskou symfonietu, opus č. 11*. Přítelkyně Kaprálové Jarmila Vavrdová představila Vitulku Mistrovi. „Vždyť já o vás vím!“ prohlásil Martinů. „Povídal o vás tatínek, když jsme se před lety v Paříži setkali.“ V důsledku prvotního setkání obou umělců došlo k pozvání Vitulky do Paříže, kde se vytvořil velmi osobní vztah.

*Tři Studně, červenec 1938
(zleva B. Martinů, V. Kaprálová,
J. Kříčka)*

Přenesme se přes další dobu a tvůrčí práci spřízněných osob. V červnu 1938 doprovázel Martinů Kaprálovou do Londýna na Festival Mezinárodní společnosti pro soudobou hudbu, kde v Queens Hall za řízení slavného Symfonického orchestru BBC skladatelka uvedla svou Vojenskou symfonietu. Tehdy se v Londýně dohodli, že letní prázdniny prožijí na Třech Studních.

Po krátké společné návštěvě desátého všesokolského sletu se Kaprálová sama vypravila na Tři Studně vše připravit. Dokonce cestu od vilky rodičů ke zvoničce osobně pečlivě zametla. Martinů se svým přítelem Stanislavem Novákem přijeli hned počátkem července. Novák se asi po týdnu vrátil zpět do Prahy.

Okolní prostředí Tří Studní Martinů zcela okouzlo, připomínalo mu poličské dětství. Sama Vitulka prohlašovala, že nejméně se cítí právě na Třech Studních. Zde osmačtyřicetiletý Martinů prožil po boku Vítězslavy Kaprálové chvíle probuzené mladosti. Spolu se procházeli okolními lesy, naslouchali zpěvu ptactva a šumění vůkol stojících stromů. Při pozdějším komponování kantáty *Otvírání studánek* by Tři Studně s okolím neposkytly pro Martinů takovou inspiraci, kdyby je nevnímal po boku Kaprálové.

Sportovní a rekreační tábor
MEDLOV
Aglaja a Leoš Stehlíkovi

z v o u V á s s r d e č n ě k ú č a s t i

na **VEČER BRATŘÍ KŘIČKŮ**

ježž pořádají dne 19. července 1938
o 21. hodině na Medlově.

Na programu:

P í s n ě J a r o s l a v a K ř i č k y a b á s n ě P e t r a K ř i č k y .

Účinkují:

Koncertní pěvkyně z Prahy **Květa Fialová**, pí **Anna Křičková**,
hudební skladatel **Jaroslav Křička**, básník **Petr Křička**.

dobová pozvánka na koncert

Koncem července Kaprálová ještě doprovodila Martinů do Poličky, po dvou dnech strávených v domě u rodiny Martinů se Mistr vrátil do Paříže, Kaprálová pak z Brna až v lednu následujícího roku. Oba se již nikdy živí do vlasti nevrátili.

ZPRÁVY ZE ZAHRANIČÍ

Chlapecký sbor Pueri gaudentes z Prahy zařadil do svého repertoáru pro turné do Japonska (14.-26. listopadu 2007) dílo Bohuslava Martinů. Na koncertech v Edogava, na vystoupení na Abiko City Festival a na koncertech v ostatních městech zazněla sborová část z operního cyklu čtyř miráklů s názvem *Hry o Marii, H. 236*. Pro koncertní vystoupení si sbor vybral sborovou část pro smíšené obsazení s názvem „*Na mšu svatú zvonijú*“ s klavírním doprovodem ze čtvrtého miráklu *Sestra Paskalina*. Tato třiminutová část z opery zazněla takto samostatně na pódiu zcela poprvé. Japonskému publiku tak mohla být předvedena část operní tvorby Bohuslava Martinů v koncertním provedení. Chlapecký a mužský sbor Pueri gaudentes vznikl v Praze roku 1990, jeho uměleckou vedoucí je Zdena Součková. Sbor absolvoval turné do Japonska již potřetí, vydal sedm CD, spolupracuje se Státní operou Praha.

Více informací na www.pueri.cz

Francouzská premiéra *Smyčcového tria*

Dne 17. ledna 2008 provedl soubor Calliopée na pařížské národní konzervatoři francouzskou premiéru *Smyčcového tria č. 1, H. 136* Bohuslava Martinů. Další provedení tohoto díla se uskutečnilo 6. března 2008 v Českém centru v Paříži v rámci večera věnovaného „Hommage à Guy Erismann“. Trio zahrál soubor Dumky Trio v obsazení Maud Lovett (housle), Karine Lethiec (viola) a Romain Garioud (violoncello). Na koncertě dále zazněla *Sonatina pro klarinet a klavír, H. 356* v podání Steffana Martenssona (klarinet) a Frédérica Lagarde (klavír).

Kuchyňská revue ve Vídni

Ve Vídni byla dne 18. ledna 2008 provedena *Kuchyňská revue, H. 161* ve Wiener Musikverein. Koncert se konal v rámci projektu „Karneval ist überall“ [Karneval je všude] za přítomnosti asi 200 návštěvníků. Interprety byli následující hudebníci: Pavel Vernikov, housle (Čajkovského trio, Moskva), Walther Schulz, violoncello (sólový hráč Vídeňských symfoniků, člen Haydnova tria Vídeň), Johann Plank, trubka (1. sólový hráč Radia Symphonie Orchester Wien), Reinhard Wieser, klarinet (1. sólový klarinetista Vídeňských symfoniků), Michael Werba, fagot (1. sólový fagotista Vídeňských filharmoniků) a Ranko Markovic, klavír (umělecký vedoucí Konzervatoře ve Vídni).

Provedení kantáty *Hora tří světél* ve Francii

Francouzský mužský sbor z Rouenu provedl kantátu *Hora tří světél* Bohuslava Martinů. Koncerty se konaly letos 19. dubna v Beamontu (Haute Savoie, Francie), 18. května v kostele Bihorel (u Rouenu) a 7. června v klášteře Saint Eloi v Rouenu.

Více informací na <http://membres.lycos.fr/choeurdhommesderouen/>

PLÁNOVANÉ PROJEKTY

Dny Bohuslava Martinů 2008

Program:

30. 11. 2008 – koncert laureátů soutěže

11. 12. a 12. 12. 2008 – Dvořákova síň
Česká filharmonie, dirigent Sir Charles Mackerras
Antonín Dvořák: Vodník, symfonická báseň
Antonín Dvořák: Polednice, symfonická báseň

Bohuslav Martinů: *Tři fragmenty z opery Juliette, H. 253 A* (1939)
světová premiéra (40 min.)

Magdalena Kožená – Juliette, Steve Davislim – Michel, Michèle Lagrange,
Alain Vernhes, Frédéric Goncalves

Projekt Martinů Revisited 2008 - 2010

Aleš Březina

V roce 2009 si kulturní veřejnost připomene 50. výročí úmrtí skladatele (28. srpna 1959). Mnoho pořadatelů v České republice a v zahraničí připravuje na tento rok hudební produkce, na kterých zazní díla Bohuslava Martinů. Projekt se bude věnovat nejen samotnému dílu, ale také uměleckému a kulturně-politickému kontextu.

Díky soustředěnému úsilí Nadace Bohuslava Martinů a Institutu Bohuslava Martinů, o.p.s., zájem o dílo Bohuslava Martinů vzrůstá, ale zatím nejsou jeho skladby hrány tak často, jak by si to významný český skladatel zasloužil. Zejména v zahraničí jde většinou jen o ojedinělá uvedení, která z hlediska posluchačů nevytvářejí onu tolik potřebnou kontinuitu provozování jeho děl. Některé oblasti jeho tvorby – především jevištní díla – jsou daleko méně známé, než by vzhledem ke své závažnosti jak v kontextu tvorby Bohuslava Martinů, tak i v kontextu evropských hudebních dějin měly být. 50. výročí skladatelova úmrtí je optimální příležitostí pro soustředěnou propagaci tohoto skladatele a jeho celosvětově významného odkazu.

Všechny české velké orchestry i operní soubory plánují zařadit v jubilejní sezóně 2009/10 do své dramaturgie dílo Bohuslava Martinů ve zvýšené míře, nebo je dokonce učiní hlavním tématem sezóny, jako je tomu v případě České filharmonie. Pražské jaro zasvětil své ročníky 2009 a částečně i 2010 dílu Bohuslava Martinů a jeho evropským a světovým kontextům. Národní muzeum uspořádá velkou výstavu o skladatelově životě a tvorbě. Pražské i brněnské Národní divadlo připravují nastudování závažných jevištních děl B. Martinů.

Významné akce jsou připravovány i v zahraničí, zejména ve Švýcarsku, Francii, Maďarsku, Anglii a USA. Celospolečenského významu projekt nabývá úzkým propojením s předsednictvím České republiky v Radě EU v roce 2009. Z tohoto důvodu se Nadaci a Institutu B. Martinů podařilo získat ke spolupráci nejen Ministerstvo kultury ČR, ale také Ministerstvo zahraničních věcí a Úřad vlády ČR. Záštitu nad projektem převzal ministr zahraničních věcí ČR pan Karel Schwarzenberg, mediálními partnery jsou vedle hudebních a obecných tištěných periodik hlavně Česká televize a Český rozhlas. Iniciátorem a garantem projektu je ředitel Institutu B. Martinů Aleš Březina, zahraničním koordinátorem je Lucie Berná (do června 2008 jím byl Martin Bonhard), českou část projektu koordinuje Lenka Dohnalová v Institutu umění – Divadelním ústavu.

Členy čestného výboru jsou paní Gabriela Beňáčková, Zuzana Růžičková a Josef Suk. Projekt bude zahájen v prosinci 2008 festivalem Dny Bohuslava Martinů, na kterém zazní v podání Magdaleny Kožené, Steva Davislima, Sira Charlese Mackerrase a orchestru České filharmonie ve světové premiéře Tři fragmenty z Julietty, H. 253 A. K vrcholům české části projektu budou patřit oba ročníky Pražského jara, hudebně edukativní projekt Špalíček, výstava o B. Martinů v prostorách Českého muzea hudby, nové inscenace oper B. Martinů v národních divadlech v Praze a Brně a řada festivalů v celé republice. Závěrečný koncert se uskuteční v podání České filharmonie v prosinci 2010 opět v rámci Dnů Bohuslava Martinů. Aktuální informace budou k nalezení na www.martinu.cz

Fenomén Martinů – námět výstavy

Kateřina Maýrová

Konání:

- *11. 5. 2009 v 18 hodin – slavnostní vernisáž
dvorana Českého muzea hudby – Národního muzea (dále NM)
Karmelitská 2, Praha 1*
- *12. 5. 2009 – 26. 10. 2009
výstavní sály a dvorana Českého muzea hudby*
- *Listopad 2009 – 6. 1. 2010 – Le Grand Théâtre de Provence
Aix en Provence*
- *14. 1. 2009 – 28. 2. 2009
putovní verze výstavy „FENOMÉN MARTINŮ“ bude realizována
ve výstavním sále Českého centra v Bruselu*

V roce 2009 si celá světová kulturní veřejnost připomene jedno významné výročí: od smrti českého hudebního skladatele Bohuslava Martinů (1890–1959) uplyne kulatých 50 let. Tento jubilující umělec se v kontextu historického vývoje české moderní hudby 20. století řadí nepochybně k jejím nejvýznamnějším reprezentantům a také v dějinách evropské hudby 20. století zaujímá svou nezastupitelnou roli.

Výstava, která má v Českém muzeu hudby v Praze představit život a dílo Bohuslava Martinů, bude sledovat dvojí linii: v prvním plánu půjde o zachycení jeho komplikované životní a skladatelské pouti prostřednictvím dobových originálních sbírkových materiálů, zahrnujících nejen skutečné autografy děl, literární zápisky, dobové notové tisky, skladatelovu osobní i úřední korespondenci, autorovy vlastní literární zápisky a deníky, jeho karikatury, dobové fotografie, plakáty a tiskovou dokumentaci, zachycující důležité premiéry tvorby Bohuslava Martinů. Ve druhém plánu bude výstava zaměřena především na prezentaci jeho hudebně-dramatické tvorby, která zahrnuje jednak balety, opery, opery rozhlasové a televizní, díla scénická a filmovou hudbu. Uvedená tematika představuje z hlediska výstavního atraktivní téma, umožňující návštěvnické obci představit v celkové šíři jednu z nejdůležitějších oblastí skladatelova tvůrčího odkazu prostřednictvím vizuálně zajímavých originálních materiálů, jako jsou původní scénické a kostýmní návrhy, makety scén, fotografie význačných interpretů a tanečníků, televizní, rozhlasové záznamy a videozáznamy významných hudebně-divadelních představení a podobně.

Volba tohoto druhoplánového tématického okruhu není náhodná a vyplývá logicky z faktu, že se Martinů po celý svůj život soustavně jevištní tvorbě věnoval, a tedy se nabízí možnost pro využití tohoto reprezentativního žánrového druhu pro dokumentaci vývoje jeho celkového tvůrčího uměleckého profilu.

„Zápas s klavírem“
kresba B. Martinů © PBM Polička

Dalším důvodem je skutečnost, že ve sbírkách Národního muzea (Českého muzea hudby, divadelního oddělení Národního muzea), sbírkových fondech brněnských muzeí (Divadelní oddělení Moravského zemského muzea v Brně, Muzeum města Brna) i Památníku Bohuslava Martinů v Poličce je zastoupen sbírkovým materiálem, který se pro volbu expozice baletního a operního díla Martinů přímo nabízí, již s ohledem na historicko-umělecký význam uchovávaných exponátů a na jejich vizuální, estetickou atraktivnost, umožňující návštěvníkům výstavy orientaci po vývoji moderní české operní scénografie (abecedně uvedme návrhy Květoslava Bubeníka, Daniela Dvořáka, Zbyňka Koláře, Františka Muziky, Vladimíra Nývlt, Otakara Schindlera, Josefa Svobody, Karla Svobolinského, Oldřicha Šimáčka, Vojtěcha Štolfy, Františka Trösterera a řady dalších scénografů).

Výstava se neomezí pouze na zpřístupnění vybraných památek, dotýkajících se života a díla Bohuslava Martinů, jež jsou dostupné na území České a Slovenské

republiky, ale představí divákovi i zajímavé scénografické a kostýmní návrhy ze zahraničních operních inscenací až do doby současné.

Hudebně-teatrologická pasáž bude tvořena především originálními domácími i zahraničními výtvarnými exponáty, včetně ukázek zajímavých rekvizit či původních kostýmů z vybraných českých operních inscenací, reprezentujících ty nejvýznamnější operní domy: Národní divadlo v Praze, Státní operu Praha, Národní divadlo v Brně, Národní divadlo Moravsko-slezské Ostrava, Divadlo J. K. Tyla v Plzni, Jihočeské divadlo České Budějovice a Moravské divadlo Olomouc.

Ze zahraničních divadelních scén se představí např. Theater Bregenz z Rakouska, Opéra National de Paris – Palais Garnier z Paříže, Oper Köln am Rhein nebo Das Volkstheater Rostock z Německa či operní scéna z řeckého města Thessaloniki.

Autorka výstavy: PhDr. Kateřina Maýrová, NM – České muzeum hudby

Spoluautorka výstavy: Mgr. Taťána Součková, NM – Muzeum B. Smetany

Komisařka výstavy: PhDr. Jana Vojtěšková, CSc., NM – České muzeum hudby

Centrum Bohuslava Martinů v Poličce

Projekt dokončení rekonstrukce Městského muzea a galerie Polička

Jan Matouš

Město Polička vyvíjí značné úsilí dokončit obnovu budov městského muzea, jeho vybavení novými expozicemi, vybudování depozitáře a úpravu muzejní zahrady. V roce 2009 uplyne 50 let od úmrtí Bohuslava Martinů a v této souvislosti město slavnostně zahájí provoz nově zrekonstruovaného Centra Bohuslava Martinů. Jeho součástí bude městské muzeum s jedinečnými expozicemi. Expozice o historii města Poličky, sklářství na Horácku a především expozice věnovaná Bohuslavu Martinů, jeho životu a dílu, a také školní třída, kterou hudební skladatel navštěvoval.

První etapa projektové dokumentace byla zpracována v roce 2006 a velmi zajímavě řeší expozici věnovanou Bohuslavu Martinů, prostor chodeb a vstupního vestibulu. **Stálá výstava věnovaná Bohuslavu Martinů** je navržena v zajímavé interaktivní podobě, kdy návštěvník bude vtažen do čtyř významných období života hudebního skladatele (od dětství po studentský život, pobyt ve Francii, pobyt v USA a období po návratu do Evropy až po odchod z tohoto světa). Hudba vybraného období, nasvětlení, dobové fotografie,

artefakty a podobně by měly vytvořit atmosféru podobnou té, v níž Martinů během svého života tvořil.

Prostory vestibulu budou zpřístupněny z Šaffovy ulice. Ve vestibulu bude umístěna recepce s prodejem vstupenek nejen do muzea, ale i do zařízení, která stojí za prohlídku v Poličce a okolí. Okenní barevná vitráž v mezipodlaží by měla rozehrát hru barev na schodech při výstupu do 1. patra. **Chodbu 1. patra** ozvláštní velká sochařská plastika od poličského rodáka Vojtěcha Eduarda Šaffa, rodokmen rodiny Martinů a přehled nejvýznamnějších českých hudebních skladatelů.

Začátkem letošního roku Město Polička zadalo zpracování **druhé etapy** – architektonického návrhu a projektové přípravy řešení dalších expozic, které budou umístěny v nových prostorách městského muzea. Projekt byl dokončen v červnu. Velice netradičně a zajímavě budou řešeny někdejší prostory divadelního sálu navrženého pro **krátkodobé výstavy**. Pro tento účel bude zhotoven originální výstavní systém (fundus) umožňující vystavovat různě veliká dvojrozměrná i trojrozměrná díla a variabilně členit prostor sálu na různé menší či větší části (obr. 1).

Stálé expozice v 1. patře jsou řešeny tak, aby výstavní fundus byl jen prostředkem ke zvýraznění krásy či významu exponátu. První dvě místnosti prvního patra provedou návštěvníky **historií** a budou věnovány především městu a kraji, architektuře, typickým řemeslům, spolkům, zájmům lidí a výsledkům jejich konání v průběhu uplynulých staletí. Plánované expozice by v těchto prvních místnostech měly zaujmout i nejmenší návštěvníky, kde bude pro ně připravena řada her a zábav, například skládání středověkého města, zkoušení různých dobových oděvů a doplňků, obchodování na tržišti a podobně (obr. 2, 3). Další místnost nabídne **expozici horáckého skla**, dosud ukrytého v depozitářích muzea, a film, v němž bude ukázáno, jak se sklo zpracovává (obr. 4). Čtvrtou místností bude **školní třída Bohuslava Martinů** z období přelomu 19. a 20. století, dobově vymalovaná, s replikami historických lavic a pomůckami, které se dříve používaly (obr. 5). Hned za ní bude **videosál** (obr. 6) umožňující promítnutí filmů o Bohuslavu Martinů či o Poličce a okolí. Sál by měl také sloužit pro různé vzdělávací, společenské či konferenční aktivity. V šesté, poslední a současně největší místnosti, bude již zmiňovaná **expozice věnovaná Bohuslavu Martinů**, kde si návštěvník bude moci mimo jiné poslechnout hudební ukázky z jeho děl.

Nové expozice jsou součástí jednoho velkého záměru – vybudovat živé kulturní centrum v prostorách současných 3 muzejních budov, do nichž by se měla v budoucnu přestěhovat městská knihovna. Součástí celého projektu, kromě realizace stálých expozic a vstupního vestibulu, je také vybudování nového muzejního depozitáře a přeměny současného muzejního dvora v oddechové klidové centrum se zahradní úpravou. Také pro tyto části projektu již byla letos zadána a zhotovena projektová dokumentace. Realizace celého náročného projektu s odhadovaným rozpočtem cca 30 mil. Kč v tak krátkém čase a při

finančních možnostech města se však neobejde bez dotační pomoci z národních zdrojů či fondů Evropské unie.

Pro zpracování žádosti o podporu z fondů EU – Regionálního operačního programu – byla ve výběrovém řízení vybrána odborná firma (OHGS, s.r.o.), která již ve spolupráci s městem podala žádost.

Všechny současné kroky tak směřují k dokončení celého záměru v roce 2009 a k otevření nových expozic u příležitosti 50. výročí úmrtí Bohuslava Martinů. Rada i zastupitelstvo města podporuje tento projekt jako jeden z prioritních.

Autor je radní města Poličky

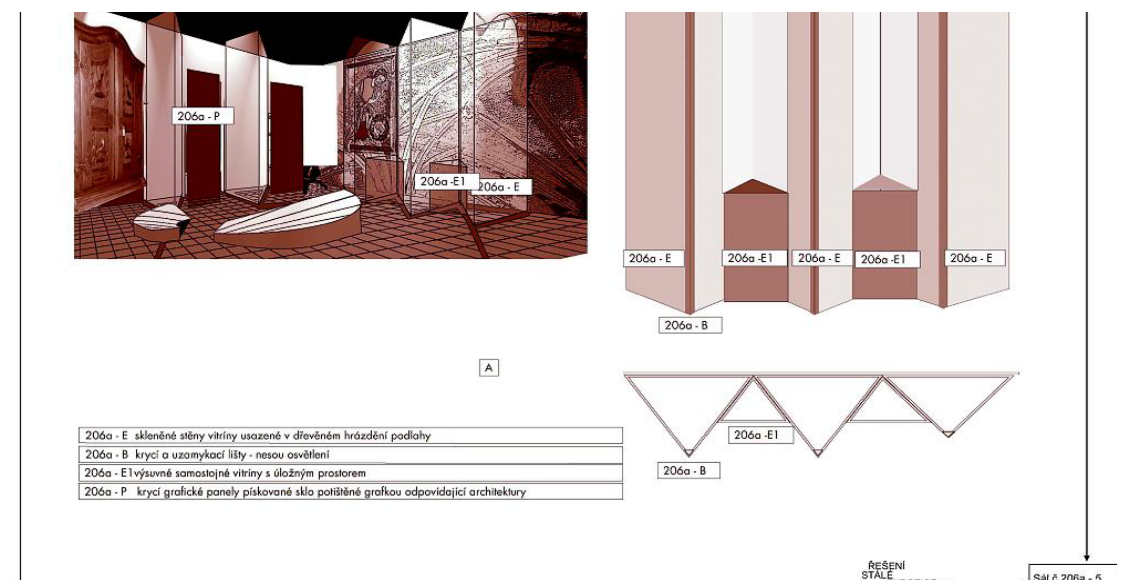
Text byl otištěn v novinách občanů města Poličky – Jitřenka 11/2007

Autoři díla: firma M plus, spol. s r. o., se sídlem Veletržní 31, Praha 7

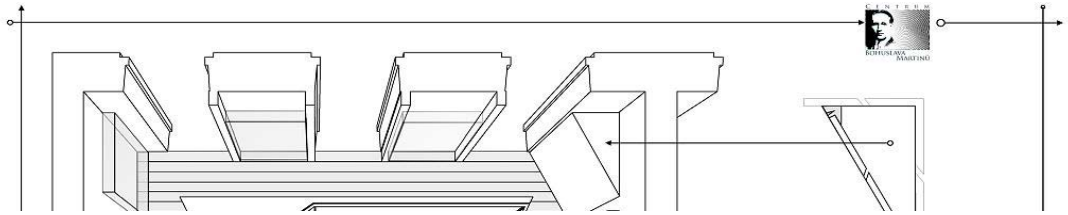
obr.č. 1

obr.č. 2

Obr.č. 3

Obr.č. 4

SKLÁŘSTVÍ NA HORÁČKU

SÁL Č. 207

VARIANTA A

Tato varianta této expoziční části je koncipována za pomoci dodaného typizovaného výstavníckého systému stavebnice Lo-tech1 a doplněna celoplošnou skleněnou plastikou sklářského výtvarníka p. Konečného. Na středu pravé zdi od vstupu je umístěna trojúhelníková projekční plocha s projekcí týkající se sklářské výroby. Projekční plocha je složená s polopropustných zrcadel s programovým nasvícením exponátů

VARIANTA B

Tato druhá varianta této expoziční části je koncipována za pomoci atypického řešení ústřední výstavní plochou ve formě "labyrintu", který vede diváka k podrobnější prohlídce a je svým způsobem také exponátem. Tento "labyrint" je potštěn jemnou grafikou, která bude inspirována sklářskými motivy vystavených expo-nátů. Také zde je doplněna expozice celoplošnou skleněnou plastikou sklářského výtvarníka p. Konečného a na středu pravé zdi je umístěna trojúhelníková projekční plocha s projekcí týkající se sklářské výroby. Projekční plocha je složená s polopropustných zrcadel s programovým nasvícením exponátů

ŘEŠENÍ STÁLE EXPOZICE SKLÁŘSTVÍ NA HORÁČKU

Sál č.206 c-1

Obr.č. 5

Obr.č. 6

ŘEŠENÍ STÁLE EXPOZICE AUDIOVIZUÁLNÍ SÁL

Sál č.213 - 1

213 - 1	60 míst k sezení
213 - 2	stůl na AV techniku a přednášecí pul
213 - 3	plano
213 - 4	grafický panel s motivem kresby B.M.

OSOBNOSTI

Interview s Jakubem Hrušou

Lucie Berná

Co je podle Vás pro dirigenta největší úspěch?

Přiznám Vám hned na začátku, že tato otázka patří bez nadsázky k plně nezodpověditelným, stejně jako například ona další tak často pokládaná, totiž který je můj nejoblíbenější skladatel. Osobním úspěchem každého umělce je už „jen“ to, že neztratí vnitřní trvalou inspiraci, že v jeho nitru nepřestane jiskřit oheň rozněcující okamžiky svátečnosti, že se v něm nerozprostře jiné vědomí než vědomí důležitosti každého, sebemenšího hudebního (uměleckého) počínu. V rovině každodenní považuji za úspěch, nebo spíš snad dokonce za životní posvěcení, nalezne-li dirigent (umělec) trvale cestu, jak skutečně významněji oslovit své spolupracovníky – ty nejdříve, a společně s nimi pak všechny, kteří se s uměním přicházejí setkávat. V rovině osobní jsem šťasten, daří-li se mi kroky spojené s mým krásným povoláním harmonicky spojit také s momenty života, které nejsou bezprostředně k mé profesi vztaženy. Anebo, pokud vztaženy tak jako tak jsou a musí být, daří-li se v jejich rámci uskutečňovat či jejich prostřednictvím povznášet i ty (nutné) momenty všednější.

Jakub Hruša

Máte velké zkušenosti s dirigováním studentských těles – pracujete s Pražským studentským orchestrem a Českým studentským orchestrem. Jaká je hlavní přednost studentského orchestru?

Zkušeností na tomto poli jsem díky oněm dvěma orchestrům nabral skutečně vrchovatě – a jsem za to šťasten. Moje spolupráce s nimi byla překrásná. V současnosti však, kdy se mi již po několik let rozprostírají v pracovním

kalendáři různé nárazové, ale především stále závazky s profesionálními orchestry u nás i venku, už není na činnost u studentských těles kdy.

Myslím, že hlavní předností studentských orchestrů bude pro všechny časy nadšenectví jejich členů a to, že do jejich vztahu k hudbě nevstupují starosti profesního rázu, které nepatří k těm radostným – kupříkladu obava o výdělek, kolegiální pnutí, únava (v horším případě ta psychická) či jakýkoli druh rezignace. Kvality k tomuto všemu opačné u studentů pak způsobují, že lze zvládnout technická manka i složitosti hudebního textu na zvláště obšťastňující úrovni. Dodnes mám v sobě uchovaný ne jeden okamžik, kdy jsem měl velikou radost, protože jsem cítil a viděl naprosté nasazení mnohých členů těch orchestrů na zkouškách, koncertech nebo soutěžích.

Jak jste vnímal hudbu Martinů Vy jako student a jak ji přijímali Vaši spolužáci?

Já osobně s naprosto přirozeným nadšením. Zejména jsem nechápal také to, co nyní chápu už trochu více, totiž že navzdory genialitě Martinů jsou u něj skladby skvostné – a pak výborné. Miloval jsem každý jeho miniaturní kus (jak jsem třeba už jako malý klavírista zbožňoval jeho *Kolombíny!*) klidně stejně jako velké skladby operní, které jsem znal z desek. Když jsem bojoval v prvním ročníku AMU na soutěži Pražského jara, vybral jsem si v druhém kole Martinů *Symfonické fantazie*. Tato skladba byla (kromě některých Janáčkových děl) mou asi nejčastěji poslouchanou hudbou během studia na gymnáziu v Brně. Zvedal jsem si jí náladu v pauzách mezi učením biologie a chemie...

Za spolužáky se mi těžko mluví. Na všeobecném gymnáziu, kde jsem příliš spřízněných duší v hudebních touhách neměl, asi Martinů nikdo vážněji neznal. Na AMU to jistě bylo jiné, ale jaký byl skutečný vnitřní vztah mých spolužáků k němu, to si netroufám říct. Martinů se vždycky hodně hrál a bude se hrát – už proto, že má opravdu mnoho skladeb pro nejrůznější nástroje a soubory.

Ale přece jednu zmínku o vztahu mých vrstevníků k Martinů: Právě v Pražském studentském orchestru jsme jednou dlouhou dobu hráli jeho obtížný *Dvojkonzert pro dva smyčcové orchestry, klavír a tympány* – a v něm, nakolik je zatěžkaný a moderní, našli členové orchestru zvláštní, nápadné zalíbení. V Martinů je kus nepopsatelné, neodolatelné energie.

V roce 2004 jste dirigoval poprvé Českou filharmonii a při té příležitosti jste prováděl *Paraboly* – jedno z nejzávažnějších orchestrálních děl Martinů, od roku 2005 jste šéfdirigentem Filharmonie Bohuslava Martinů v moravském Zlíně. Jak se proměňuje Vaše vnímání Martinů hudby?

Pevně věřím, že směrem k hlubšímu pochopení! Trošku jsem na to odpověděl už před chvílí – jasněji si dnes uvědomuji, jaký je přece jen kvalitativní rozdíl mezi *Parabolami*, *Gilgamešem* či *Řeckými pašijemi* na jedné straně a některými baletními kousky, koncertantními (příležitostnějšími) skladbami nebo

komorními (instruktivnějšími) skladbičkami Martinů na straně druhé. Kéž by ale jiní skladatelé měli v sobě tolik ducha jako on i při tvoření menších věcí!

Zajímavý byl v tomto smyslu můj asistentský kontakt s Vladimírem Ashkenazym v České filharmonii. Myslím, že Martinů velmi ctíl (a vícekrát také uváděl), přesto si nemohl ale pomoci a svěřoval se mi, že je mu překážkou určitá nerozmanitost díla Martinů; například jednotlivé symfonie mu, zjednodušeně řečeno, připadaly příliš podobné. Oceňoval tedy jen skladby nejoriginálnější (napadají mě nejvíce *Symfonické fantazie*) – a pak ty jinak (většinou tématicky) upoutávající. Pamatuji si, že jmenoval *Památník Lidicím*. Já bych dodal třeba *Polní mši* – nebo (v divadle) *Řecké pašije*. Musím říct, že tento dojem jsem já nikdy neměl. Jistě lze najít třeba u oněch symfonií velmi podobné principy práce, ale o neoriginalitě jedné vůči druhé nemohu vůbec mluvit. Mé vnímání Martinů hudby se proměňuje i v tomto smyslu: Čím dál více, jak se bytostně setkávám s poměrně velkým množstvím literatury (nejen) téže doby, si uvědomuji hodnotu a originalitu Martinů.

Možnosti provedení *Parabol* s Českou filharmonií jsem byl hrozně rád. Našel jsem si k té skladbě svůj vztah a zařadil jsem ji na program svého debutu se Symfonickým orchestrem BBC, který se konal 15. února 2007. Přítomní Angličané, kteří samozřejmě Martinů jinak nesmírně ctí díky dlouholetým propagátorským činům českých umělců, zejména Jiřího Bělohávků, se s *Parabolami* ještě nesetkali – a byli u vytržení, jak ohromné dílo to je.

Po třech letech se Vaše jméno do programu Dnů Martinů vrací, s Pražskou komorní filharmonií a Českým filharmonickým sborem Brno jste provedl Martinů kantátu *Kytice*. Vraťme se ale ještě ke koncertu v rámci Festivalu Bohuslava Martinů v roce 2004. Okolnosti Vašeho angažmá byly tehdy trochu nečekané...

Jak jinak u záskoku. Ale tři ze čtyř skladeb, které byly na programu, jsem už hlouběji studoval (ačkoli jen jednu dělal s profesionály – Dvořákovu Dechovou serenádu); pouze Martinů *Rapsodii-koncert pro violu* jsem neměl ani doma. Tam jsem musel zabrat opravdu mimořádně, abych se ji za pouhý víkend, který proběhl mezi nabídkou a první zkouškou, pořádně naučil. Jinak jsem se ale setkal s dvěma milovanými skladateli – Janáčkem a Martinů, a tak jsem si pro svůj debut nemohl přát nic lepšího! Jiná věc je, že to byly skladby dost náročné (a myslím teď i na hraní – zejména *Paraboly*).

Bohuslav Martinů měl s dirigenty, kteří premiérovali jeho díla, blízký vztah. Připomeňme Václava Talicha, Sergeje Kusevického či Ernesta Ansermeta. Spolupracujete také se soudobými skladateli, a jak se díváte na vztah skladatel – dirigent?

O tu spolupráci se upřímně snažím, ale doufám, že ještě více se mi to poštěstí v budoucnosti. Mám okruh skladatelů – vrstevníků, ke kterým jsem si už našel profesně (a některých případech i lidsky) osobní vztah. Bude ale samozřejmě

mým úkolem tento „kroužek“ neustále rozšiřovat. Věřím, že nebudu v tomto procesu zklamán!

Vztah skladatel – dirigent by vydal na celou knihu. Je to obrovsky napínavá věc – a když se podaří, že jeden druhému přinesou radost, je to jedna z nejúžasnějších věcí na dirigentském povolání (a dovedu si to představit i z druhé strany).

Za svoji krátkou kariéru jste se již dostal i do operních domů – v Národním divadle v Praze jste dirigoval monodrama Krapp aneb Poslední páska Marcela Mihalovičiho, dlouholetého přítele Martinů nebo Příhody lišky Bystroušky Leoše Janáčka. Jakou operu Martinů byste si přál nastudovat? Celovečerní operu *Řecké pašije*, či poetické jednoaktovky jako *Slzy nože* či *Hlas lesa*? Jaký jste typ operního dirigenta?

Jednoznačně *Řecké pašije*. Nebo *Hry o Marii*. Nebo *Ariadnu*. Tíhnu k závažnějším věcem, nedá se nic dělat.

Jakub Hruša

Máte četná pozvání dirigovat i zahraniční tělesa – interpretoval jste již Martinů i s nečeskými orchestry? Jaká je podle Vás situace v provozování díla Martinů mimo Českou republiku?

Nejhezčí zkušenost tohoto druhu jsem měl s již zmiňovaným BBC Symphony Orchestra letos v únoru. Jinak mi prosazování Martinů do mých programů v cizině nejde tak snadno, jako tomu je u našich starších klasiků nebo dnes už i u Leoše Janáčka. Británie je v tomto spíše výjimečná, prahne po nových věcech – nebo aspoň orchestr BBC. Ale věřím, že i to se časem poddá a že budu schopen Martinů prosadit i v zahraničí.

Prozatím mám ale mnoho jeho děl na svých koncertech u nás, tím také sbírám zkušenosti. V nejbližší minulosti to byla *Kytice*, *Paraboly*, *Rytiny*, *4. symfonie*, *Rapsodie-koncert pro violu*, *hobojový koncert* nebo *3. symfonie*.

Ještě ale malá poznámka k „situaci s Martinů“: To, že se mi zatím prosazování jeho díla nedaří tak, jak bych si přál, neznamená, že je to s jeho uváděním v cizině špatné! Znovu musím připomenout zejména Jiřího Bělohávka, příkladného „advokáta“ Martinů (v nejlepší smyslu), na jehož programech Martinů v zahraničí figuruje docela často!

V roce 2005 vyšla Vaše nahrávka s Filharmonií Bohuslava Martinů Zlín, kde je zařazena mj. i Martinů Suita z baletu Špalíček. Jaké dílo Martinů byste rád zařadil do stálého repertoáru s tímto tělesem?

Přál bych si pokračovat ještě dalšími symfonickými díly – například *1. a 6. symfonií*, plánuji také koncertantní skladby (pro housle a pro klavír), rád bych provedl *Polní mši*. Je toho ovšem mnoho!

Děkuji za rozhovor.

Ivo Kahánek

Vítěz mezinárodní soutěže Pražské jaro – obor klavír, Ivo Kahánek (*1979), se proboujel do česko-slovensko-korejsko-japonského finále, kde nadchnul porotu přesvědčivým provedením Lisztova 1. klavírního koncertu Es dur. Jeho vítězství je o to cennější, že je v historii teprve třetím Čechem, který zde získal nejvyšší ocenění.

Ivo Kahánek je laureátem mezinárodních soutěží Concertino Praga (1994), Chopinovy soutěže v Mariánských Lázních (1997), Vendôme Prize Competition – Central Europe (2003) a držitelem zvláštní ceny v soutěži Maria Callas v Barceloně (2001). Je absolventem Janáčkovy konzervatoře v Ostravě (Marta Toaderová) a Hudební fakulty AMU v Praze (prof. Ivan Klánský). Zúčastnil se také mistrovských kurzů mimo jiné u Karl-Heinze Kämmerlinga, Christiana Zachariase nebo Eugena Indjiće.

Ivo Kahánek je pravidelným hostem koncertních pódíí u nás i v zahraničí, včetně prestižních festivalů (Pražské jaro, Beethovenfest Bonn, Encuentro de Santander, Ticino Musica). Spolupracuje s předními orchestry, například Philharmonie Köln, Orchester hl. m. Prahy FOK, Symfonický orchestr Českého rozhlasu, Filharmonie Brno, Janáčkova filharmonie Ostrava. Uskutečnil nahrávky pro firmy Supraphon, Cube Bohemia, Český rozhlas a Českou televizi. Mezi významné koncertní příležitosti Ivo Kahánka patří debut s Českou filharmonií pod taktovkou Zdeňka Mácala a londýnský debut s BBC Symphony Orchestra pod vedením Jiřího Bělohlávka v Royal Albert Hall v rámci festivalu BBC Proms (*Inkantace* od Martinů).

Ivo Kahánek

V únoru 2008 klavírista natočil *Sonátu a Fantasii a toccatu* Bohuslava Martinů. Další událostí byl koncert České filharmonie 5. června 2008 v Praze, kde pod taktovkou Jiřího Bělohlávka zazněl opět *Koncert pro klavír č. 4, Inkantace*. Ivo Kahánek by rád v budoucnu *Inkantace* také natočil a zajímají ho rovněž klavírní skladby z pařížského období Bohuslava Martinů.

Jindřich Feld (19. 2. 1925 – 8. 7. 2007)

Ilja Hurník

Znal jsem Jindřicha Felda tak zblízka, že i teď, kdy mám o něm psát, by jistě požádal, piš bez sentimentu, stručně a věcně. Nuže označím jej jediným slovem: Byl to instrumentalista. Málokdo ze skladatelů pronikl tak hluboce do nástrojů, do jejich charakteru, historie i technického ustrojení. Není jediného, pro něhož by nenapsal sólový kus, pro nástroje trvale frekventované, ale i pro saxofony všech typů, pro tubu, akordeon i okarínu, a každá skladba byla jejich oslavou. Tuto jistotu v práci se znějící hmotou provázela i jistota ve formě, logické, stabilní, úsporné. V ní se konaly i složité operace, ale průhledné, bylo do nich vidět jako do dokonalého stroje k nejmenším součástkám. Ale ten stroj byl živý, proudila v něm krev, často velmi prudká. Myslím tu na smršť v kadencích jeho instrumentálních koncertů, kdy skladatel přiváděl v nástroji dosud utajené síly k erupci. Jakoby se tam ozvalo jeho pověstné, neškodné rozčilení, které jsme tolikrát zažili. Mělo vždycky legitimní důvod, ale my jsme si povzdychli. To, co Jindřicha rozčiluje, ať hledí napravit naši synové, my už jsme na to staří. On nebyl starý nikdy.

Jindřich Feld
Předseda SBM v letech 2000 – 2007

Jsou skladatelé, kteří praví, a rádo se to slyší, hudba je mi vším. Tohle neplatí o Jindřichu Feldovi. To by znamenalo, že všechno ostatní mu není ničím. Jeho obzor měl tři sta šedesát stupňů. Byl posedlý poznat všechno, co je k poznání. Má-li zeměkoule pět světadílů, je třeba je navštívit. Stalo se. Zbyla jediné

Antarktida, zato v Austrálii se dlouho zdržel a dobyl si kredit váženého profesora. Doktor filozofie četl antické filozofy v originále. Ovládal všechny světové jazyky. Komponoval stále a kdekoli při trvale svěží invenci a energii, i ve stanu na mořském břehu, bez klavíru, nepotřeboval jej, měl spolehlivou představivost i v nejkomplicovanější harmonické struktuře.

Jeho dílo je co do počtu nespočítatelné, už vůbec ne v tomto článku. Ale ať si vzpomeneme na jakoukoli formu, každou u něho najdeme, od duet, trií, kvartetů, kvintetů až po velký orchestr, v posledních letech přibyla i monumentální kantáta na texty kronikáře Kosmase, čímž přiřadil k instrumentům i ten nejjobsažnější, lidský hlas.

Teď by měli promluvit muzikologové a potvrdit, že odešel skladatel, jenž nepodleh tlaku socialistických realistů ani dočasným módám a zůstal sám sebou.

Přepadla ho těžká choroba, možná, že i tu shledal za hodnou poznání, kdyby nebyla tak bolestivá. Byl z ní vykoupěn v červenci 2007.

Zemřel varhaník a skladatel Bedřich Janáček

Jana Hřebíková

V červnu roku 2007 zemřel ve švédském Lundu ve věku 87 let varhaník a hudební skladatel českého původu Bedřich Janáček (18. 5. 1920 Praha – 3. 6. 2007 Lund). Je mu věnována jediná skladba pro sólové varhany z tvorby Bohuslava Martinů – *Vigilie*, H. 382.

Bedřich Janáček studoval varhany u Franjo Lučice v Záhřebu a u Bedřicha Antonína Wiedermanna na pražské konzervatoři a mistrovské škole. Již od roku 1938 začal samostatně koncertovat a pravidelně působil v Československém rozhlasu při nedělních varhanních koncertech. V srpnu 1948 emigroval do Švédska, kde působil jako varhaník chrámu v Lundu. Během své bohaté koncertní činnosti vystupoval v kostelech a koncertních sálech Skandinávie, Německa, Švýcarska, Francie, Anglie a v dalších zemích Evropy a absolvoval dvě turné po Spojených státech (1968 a 1970). V jeho širokém repertoáru zaujímala podstatné místo rovněž tvorba českých skladatelů (J. Zach, F. X. Brix, B. A. Wiedermann, J. B. Foerster, R. Týnský, L. Janáček). Pod vedením Rafaela Kubelíka se podílel na nahrávce Glagolské mše pro Deutsche Grammophon (1964). Pro vydání pomohl upravit Preludia a fugy op. 77 K. B. Jiráka (1957) a dokončil, revidoval a uváděl na svých koncertech *Vigilii* Bohuslava Martinů. V kompozici byl samoukem a začal skládat až v emigraci. Ve své tvorbě se soustředil na skladby pro sólové varhany, ve kterých se výrazně inspiroval protestantským chorálem. Největším varhanním tvůrcem pro něj zůstal J. S. Bach.

Bedřich Janáček

Na setkání s Bohuslavem Martinů vzpomíná Janáček ve svém textu o vzniku *Vigilie* (kopie tohoto listu pod názvem „*Bedřich Janáček: Vyprávění Bedřicha Janáčka o tom, jak vznikla Vigilia pro varhany od Bohuslava Martinů*“ se nachází v Institutu Bohuslava Martinů, kde tvoří součást korespondence mezi Bohuslavem Martinů a Bedřichem Janáčkem). S Martinů se seznámil v Římě roku 1956. Martinů působil během sezóny 1956–1957 na Americké akademii v Římě jako konzultující profesor kompozice. V té době měl Janáček v Římě dva varhanní koncerty. Oba koncerty Martinů navštívil a po druhém, který se konal v koncertním sále Pontificio Instituto di Musica Sacra, si se zájmem prohlížel hrací stůl. Při těchto setkáních Janáček také oslovil Bohuslava Martinů, zda by zkomponoval skladbu pro sólové varhany.

Na ukázkou poslal Janáček Bohuslavu Martinů několik soudobých varhanních skladeb Hindemitha, Peppinga, Messiaena a Dupré. Martinů na ně odpověděl dopisem 8. července 1958: *"Milý příteli. Překvapil jste mne Vaším dárkem ve formě varhanních skladeb a také přesným popisem techniky. Byl jsem rovněž překvapen poměrnou jednoduchostí skladeb. To jest čeho jsem se vždy nejvíce obával, to jest obával jsem se pravého opaku, protože jak víte varhany zní jako ohromně komplexní skladba. Tak mi to dodává větší chuť něco pro ten váš nástroj napsat."*

V jednom z dopisů Bohuslavu Martinů píše Janáček také o své koncertní činnosti (7. dubna 1959): *"Během této zimní sezóny jsem působil jako varhaník a sbormistr napřed zde v Hässleholmu a od ledna v blízkém městě Kristianstad. V létě však opouštím tuto činnost a jsem pak opět free lancer, takže budu mít více příležitostí uplatnit též moderní hudbu na koncertech ve Švédsku a hlavně*

v cizině. Nicméně jsem byl i nyní (pozn. konec února a první polovice března) na tourné v Belgii a Anglii, přikládám jeden program z Londýna."

Martinů měl v úmyslu zkomponovat pro Janáčka několik varhanních „vigilií". *Vigilie* znamená bdění a vztahuje se na večer nebo noc, jedná se o pobožnost před velkým svátkem křesťanského kalendáře. Teprve na jaře 1959, kdy manželé Martinů odjeli ze švýcarského Schönenbergu na měsíc do Nice, se Martinů dostal ke kompozici první *Vigilie*. Závěr skladby nechal v té době ještě nedokončený a po 87. taktu poznamenal pouze „da capo". K první *Vigilii* naskicoval také začátek druhé *Vigilie*. Janáčkoví takto poslal noty k posouzení a přiložil ještě varhanní kadenci ze své kantáty *Hora tří světel*, H. 349 s prosbou, aby ji Janáček upravil pro nástroj.

Janáček odpovídal na první *Vigilii* s nadšením a připojil ve svém dopise seznam svých revizních úprav. Bohuslav Martinů se však již nacházel ve velmi vážném zdravotním stavu a po návratu na Schönenberg byl od 30. května hospitalizován v nemocnici v Liestalu. Janáček poslal Martinů mezitím ještě několik návrhů na úpravu varhanního partu kantáty *Hora tří světel*, který považoval také za dobře psaný pro nástroj.

Po úmrtí Bohuslava Martinů (28. 8. 1959) dala Charlotte Martinů souhlas Janáčkoví k dokončení první *Vigilie* a přípravě k publikaci. Jak uvádí Janáček ve svých vzpomínkách, závěr *Vigilie* (19 taktů) dokončoval v září 1962, skladbu zrevidoval, tedy vypracoval dynamiku, agogiku a registraci, a pro vydání pořídil předmluvu se seznamem všech svých zásahů do notového textu. Skladba vyšla u Maxe Eschiga v Paříži roku 1965. Janáček však upozorňuje na to, že se do prvního výtisku dostalo mnoho chyb a teprve druhé vydání z roku 1987, které revidoval, vyšlo bez chyby. Autograf *Vigilie* a faksimile včetně volně přiloženého listu s Janáčkovým rukopisem se nacházejí v archivu Památníku Bohuslava Martinů.

Guy Erismann

Aleš Březina

V osobě Guy Erismanna (1923-2007) nás vloni v září opustil jeden z nejpřímnějších a nejvytrvalejších přátel české hudby. Od roku 1992 rytíř čestné legie (Chevalier de la Légion d'honneur), nositel Řádu za zásluhy (Chevalier de l'Ordre National du Mérite) a důstojník francouzské Akademie věd umění (Officier des Arts et Lettres), významná postava akademie Charles Cros (jeden čas její viceprezident), po dobu 25 let hudební ředitel Avignonského festivalu, pro který objednával nové skladby od Henzeho, Ligetiho, Ohany, Aperghise a dalších klasiků hudby 20. století. Dlouholetý redaktor Radia France a zakladatel jeho hudebního programu France culture byl ale hlavně jedním z nejsympatičtějších lidí, kteří se v muzikologii pohybovali.

Byl vždy usměvavý, dobře naladěný a vždy ochotný pomáhat s organizací a přednášet své stylisticky brilantní texty, při jejichž formulování vycházel ze svých obširných vědomostí, zahrnujících vedle hudby také ostatní umění, zejména literaturu a výtvarné umění. Francouz, který se zamiloval do české verze surrealismu natolik, že ctil Nezvala a Teigeho stejně jako Apollinaira a Bretona! Přednesl stovky, snad tisíce přednášek na různých konferencích, intenzivně se podílel na hudebních aktivitách Českého centra v Paříži, napsal nesčetné množství poutavých a čtivých textů a především pět knih, ve kterých je shrnuta suma jeho znalostí. Čtyři z nich jsou věnovány klasikům české hudby: Smetanovi, Dvořákovi, Janáčkově a Martinů, pátá pak zachycuje dějiny české hudby v jejím historickém vývoji. Jen ten, kdo ví, jak těžkou pozici má ve Francii česká kultura, dokáže docenit význam této dlouholeté systematické práce Guy Erismanna pro její zpřístupňování a propagaci. Dokázal spojit pohotovost hudebního žurnalisty s nároky univerzitní muzikologie a vytvořil si nezaměnitelný styl, informativní a brilantní náročností obsahu a přitom poutavý jako ta nejlepší beletrie. Své mimořádné organizační schopnosti zúročil v Mouvement Janáček, společnosti, kterou založil a již předsedal až do loňského roku. Jméno Janáček v jejím názvu nebylo a není vymezením celého dosahu činností tohoto hnutí, které se často zabývalo hudbou ostatních klasiků české hudby, ale také mladých českých skladatelů, z nichž asi největší pouto ho pojilo s Kryštofem Mařatkou a jeho souborem Ensemble Calliopée.

Guy Erismann, čestný člen SBM, České centrum 2006

Stejně tak, jako se zajímal o českou hudbu, zajímal se i o její protagonisty, tedy o české hudebníky a muzikology, a to nejen o jejich vystoupení, nahrávky, přednášky a publikace, ale i o jejich osobní život. Spolu se svou ženou Michele udržovali časově nesmírně náročný kontakt s desítkami osobností české a francouzské hudby a muzikologie a s přátelskou náklonností sledoval nové

publikace a nahrávky stejně jako nové rodinné přírůstky, jejichž narození vítali milými pozornostmi (jako například vyšíványými polštářky s jejich jmény a daty narození). Drahý Guy, chybíte mi a budete mi chybět čím dál tím více. Děkuji Vám za to, jak jste nás všechny obohatil.

STUDIE, KOMENTÁŘE

„Nemohu vám vypsát, co všechno jsme zde zakusili...“ Martinů na útěku z Francie

Aleš Březina

V literatuře najdeme jen málo podrobností o tom, co přesně dělal B. Martinů od června 1940 do konce března 1941. Není divu – je to období jeho útěku z Paříže před nacistickými vojsky, období, ve kterém vládl naprostý chaos. Každý byl náhle odkázán sám na sebe. Abychom zjistili něco bližšího o okolnostech tohoto dramatického útěku, který trval celkem osm měsíců, vydali jsme se v květnu 2007 s režisérem Jiřím Nekvasilem na několikadenní cestu po stopách Martinů. Zajímaly nás totiž detaily z jediného období, o kterém jsme v žádném z našich dokumentárních filmů *Návrat z exilu* (ČT 1998) a *Martinů a Amerika* (ČT 2000) nemohli přinést podrobné svědectví. V tu dobu totiž nebyl v úzkém osobním kontaktu s Martinů vůbec nikdo. To však neznamená, že by Martinů byl nechán na pospas svému osudu úplně všemi svými přáteli. Díky dopisům, které Nadace a Institut Bohuslava Martinů postupně získávají z různých privátních i veřejných archívů a také koupí v antikvariátech, je možné sestavit takřka detailní obraz skladatelových osudů, jeho nadějí a zklamání v létě 1940. K nejvýznamnějším dokumentům patří v tomto ohledu korespondence s Marcelem Mihalovici, Paulem Sacherem, Rudolfem Firkušným a také s pianistou Alfredem Cortotem, který se stal ministrem pro rodinu a mládež („de la famille et de la jeunesse“) v kolaborantské vichystické vládě a navzdory možnostem, které mu toto prominentní postavení nabízelo, neučinil pro záchranu B. Martinů vůbec nic. Pro pochopení složitosti tehdejší situace je příznačný detail, že jeho korespondence s příbuznými v Poličce, která byla v té době již součástí protektorátu Böhmen und Mähren, musela být tehdy doručována za pomoci přítele dirigenta Paula Sachera oklikou přes Švýcarsko. Kvůli cenzuře musela být vedena francouzsky, jako místo odeslání byla pro jistotu uváděna Basilej, aby se neprozradilo pravé místo úkrytu skladatele, hledaného v té době francouzskými i československými (respektive protektorátními) úřady.

Samotný začátek útěku popsal Martinů později v textu, nazvaném lapidárně *1938-1945*: „V neděli 9. června odpoledne telefonoval Firkušný, že zprávy z bojiště jsou špatné a že odjíždí týž večer, abych co nejrychleji odjel také. Musím říct, že v té době jsme nenašli nejmenší opory, pomoci neb informace od našich zástupců na legaci, kteří se všichni šťastně dostali včas z Paříže a šťastně se znovu seskupili v Londýně. Nebýt Firkušného, je velmi možné, že bych tento článek už dnes nepsal.“ (Bohuslav Martinů: 1938-1945, in Miloš Šafránek (vyd.), Bohuslav Martinů, Domov, hudba a svět, Praha 1966).

Hlavním cílem všech uprchlíků bylo dostat se z Paříže kamkoliv na jih, směrem do svobodné části Francie. Z té se potom dalo přes Španělsko a Portugalsko pokračovat do USA. Charlotte Martinů vzpomíná, že se její muž druhý den po Firkušného telefonátu vypravil hned dopoledne za svým přítelem, dirigentem Charlesem Munchem, který se také zrovna chystal k odjezdu: „Můžeme přijet k tobě do Villefavardu?, zeptal se Bohuš sklíčeně. Tak dobře, přijedte, nějak se tam směstnáme.“ Ještě týž den odešli manželé Martinů s minimem zavazadel na nádraží Gare d’Austerlitz, přeplněné lidmi, usilujícími o co nejrychlejší opuštění Paříže. Po mnoha hodinách se jim podařilo zakoupit lístky do La Souterraine a vzápětí najít neohlášený a tím pádem téměř prázdný vlak do nedalekého Limoges a odjet z Paříže. Vystoupili v městečku La Souterraine, které je i dnes celkem ospalým regionálním centrem s nepříliš rozsáhlým veřejným spojením s okolním světem. Noc přečkali na lavičce na nádraží a druhý den se částečně autobusem a hlavně pěšky dopravili do Villefavardu (Haute-Vienne). Tamtéž jsme 67 let po Bohuslavu a Charlotte Martinů dorazili i my, pěšky a hluboko po půlnoci. Samozřejmě jsme tak pozdě večer již nikoho nepotkali, a tak jsme si naplánovali návrat do Villefavardu na druhý den. Tentokrát jsme se rozhodli jít přes Rancon, kde Bohuslav a Charlotte Martinů strávili celý měsíc v neklidném očekávání a horečnatém korespondování na všechny strany.

Koncertní síň z bývalé stodoly Ferme de Villefavard

Rancon (v departamentu Haute-Vienne, kraj Limousin) má dnes něco přes 500 obyvatel. V roce 1940 jich bylo asi dvakrát tolik, kromě nich procházely městem denně tisíce uprchlíků. Martinů odsud napsal 2. července 1940 Paulu Sacherovi: „Nemohu vám vypsát, co všechno jsme zde zakusili, po dlouhých peripetiích jsme se uchýlili k Charlesu Munchovi. Všichni naši přátelé jsou rozptýleni ani nevíme kde a doufáme, že Vám dojde alespoň tento dopis, slyšeli jsme, že spojení se Švýcarskem bylo obnoveno. [...] Mně v této situaci nezůstává jiná volba než odejít do Ameriky, tedy samozřejmě pokud to vůbec bude možné.“ (Dopis ve francouzštině je uložen v Nadaci Paula Sachera v Basileji a je citován s laskavým svolením vlastníka). Ve stejném dopisu Martinů požádal Sachera o finanční pomoc v podobě zálohy na kantátu, kterou si u něj Sacher chtěl objednat. Peníze přišly obratem a brzy na to si Sacher od Martinů objednal houslový koncert (*Concerto da camera pro housle a smyčcový orchestr s klavírem a bicími nástroji, H. 285*), přičemž zdůraznil, že se jedná o normální objednávku za normální honorář.

Paní Christiane Facq

Po příchodu do Ranconu jsme první informaci získali samozřejmě v místní kavárně Café du Commerce, kde nás rovnou odkázali na paní Christiane Facq. Její obchod Roncomagus nabízí různé přírodní produkty a je zároveň i čajovnou a místním kulturním centrem. Paní Facq byla velice potěšena informací, že v jejím rodišti pobýval před mnoha lety významný světový skladatel. Ukázala nám ve starých katastrálních mapách ulici a dům, kde manželé Martinů pobývali. Někdejší Rue Haute, kterou Martinů udával v dopisech jako svou adresu, se dnes jmenuje Rue Croix-Pierre. Díky paní Facq jsme mohli korigovat i jméno tehdejšího vlastníka domu pana Gabriela Paillera – Martinů ho omylem opakovaně nazýval Paillet – a získali kontakt na jeho syna, který by snad mohl pomoci při dohledávání doplňujících informací o tomto měsíci života manželů

Martinů, dopisů, fotografií a tak dále. Díky pomoci paní Facq jsme se dokonce setkali s paní Georgette Lacouture, která žije od svého narození v roce 1920 nepřetržitě v ulici Croix-Pierre a dodnes si pamatuje na skladatele, který bydlel se svou francouzskou manželkou jeden měsíc v protějším domě.

V době, kdy tisíce uprchlíků neměly kde spočinout, byli manželé Martinů velmi rádi za ubytování, jakkoliv zde neměli žádný komfort. Podle Charlottina svědectví to byla „prostorná místnost s krbem a koupelničkou. Kuchyň tu nebyla, takže jsem vařila na otevřeném ohni v krbu. [...] Munchovi nám donesli prostěradla a přikrývky a Charles se choval tak přátelsky a pozorně, že se mu podařilo vyburcovat Papínka z jeho trudnomyslnosti. Chodili jsme s Papínkem do lesa na klestí, pro mléko se muselo tři kilometry do sousedního statku přes pole, což nebyla žádná legrace, jelikož tam byly zmije a my jsme je holemi odháněli. [...] Jednou jsme seděli na schodech před kostelem a dívali jsme se na nekonečný zástup uprchlíků, kteří sebou vlekli spoustu starého haraburdí, a na zdecimované vojáky: ‚Není nad to žít jako pobuda,‘ přemítal Charles Munch, ‚nic nemáš, nic nepotřebuješ.‘ Ale za chvíli dodal: ‚No jo, jenže chytneš blechy.‘“ (Charlotte Martinů: Můj život s Bohuslavem Martinů, Praha 2003², str. 81).

*Dům v ulici Rue Croix-Pierre v Ranconu,
kde Martinů pobýval
v červnu a červenci 1940 (zadní dům)*

Zdánlivý klid byl plný napětí. „Němci byli v Bordeaux a téměř okolo nás“ napsal později Martinů. I kdyby měl navzdory špatnému psychickému stavu pomyšlení na nějakou tvůrčí práci, stejně by k ní v Ranconu neměl podmínky. „Když Papínek nemohl skládat, protože neměl přístup ke klavíru, připadalo mu, že mrhá časem.“ (Můj život s Bohuslavem Martinů, str. 81). Klavír by sice měl k dispozici v domě Charlese Muncha ve Villefavard, jenže ten byl přeplněný jeho rodinnými příbuznými, kteří uprchli před německými vojsky z Alsaska.

O tom jsme se dozvěděli více díky náhodě, která zase jednou přála připraveným. Během rozhovoru s Christiane Facq vešla do jejího obchodu elegantní dáma, která nám byla představena jako „Madame Claire, sekretářka hudebního festivalu ve Villefavard“. Když jsme jí pověděli o účelu našeho pobytu v Ranconu, okamžitě nám domluvila setkání s dirigentem Jérômem Kaltenbachem. Ten je nejen milovníkem hudby Bohuslava Martinů (dirigoval jeho *4. symfonii* a *Sinfonii concertante pro housle, violoncello, hoboj, fagot a komorní orchestr*, zná též řadu komorních děl), ale také zakladatelem a ředitelem festivalu ve Ferme de Villefavard. Co je však nejdůležitější, pan Kaltenbach, dlouholetý šéfdirigent opery v Nancy, je též synovcem Charlese Muncha!

Obě dcery Edouarda a Sophie Maury se provdaly za významné kulturní osobnosti, Juliette (babička Jérôma Kaltenbacha) si vzala známého byzantinistu Jeana Ebersolta, manželem Geneviève se stal dirigent Charles Munch, jehož pozvání zavedlo do Villefavardu i Bohuslava Martinů. Nejprve to však vypadalo, že tam pro něj nebude místo. Když se Charlotte a Bohuslav „*odpoledne dotrmáceli do Villefavardu*“ a zamířili k Munchově usedlosti, v půli cesty se potkali s jeho švagrovou. „*Nemáme Vás kde uložit, všichni z Alsaska se letos na zimu sjeli k nám. A při nejlepší vůli vám nemůžeme poskytnout nocleh ani na dnešní noc.*“ „*Ale, namítl nesměle Bohuš, 'včera ráno jsem mluvil s Charlesem a on výslovně slíbil, že u něj budeme moct zůstat.*“ „*Mrzí mě to, ale opravdu už se nevejdete.*“ [...] *Večer za námi přišel Charles Munch. 'Stůj co stůj vám něco seženeme; dneska přespíte v pokoji, kde budou bydlet jedni známí, kteří přijedou až zítra.'* [...] *Druhý den jsme se poohlédli po nějakém ubytování a s Charlesovou pomocí jsme našli útočiště v Ranconu [...]*“ (Můj život s Bohuslavem Martinů, str. 80). Zde pak manželé Martinů měsíc s napětím čekali na výjezdní vízum, které by jim konečně umožnilo opustit Francii.

Zde se také Martinů v polovině července 1940 dozvěděl zprávu o smrti své milované mladé žačky Vítězslavy Kaprálové (zemřela 16. června v Montpellieru), pod jejímž dojmem se 17. července definitivně rozhodl odejít z Ranconu a pokračovat v útěku směrem nejprve do Pyrenejí (Cauteret) a potom do jižní Francie (Aix-en-Provence).

Při takto stručném popisu z pohledu Charlotte Martinů by se zdál postoj Munchovy švagrové poměrně tvrdý, pro pochopení situace je důležité si uvědomit, že na útěku se tehdy nacházeli nejen obyvatelé Paříže, ale také množství lidí z Alsaska, se kterými byly rodiny Ebersoltových i Munchových spjaty příbuzenskými svazky (z Alsaska pocházel nejen sám Charles Munch, ale například i jeho významný příbuzný, světově proslulý lékař a varhaník Albert Schweitzer). Podle informace pana Kaltenbacha se k nim v oné kritické době nastěhovala celá jedna alsaská vesnice. Opravdu tedy nebylo vůbec snadné přijmout ještě další dva uprchlíky, i když jimi byli Bohuslav a Charlotte Martinů, a Juliette Ebersoltová si skladatelova významu byla jistě vědoma.

Sama byla talentovanou houslistkou a později založila ve Villefavardu pěvecký sbor, se kterým pořádala pravidelné koncerty.

Na tuto tradici navázal také pan Kaltenbach. Společně se svou ženou Annie a svým bratrancem, architektem Gillesem Ebersoltem rekonstruovali v roce 2001 v té době již dávno ladem ležící zemědělskou usedlost Edouarda a Sophie Maury a udělali z něj kulturní centrum Ferme de Villefavard. Z betonového vepřína z roku 1900 se stala galerie, ze stodoly nádherný koncertní sál s dokonalou akustikou (jejím realizátorem byl mezinárodně proslulý čínský akustik Albert Yaying Xu, který získal zkušenosti s adaptací podobných objektů například přestavbou stodoly v Evianu na koncertní síň pro Mstislava Rostropoviče). Zde se nyní nahrávají profesionální CD a pořádají koncerty a mistrovské kurzy. Na rok 2009 projevil pan Kaltenbach zájem uspořádat festival Bohuslava Martinů, zaměřený na díla, mimo jiné spjatá s obdobím skladatelova útěku z Francie nebo s osobností Charlese Muncha, který napsal Bohuslavu Martinů po jeho odjezdu z Ranconu následující dopis: *„Cítím se poctěn, drahý příteli, že jsem od Vás obdržel tak dlouhé a poutavé psaní. Mám v Paříži jakousi ‚košilku‘, kde uschovávám dopisy velkých skladatelů. Buďte si jist, že tam nalezne své místo. [...] Více než kdykoli jindy mám upřímnou touhu hrát hudbu Martinů, protože je to velký skladatel, protože ho miluji, jeho i jeho hudbu“* (Dopis Charlese Muncha B. Martinů, Villefavard, 3. září 1940. Poprvé jej publikoval Jaroslav Mihule ve své monografii Martinů. Osud skladatele, Praha 2002).

Na závěr naší cesty jsme navštívili ještě středověké univerzitní město Limoges, někdejší významné hudební centrum kolem kláštera St. Martial, kde Martinů podle Šafránkova těžko uvěřitelného svědectví našel u knihkupce jen velmi chudý výběr několik let starých novinek a rychle z města utekl. My jsme tam objevili knihkupectví a antikvariátů hned několik a v jednom z nich jsme našli vzácný výtisk jednoho čísla Cadeau Théâtre Cinema, věnovaného Georgesovi Neveuxovi, dále první vydání jedné hry jiného dávného spolupracovníka B. Martinů Georgese Ribemonta Dessaignese a konečně ranou francouzskou monografií Leoše Janáčka z pera D. Mullera z roku 1930, v níž autor děkuje za cenné rady nejen Maxi Brodovi, ale zejména Miloši Šafránkovi!

Cestou do Paříže jsme se ještě zastavili v Nevers, kde jsme se bez úspěchu pokusili najít jakoukoliv stopu po továrně SIAMAC, ve které si Martinů v roce 1940 uschoval část svých hudebních rukopisů. Budeme však pátrat dál, nejen zde, ale také v Caunteret poblíž Lourdes, kde chtěl Martinů v červenci 1940 překročit Pyreneje směrem do Španělska. To se nevydařilo ani jemu – 17. července o tom napsal v dopisu příteli Marcelu Mihalovici, že už tam nezastihl houslistku Collette Frantz, která mu slíbila pomoc při přechodu Pyrenejí směrem do Španělska – ani řadě jiných osobností (někdy v té době spáchal na nedalekých hranicích sebevraždu slavný filosof Walter Benjamin). Martinů tedy ihned odjel z Caunteret do jižní Francie, kde pak strávil období od srpna do prosince 1940 neustálým pendlováním mezi bydlištěm

v Aix-en-Provence a úřady v Marseille, od kterých potřeboval výjezdní doložku nutnou k opuštění Francie. Tuto část odyseje Bohuslava Martinů a hlavně pak i jeho tříměsíční pobyt v Lisabonu chceme prozkoumat v příštích letech.

Za čtyři dny našeho pobytu jsme nachodili několik desítek kilometrů po okresních silnicích. Snad stejnou měrou jako nálezy neznámých dokumentů, významných objektů a setkání s pamětníky přispěly k našemu poznání této kapitoly skladatelova života i puchýře, které nám pomohly vcítit se alespoň částečně do situace tehdy padesátiletého Bohuslava Martinů a jeho manželky Charlotte.

Text byl otištěn v časopise Harmonie 12/ 2007, str. 10-12

Jak Bohuslav Martinů 16. srpna 1979 přijel domů

Jan Kapusta

Vůz pražské pohřební služby přivázející ze Švýcarska ostatky Bohuslava Martinů dorazil v důsledku prudkých dešťů na německém území na československou hranici se značným zpožděním. V Rozvadově na něj čekali zástupci Ministerstva kultury České socialistické republiky, Českého hudebního fondu a Poličky. Převoz ostatků a přítomnost úřední delegace na hranici byly Pohraniční stráží přes ministerstvo vnitra avizovány. Mezi hraničáři panovala zvědavost a ochota. Bylo neuvěřitelné, s jakou benevolencí služební útvar dovoloval, aby se republikoví vyslanci po několik hodin čekání z dlouhé chvíle potloukali při hranici kolem závor, v nejpřísněji střeženém území, a nahlíželi do kapitalistického Německa, aniž jim byly kladeny jakékoliv překážky. Pro jejich blaho zůstala přesčas až do pozdních večerních hodin otevřena vojenská kantýna. Očekávání bylo vskutku napjaté, tím spíš, že zdržení transportního vozu bylo značné.

Setmělo se. Pojednou, bez trub a kotlů, zvolna a důstojně vjel černý mercedes pod lehký příkrov celnice; bylo 20 hodin 23 minuty. Ostře střeženou hraniční čáru překročil furgon už sám. Doprovázející auto československého zastupitelského úřadu ve Spolkové republice Německo se ještě před hraniční linií otočilo a vrátilo do Bonnu. Z řady několika vozidel čekajících na pasovou a celní kontrolu byl pohřební vůz pokynem hned převelen do volného prostoru v popředí. Obsluha přepravního vozidla, neobtěžována nadbytečnými formalitami, jen předložila k potvrzení veškeré dokumenty a otevřela k nahlédnutí a počtě zadní dveře smutečního vozu. Uvnitř se skvěla krásná vyřezávaná rakev se žádanými ostatky krajana, nahoře na víku s kyticí – posledním pozdravem Maji Sacherové. Přikročili Poličané, aby úklonou

a květinami, které během horkého dne i ve vodě nezadržitelně povadly, pozdravili a přivítali rodáka na české půdě. Českým hudebním fondem objednaný televizní štáb, zaskočen setměním, pro takový pád nevybaven, místo reportáže sejmul pro vysílání zpráv alespoň záběr, z nějž pouze několik silně zrnitých snímků se ukázalo obrazově použitelných. Z další dokumentace sešlo. Bylo hned využito velitelské ochoty a přímého telefonního spojení pohraničního vojska na Prahu a o řádném příjezdu na domácí půdu podána zpráva ministerstvu kultury, ministerstvu vnitra a přes ekonomku paní Růženu Šrubařovou Českému hudebnímu fondu. Z nočních zpráv Československého rozhlasu dozvěděli se už občané, že Bohuslav Martinů se vrátil.

Ve 21.20 odjížděly čtyři vozy od hraniční čáry. Po 40 km jízdy již dosti pozdě v noci, pět minut před půl jedenáctou, zastavil konvoj v památném městě Stříbře, aby v tamějším hotelu na náměstí přenocoval. Vzhledem k neklidným poměrům ve zdejší pohraničí nezdálo se bezpečné nechat pohřební vůz se vzácným nákladem na náměstí bez dozoru. Furgon s Bohuslavem Martinů převzal proto na protokolistovo požádání do povinné ochrany zdejší útvar pod ministerstvo vnitra spadající Pohraniční stráž. Službu konající důstojník převedl vozidlo na nádvoří kasáren a postavil k němu ozbrojenou stráž. První noc na domácí půdě, jaký paradox, strávil velký exulant pod čestnou ochranou Československé lidové armády. Život zkrátka do ideově špatně naprogramovaného dějinného pohybu nečekaně vnáší protismyslné až pitvorné úkazy.

Čas mezitím dále pokročil, bylo hodně po jedenácté. Pozdní zákazníci nebývají žádoucí. V pohraniční hotelové restauraci žádná ochota, zavíralo se. Devítičlenná suita zůstávala už hodiny bez jídla. Jméno Martinů však i ve sféře zdevastovaného československého pohostinství projevilo svou moc. Během několika minut octla se jednoduchá večeře na stole.

V 6.45 hodin malá kolona vyjížděla ze Stříbra, aby se do cíle dorazilo v přijatelnou hodinu. Protože se nemělo jet přes Prahu, aby Martinů nezpůsobil sročení lidu (ostatně to ani nebylo účelné), byla zvolena nejkratší cesta i mimo Plzeň na Stod, malebnou jihočeskou krajinou na Přeštice, Písek, Tábor, Havlíčkův Brod. Za Brodem se už zanedlouho v dolíku vynachází Hlinsko, pomezí Žďárských vrchů, domov nejsladší. A uprostřed města, na křižovatce silnic visí ukazatel a významně avizuje: vlevo do Chrudimi, vpravo na Svatku a rovně – Polička 30 km. Byla to poklidná jízda slunným dnem, plná šťastných pocitů a vzrušujících reminiscencí. Až na výjimky nikdo na trase netušil, co se to po klidné silnici ubírá za průvod čtyř důstojně se pohybujících automobilů.

Ještě bylo nutno podat co nejdříve hlášení do Poličky. Zastaveno proto na náměstí v Přešticích; bylo teprve půl osmé, pošta dosud zavřená. Spojovatelka však byla už přítomna. Na prosbu a vysvětlení, proč bychom nutně ihned potřebovali spojení s Poličkou, pravila: „Tak on už umřel?“ a okamžitě zapíchla příslušné kolíky do zdírek na spojovacím panelu. Předseda městského národního výboru Jan Hrdlička obdržel očekávanou zprávu a nezbytné dispozice – odhad

doby příjezdu a ujištění, že z Borové vzdálené od Poličky 9 km, dostane telefonické avízo, aby uvítací výbor nemusel hodiny vystávat na hranici města. S výjimkou krátké zastávky na nezbytné malé občerstvení v Želivi proběhla další cesta bez přerušení. V Borové připravený příslušník veřejné bezpečnosti po 13. hodině u příkopu polním telefonem služebně ohlásil průjezd kolony a v proslulém hostinci U Dostálů, kde si Martinů ve svých 15 letech odbyl svůj první veřejný křest houslisty, už na zpravodaje čekala obsluha s nážhaveným telefonním sluchátkem v natažené ruce (vytáčelo se ještě kličkou).

Toho pátku 17. srpna po poledni naplnil se sen českého hudebnictva a Poličanů. Kolem půl druhé vjel vůz s ostatky českého skladatele Bohuslava Martinů, fyzicky od domova 41 let odloučeného, do jeho rodné Poličky. Na hranici města u nového hřbitova příjezd kolony očekávalo jen několik málo pracovně povolanych nebo zasvěcených lidí. Seřazeno do čestného tvaru stálo tu ve svátečním oblečení celé vedení městského národního výboru s primasem v čele: předseda Jan Hrdlička, místopředseda Bohumil Řehůřek, tajemník Václav Šlechta, z pracovníků kultury ředitel městské knihovny Oldřich Dřínovský st., s kyticí v ruce pracovnice muzea Marie Janků, která po léta udržovala skladatelovu rodnou světničku, pozvaný fotograf Zdeněk Holomý ze Svitav, ochotnický kameraman Petr Vorlíček z Litomyšle (poličský rodák), který natočil jediný filmový snímek z příjezdu, profesorka z Litomyšle a dále asi půl tuctu dalších, vesměs nahodilých svědků. Bohuslav Martinů byl doma.

Úryvek textu z připravované knihy Jana Kapusty

Bohuslav Martinů a Česká filharmonie

Karel Špelina

Musím v úvodu předeslat, že toto téma, velmi zajímavé a jistě dosti obsáhlé, vyžaduje jistou formu statistiky, více číselných údajů než by se mohlo zdát na první pohled. Zvláště první roky, které spojují skladatele a Českou filharmonii, jsou zajímavé a pravděpodobně pro dnešní generaci málo známé.

Dějiny přátelství, spolupráce a vzájemného bytí skladatele a České filharmonie (dále ČF) počaly oficiálně pro veřejnost 12. ledna 1919. Předcházela tomu však už řádka let pevného přátelství a spolupráce Martinů s houslistou Stanislavem Novákem, který byl od roku 1913 členem a od roku 1917 koncertním mistrem

ČF. Oba se seznámili už v roce 1906 na pražské konzervatoři, kde byli spolužáky v houslovém oddělení, Novák u prof. Jana Mařáka a Martinů u prof. Štěpána Suchého a po roce u prof. Jindřicha Bastaře. Jakkoli houslová studia mladému Bohuslavovi nesvědčila, zůstal v kontaktu s konzervatoří, neboť se začal silně projevovat jeho zájem o skladbu a schopnosti kompoziční.

Konec 1. světové války a nové poměry byly velkou inspirací pro mladého skladatele, který už se prezentoval několika díly komorními i orchestrálními. Silné vlastenecké cítění a tužby na pokraji nové doby přivedly skladatele k práci na kantátě, cituji z dopisu S. Novákovi: „*Mám v hlavě něco, ale vrtá mi mozem, aby se to nezdálo bombast, a sice je to Česká rapsodie, velký orchestr s barytonovým sólem a sborem, na konci Svatý Václave, což je překrásný chorál ... na nějakou symfonii jsem příliš klidný, vůbec musím teď udělat nějaký český verk ...*“. Zde se dostávám k datu, které jsem uvedl na začátku: 12. ledna 1919 zazněla ve Smetanově síni premiéra **České rapsodie pro baryton, sbor, orchestr a varhany, H. 118**. Velkou zásluhu na provedení měl Stanislav Novák, který se podílel značnou měrou na dramaturgii sezóny. Sólo zpíval Egon Fuchs, na varhany hrál Bedřich Wiedermann, sborový part obstaral pražský Hlahol a ČF řídil Ludvík Čelanský, tehdejší šéf orchestru. Martinů kantátu dedikoval Aloisi Jiráskovi pod dojmem jeho slavnostní řeči „Přísaha národa českého“, kterou spisovatel přednesl na jaře 1918. Ten mu srdečně poděkoval a popřál skladbě úspěch.

Martinů už v těchto letech spolupracoval jako výpomocný houslista v ČF, aby po nástupu Václava Talicha do funkce šéfa orchestru přijal úvazek řádného člena skupiny II. houslí (v letech 1920 – 1923). Také v tomto případě měl hlavní slovo koncertní mistr Stanislav Novák. Martinů se proto zúčastnil mimo jiné slavné premiéry Sukova Zrání pod Talichovým vedením 30. října 1918. Prožil tak nezapomenutelnou atmosféru, umocněnou vyhlášením samostatnosti československého státu. Samozřejmě, že měl už tehdy na mysli, že jeho kantátu provede právě ČF. Je s podivem, že tato skladba, kritikou převážně kladně přijatá (L. Vycpálek, V. Novák, V. Štěpán a jiní), byla v ČF provedena pouze dvakrát. Jen pro zajímavost uvádím jediné negativní hodnocení Zdeňka Nejedlého, který kantátu prohlásil za skladbu „*neukázněnou, velkých gest, ale malých prostředků ...*“. Česká akademie věd a umění přiznala kantátě ještě téhož roku druhou výroční cenu (první cenu obdržel K. B. Jiráček za Symfonii c moll).

Nicméně Bohuslav Martinů byl fyzicky v ČF a s provedením kantáty započala éra provádění premiér jeho nových skladeb. Měl už samozřejmě dalšího silného muže na své straně, Václava Talicha, který v únoru 1923 premiéroval skladbu **Modrá hodina, H. 131** (2. část z cyklu Míjející půlnoc) a jako dramaturg zařídil uvedení premiéry části z cyklu písní **Kouzelné noci, H. 119** (duben 1924, Pavla Osuská – soprán, Catherine Alphonse).

Práce v orchestru přivedla mladého skladatele do blízkého kontaktu s hudbou francouzských skladatelů, které si velmi oblíbil (H. Berlioz, C. Franck, P. Dukas, V. d' Indy, C. Debussy a hlavně A. Roussel), ale důvěrně poznával též

soudobé skladatele české, z nichž měl velmi rád mimo jiné J. Suka a L. Janáčka. Dva roky studoval u Josefa Suka a když ukončil práci v orchestru, aby se cele věnoval kompozici, odjel do Paříže studovat u A. Rousella. Martinů se tam seznamuje s dalšími velkými světovými skladateli, mezi nimi byli mimo jiné členové „Šestky“, dále I. Stravinskij, P. Hindemith, S. Prokofjev a B. Bartók. V těchto letech vznikla objevná skladba *Half-Time*, **H. 142**, jejíž premiéru uvedl s ČF Václav Talich v prosinci 1924. V následujícím roce ji zopakoval na koncertu pro II. mezinárodní festival orchestrální hudby v Praze.

V další premiéře byl proveden *Koncert č. 1 pro klavír a komorní orchestr*, **H. 149** (listopad 1926, Jan Heřman, Robert Manzer). Talich dále zařadil do repertoáru předehru k opeře *Voják a tanečnice*, **H. 162** (duben 1928), a ještě též rok provedl skladbu *La Bagarre, Vřava*, **H. 155** (prosinec 1928), krátce po její úspěšné světové premiéře v USA. Podobný osud měla také další skladba *Rapsodie*, **H. 171**, původně zvaná *La Symphonie* nebo *Symphonie militaire*. Talich ji zahrál v Praze (březen 1930) a koncem roku 1928 ji v Bostonu premiéroval Sergej Kussevickij (podobně jako Vřavu).

Ve třicátých letech Talich uvedl předehru *Voják a tanečnice* (5krát, květen 1930) na zájezdu v Čechách a skladbu *Vřava* zařadil na zahraniční zájezd do Jugoslávie, Itálie a Maďarska (9krát, květen 1931). Pozoruhodný byl zájezd ČF po českých zemích a Slovensku v září 1931: ČF se rozdělila na dva menší orchestry, jeden řídil F. Stupka a druhý V. Talich. Každý den tak zazněly ve stejný čas dva koncerty v různých městech: od 8. 9. do 18. 9. celkem 19 koncertů, od 19. 9. se obě skupiny spojily v jeden orchestr, který pod taktovkou N. Malko zahrál tři zbývající koncerty. Na tomto zájezdu Talich provedl skladatelovu *Serenádu pro komorní orchestr*, **H. 199** (12krát). V roce následujícím zazněla v premiéře, řídil F. Stupka, *Slavnostní ouvertura k sokolskému sletu*, **H. 211** (červenec 1932) a *Partita pro smyčce*, **H. 212** (prosinec 1932), řídil V. Talich. Ten opakovaně uváděl skladbu *Vřava* (4krát v roce 1933, 4krát v roce 1935, z toho jednou v Londýně a jednou v Paříži na významném zájezdu ČF, obě provedení byla nadšeně přijata kritikou). V. Talich a Pražské kvarteto provedli československou premiéru *Koncertu pro smyčcové kvarteto a orchestr*, **H. 207** (březen 1934). Ta zazněla krátce po světové premiéře v Bruselu a po jejím úspěšném provedení v Bostonu, které řídil opět S. Kussevickij. V listopadu 1935 uvedl v premiéře V. Talich s R. Firkušným *Koncert č. 2 pro klavír a orchestr*, **H. 237**. To už byl Martinů také ve světě známým a úspěšným skladatelem a měl na svém kontě významné skladby také komorní a dramatické (opery i balety).

Počínaje sezónou 1935/36 přijal V. Talich vedle šefovského postu ČF ještě vedení opery ND. Také pro Martinů se tak otevřely nové možnosti uplatnit se více i v divadle. V ČF začal častěji znamenitě působit Rafael Kubelík a samozřejmě uváděl Martinů skladby nejen v Praze, ale i na zájezdech doma i v cizině. Přes *Koncert č. 2 pro klavír* vzniklo trvalé přátelství mezi Firkušným a Kubelíkem, které vydrželo po celý jejich život. Jenom v letech 1937 a 1938

zazněl tento koncert 3krát. Na sklonku třicátých let, dokonce už v prvních měsících Protektorátu, provedla ČF Martinů *Serenádu pro komorní orchestr* (R. Kubelík, leden 1939). V. Talich dirigoval *Invence, H. 234* (březen 1939) a *Tre ricercari, H. 267* (říjen 1939). K. Šejna s B. Heranem hráli v přímém rozhlasovém přenosu *Koncert č. 1 pro violoncello a orchestr, H. 196* (červenec 1939). Martinů byl v exilu, musel narychlo odcestovat také z Francie, kde byl tehdy doma.

Šestileté období totality a hrůzné války samozřejmě poznamenalo dramaturgii všech orchestrů. První skladba Martinů zazněla v ČF krátce po válce. Kubelík dirigoval *Symfonii č. 2, H. 295* (2krát, únor 1946) a o dva týdny později provedl premiéru *Polní mše, H. 279*. Byl poválečný hlad po skladbách, které nesměly být uváděny a navíc Martinů pilně pracoval. Jen v roce 1946 uvedla ČF na 19 koncertech Mistrovy skladby (17krát R. Kubelík). Kromě *Symfonie č. 2* (2krát) a *Polní mše* (2krát) byla hrána díla *Památník Lidicím, H. 296* (5krát), *Symfonie č. 1, H. 289* (2krát, Ch. Munch na Pražském jaru), *Symfonie č. 4, H. 305* (6krát) a *Koncert č. 1 pro violoncello a orchestr* se slavným P. Fournierem. Poslední dvě skladby byly provedeny na prvním významném poválečném zájezdu ČF do Paříže (v rámci měsíce UNESCO), Ženevy a Curychu. R. Kubelík slavil skutečný triumf a Martinů rovněž.

V roce 1947 zazněl Martinů na 9 koncertech. Byla to *Sinfonietta giocosa, H. 282* (2krát J. Krombholz, G. Leroux), *Dvojkonzert pro dva smyčcové orchestry, klavír a tympány, H. 271* (P. Sacher), dále premiéra *Symfonie č. 5, H. 310* věnovaná ČF (R. Kubelík, květen 1947, Pražské jaro) a *Symfonie č. 4, H. 305* (5krát v Polsku, R. Kubelík).

V březnu 1948 zaskočil V. Neumann za nemocného Kubelíka, aby provedl Martinů *Symfonii č. 4* na mimořádném koncertu. R. Kubelík se ještě vrátil k pultu a *4. symfonii* (2krát) dirigoval, v srpnu odcestoval hostovat na festival do Edinburghu, aby se již nevrátil. Zůstal v exilu na protest proti nové komunistické totalitě. Nově jmenovaný šéf ČF Václav Neumann ještě další rok udržel dramaturgický status. V šesti koncertech v roce 1949 zahrál *Symfonii č. 4* (2krát) a s I. Večtomovem v premiéře *Concertino pro violoncello a malý orchestr, H. 143*. Dále zazněla *Symfonie č. 3, H. 299* a *Dvojkonzert pro dva smyčcové orchestry, klavír a tympány*. To byla ještě dramaturgie sezóny, která se plánovala více než rok před tím.

Na příštích pět let se zcela uzavřela cesta pro provádění skladeb B. Martinů. Další, tentokrát komunistická totalita, která počala s „vítězným únorem 1948“, byla stejně důsledná jako ta nacistická. Vzpomínám, že studenti na hudebních učilištích byli vystaveni nátlaku některých učitelů, když chtěli hrát skladby Martinů, bylo jim vyhrožováno, že nebudou moci absolvovat. Martinů byl označen tehdy ošklivým slovem „kosmopolita“ a jako emigrant zcela nežádoucí. Pokusy o jeho angažování na post profesora skladby na AMU selhaly pro naprosto nevhodné podmínky spojené s tímto úkolem. A jistě nejenom pro tyto podmínky, vždyť i o tom mluvili později R. Kubelík, R. Firkušný a jiní.

Po dlouhé přestávce v roce 1955 se vrátil Martinů na program ČF symbolicky *Symfonií č. 5* věnovanou orchestru (2krát). Řídil ji Karel Ančerl a poté poprvé v ČF provedenou kantátu *Kytice, H. 260* (2krát, rovněž K. Ančerl). Rok po bostonské premiéře v únoru 1956 zazněly v české premiéře *Symfonické fantasie – Symfonie č. 6, H. 343*. Řídil je K. Ančerl (v Praze ještě 3 reprízy), který skladbu následně zahrál na zájezdu do Jugoslávie a Maďarska. O půl roku později Ančerl dirigoval *Symfonií č. 5* (3krát) v Německu. Během celého roku zazněly skladby Martinů celkem na 10 koncertech. V roce 1957 bylo uvedeno dílo Martinů pouze 4krát; *Symfonie č. 6*, (2krát, K. Ančerl) a *Dvojkonzert* (2krát, K. Šejna). Smutný byl celý rok 1958, protože byl bez hudby B. Martinů. Jakoby přituhlo! V roce 1959 zahrála ČF poprvé *Fresky Piera della Francesca, H. 352* (2krát, K. Ančerl). Jedinečná skladba, kterou autor věnoval R. Kubelíkovi, zazněla v premiéře v Salzburgu (březen 1956, Vídeňská filharmonie, Kubelík) s velkým úspěchem u publika i u orchestru. Praha musela čekat celé tři roky na její první uvedení.

Od začátku šedesátých let se situace znormalizovala. Pominuly nebo výrazně zeslábly ideologické tlaky. Dlužno říci, že jistě i zásluhou tehdejšího ředitele (Jiří Pauer) a šéfdirigenta (K. Ančerl). V roce 1960 (9 koncertů) zazněl v ČF poprvé *Konzert pro cembalo a malý orchestr, H. 246* (únor 1960, I. Ahlgrim, M. Turnovský), *Konzert č. 3 pro klavír a orchestr, H. 316* věnovaný R. Firkušnému (říjen 1960, J. Páleníček, K. Ančerl) a *Symfonie č. 6* (provedena 6krát). Rok 1961 přinesl (7 koncertů) reprízy *Kytice, Dvojkonzertu* a *Symfonie č. 6*, ale také československou premiéru skladby *Paraboly, H. 367* (únor 1961, 2krát K. Ančerl). Rok 1962 (19x) nabídl, kromě řady repríz *Symfonie č. 5* a *Symfonie č. 6* (K. Ančerl), první pražské uvedení skladby *Konzert pro flétnu, housle a orchestr, H. 252* (leden 1962, 2krát F. Čech, B. Bělčík, K. Šejna). Obě symfonie zazněly na několika zahraničních zájezdech (Anglie, Norsko, Švédsko, Finsko, NDR, Rakousko a Itálie). V roce 1963 byly hrány (vždy 2krát) pouze *Konzert č. 3 pro klavír* a *Symfonie č. 1*. Zajímavá skladba *Concerto grosso, H. 263* byla provedená pouze v roce 1964 (5krát, K. Ančerl, z toho 3krát ve Francii). Rok 1965 (34krát) byl bohatý na zájezdy: do západní Evropy (5 týdnů Švýcarsko a SRN) vyvezli filharmonici (11krát V. Neumann) *Dvojkonzert*, později do SSSR tu samou skladbu (4krát). Na podzim absolvovali první turné do USA dirigenti K. Ančerl, V. Neumann a M. Turnovský. Martinů zazněl (16krát), byl to převážně *Dvojkonzert* a *Symfonie č. 4*. V letech 1966 a 1967 byly reprízovány skladby uváděné v minulých sezónách, například *Symfonie č. 1, 3* a *4*, dále *Památník Lidicím* a *Kytice* (celkem 7krát). V roce 1968 byl uveden *Konzert č. 1 pro klavír* a *Konzert č. 1 pro violoncello* (J. Chuchro), poprvé v ČF *Konzert pro housle a klavír, H. 342* (2krát N. Grumlíková, J. Kolář, P. Maag). To už jsme v době, kdy se funkce po K. Ančerlovi ujal nový šéfdirigent Václav Neumann, který miloval hudbu Martinů a uváděl ji, jak to bylo jen možné. V roce 1969 (celkem na 10 koncertech) poprvé zazněla *Rapsodie-konzert pro violu a orchestr, H. 337* (R. Golan, Z. Košler). Z dalších

skladeb to byly opět reprízy. Významné bylo provedení *Symfonie č. 6* na festivalu v Lucernu a *Koncertu č. 2 pro klavír* s R. Firkušným na festivalu v Edinburgu, vše pod taktovkou V. Neumanna. V dalších letech bývala pozoruhodná skladba *Rapsodie-koncert* na programu poměrně často. Sólisté se střídali včetně zahraničních. Za všechny bych jmenoval J. Motlíka a J. Suka. Dramaturgie zohledňuje výročí skladatelů, a proto v těchto letech se i dílo Martinů hrálo častěji a ve větším rozsahu. To jsou právě sezóny, jejichž datum končí devítkou nebo nulou.

V roce 1970 byla hrána pouze *Symfonie č. 6* (9krát V. Neumann), z toho (1krát) na Pražském jaru a (8krát) na zájezdu v Belgii, Řecku a ve Švýcarsku. Velkou příležitost dostal J. Chuchro; v roce 1971 provedl (14krát) *Koncert č. 1 pro violoncello* a J. Panenka (6krát) *Koncert č. 1 a Koncert č. 3 pro klavír* na domácích pódiiích, ale i v SRN, Rumunsku, Maďarsku a SSSR. Téhož roku v ČF poprvé zazněla kantáta *Gilgameš, H. 351* (2krát V. Smetáček) a *Paraboly* (2krát). Rovněž v roce 1972 zazněly (6krát) reprízy skladeb Martinů, za zmínku stojí dvojí uvedení *Polní mše* v sousedství s Janáčkovou Glagolskou mší pod taktovkou skvělého W. Sawallische. V roce 1973 provedl J. Suk evropskou premiéru *Koncertu č. 1 pro housle a orchestr, H. 232*, když předtím v Chicagu uvedl její premiéru světovou. V tomto roce byl ještě proveden *Koncert pro cembalo* (2krát, Z. Růžičková a Z. Košler) a také po 51 letech *Half-Time* (2krát, A. Copland). Rok 1974 poskytl jenom *Koncert č. 2 pro housle a orchestr, H. 293* (2krát, B. Bělčík) a *Koncert č. 1 pro housle* (J. Suk). Rok 1975 (17krát) byl opět bohatší na delší zájezdy, ve SRN (5krát) a také ve Velké Británii byly provedeny *Fresky* (6krát, V. Neumann). V ČF jsme poprvé slyšeli *Concertino pro klavírní trio, H. 232* (2krát, Sukovo trio, V. Neumann). Na Pražském jaru zazněla repríza *Dvojkoncertu*. Velký zážitek nám poskytl W. Sawallisich se *Symfonií č. 4* (2krát) a později provedený *Koncert pro flétnu a housle* (2krát, J. Válek, B. Matoušek).

Jistě stojí za zmínku, že v listopadu 1976 ČF poprvé v Japonsku provedla skladbu Martinů (*Symfonií č. 6*) a asi nejsem daleko od pravdy, že to bylo jedno z prvních provedení tohoto symfonika v této zemi. Víím, že už řadu let předtím ČF usilovala o zařazení Martinů do repertoáru, do té doby neúspěšně. Roky 1977 a 1978 (celkem 27krát) připomněly již tradiční repertoár *Symfonie č. 1, 3, 5 a 6*, nebo *Koncert č. 1 pro housle* a *Památník Lidicím* (na Pražském jaru), dále *Rapsodii-koncert pro violu* (8krát, doma i v zahraničí, J. Motlík, Z. Košler). Jubilejní rok 1979 poskytl pódium (20krát): v ČF poprvé *Koncertu č. 4 pro klavír a orchestr „Inkantace“, H. 358* (2krát E. Leichner, F. Mechkat), dále osvědčeným titulům, jako *Kytice, Rapsodie-koncert, Symfonie č. 6* a *Koncert č. 1 pro violoncello* (9krát, z toho 7krát v Japonsku, J. Chuchro, Z. Košler).

V osmdesátých letech byl Martinů hojně prováděn, zvláště v letech výročních nebo v „Roce české hudby“. Zmíním hlavně provedení nových titulů v ČF. V roce 1980 to byl *Koncert č. 5 pro klavír a orchestr „Fantasia concertante“*,

H. 366 (2krát, K. Havlíková, V. Neumann), **Koncertantní symfonie pro housle, violoncello, hoboj, fagot a orchestr, H. 322** (2krát, B. Bělčík, K. Novotný, J. Mihule, J. Formáček, Z. Košler). Na program se vracela také **Symfonie č. 4** (10krát, z toho 6krát v NDR). V roce 1981 proběhl zájezd do USA a Kanady, na každém koncertu byla hrána nějaká skladba Martinů (20krát, střídali se V. Neumann a Z. Košler). Rok 1982 přinesl pouze repertoárové jistoty (11krát), mimo jiné **Rapsodie-koncert** (2krát, J. Suk, V. Neumann) a v souvislosti s tím výběr ze **Špalíčku, H. 214 A,B**. W. Sawallisch pro sebe objevil dalšího Martinů a do programu s Dvořákovým Stabat Mater vkusně zařadil **Památník Lidicím** (2krát). Tato krásná skladba se hrála také v Japonsku (Tokio, V. Neumann). V roce 1983 (9krát) zazněla mimo jiné v premiéře **Suíta z opery Julietta, H. 253** v úpravě Zbyňka Vostřáka (2krát, V. Neumann) a také v ČF poprvé **Koncert č. 2 pro violoncello a orchestr, H. 304** (2krát, A. May, F. Vajnar). Rok 1984 byl Rokem české hudby. Na jeho zahájení J. Suk zahrál **Koncert č. 2 pro housle**, aby jej zopakoval na festivalu v Lucernu. Osvědčené repertoárové tituly byly provedeny (29krát) doma i v zahraničí.

A zde musím konečně připomenout také Jiřího Bělohlávka, který působil v ČF jako dirigent-asistent už od sedmdesátých let. Později pravidelně působil vedle V. Neumanna jako stálý hostující dirigent. V roce 1990 stanul na dvě sezóny v roli šéfdirigenta. Také Bělohlávek pravidelně uváděl skladby B. Martinů. V roce 1984 a následně v roce 1985 řídil v ČF převážně **Symfonii č. 4** a **Památník Lidicím** (15krát, v Praze, v USA, Velké Británii, Jugoslávii a Španělsku). Vedle něho také Libor Pešek v roce 1984 řídil (9krát) **Symfonii č. 6** a **Kytici**. Roku 1986 se uskutečnilo zajímavé koncertní provedení opery **Ariadna, H. 370** (2krát, sólisté, Pražský filharmonický sbor, V. Neumann). V roce 1987 byly provedeny (16x) **Symfonie č. 1** a **č. 4** (hlavně v USA, V. Neumann), **Koncert č. 2 pro klavír** (R. Firkušný, V. Neumann, USA, Carnegie Hall), později **Koncert č. 3 pro klavír** (2krát, E. Leichner, J. Bělohlávek, Praha), **Koncert pro cembalo** (3krát, Z. Růžičková, V. Neumann) a **Rapsodie-koncert** (2krát, J. Suk, V. Neumann).

Z roku 1988 a 1989 (celkem 9krát) stojí za zmínku provedení **Symfonie č. 6** v Pařížské opeře (V. Neumann) a provedení **Rapsodie-koncertu** (3krát, ve Švýcarsku, N. Imai).

Devadesátá léta poskytovala dílu Bohuslava Martinů mnoho příležitostí a rozličných pódíí. V roce 1990 (30krát) v ČF byla provedena poprvé **Jazzová suíta, H. 172** (2krát, L. Pešek). Také **Koncert č. 1 pro violoncello** (J. Starker, J. Nelson) byl velkou událostí, jakož i na Pražském jaru uvedený **Koncert č. 2 pro klavír** (R. Firkušný, J. Bělohlávek). Nově jmenovaný šéf ČF Jiří Bělohlávek uvedl skladby Martinů mimo jiné v pařížské Opera Bastille, v NSR, Španělsku, Švýcarsku a v USA (11krát). V roce 1991 byl uveden **Dvojkoncert** (pouze 3krát, J. Bělohlávek), ale všechna provedení se konala v Austrálii. Tam se filharmonie setkala také se svým bývalým členem a významným hobojistou Jiřím Tancibudkem, kterému Martinů věnoval svůj hobojový koncert. V roce 1992

zahrál I. Ženatý *Koncert č. 2 pro housle* (3krát, SRN a Holandsko, J. Bělohlávek). V dalších letech je situace nadále příznivá. V roce 1993 (16x) byl v ČF poprvé proveden *Koncert pro hoboj a malý orchestr, H. 353* (2krát, I. Séquardt, V. Neumann) a v ČF poprvé byla uvedena *Skála, H. 363* (Pražské jaro, V. Neumann). Mistrovy skladby zněly dále na rakouských pódiiích (9krát, J. Bělohlávek).

Na konci devadesátých let byly hrány repertoárové skladby Martinů. Byl založen Festival B. Martinů, který pořádá Nadace Martinů od roku 1995 pravidelně v prosinci a ČF se na něm spoluúčastní. Na prvním festivalu zazněl v ČF poprvé cyklus písní *Nipponari, H. 68* (D. Pecková, V. Válek) vedle *Inkantace* a *Symfonie č. 1*. Také na dalších ročnicích byly uváděny většinou skladby Martinů nebo později i skladby jiných skladatelů související s jeho dílem. Dirigenti festivalových koncertů byli mimo jiné M. Turnovský, N. Järvi, Sir Charles Mackerras, L. Svárovský, T. Sanderling, J. Kout.

Takto bych mohl pokračovat ve výčtu provedení v dalších letech. Rád bych se však soustředil na výrazná provedení děl B. Martinů, která jsou pro mne osobně nezapomenutelná. Jednak jsou spojená s prostředím a situací, jednak provedením, ať dirigenta nebo sólisty. Dne 2. 10. 1980 jsme v Lipsku zahajovali turné Martinů *4. symfonií*. V. Neumann měl vystoupit v tomto městě poprvé od doby, kdy manifestačně rezignoval z funkce generálního hudebního ředitele Gewandhaus-Orchestru v roce 1968 na protest proti okupaci naší země také vojsky NDR. Byli jsme ve velikém napětí, jak bude přijat. Celý sál povstal s příchodem dirigenta a několik dlouhých minut aplaudoval. Tolik byl milován a tak dobře pochopen! Ten večer jsme hráli snad jedno z nejlepších provedení této symfonie. Koncert dovršila také „Čtvrtá“, ovšem Mahlerova, kterou Neumann dával znamenitě. Úspěch byl velký a ovace upřímné.

Velkým zážitkem pro nás vždy bylo provedení *Symfonie č. 6*. V. Neumann ji prováděl příkladně, řekl bych s větším pochopením hlavně lyrických ploch než před ním Ančerl a vytvořil tak pro ČF vzorové provedení, kterým byla a jsou porovnávána provedení všech dalších dirigentů. Také J. Bělohlávek tuto skladbu dělal velmi muzikálně, podobně také L. Pešek, J. Kout, Sir Ch. Mackerras nebo E. Leinsdorf. *Symfonie č. 6* byla provedena ČF celkem **112krát**, což je nejvyšší počet provedení skladby Bohuslava Martinů.

Všichni dirigenti rádi prováděli velmi krásné a populární *Fresky Piera della Francesca*; vzpomínám na V. Ashkenazyho, který je hrál (11krát) mimo Prahu také ve Španělsku, v USA, ve Vídni, v Londýně a v Paříži. Hluboko v paměti nám zůstalo provedení *Dvojkonzertu* Sira Johna Eliota Gardinera (4krát, z toho 2krát v SRN). Připomínám také naše první poválečná setkání s legendárním Rudolfem Firkušným. Bylo to v roce 1969 na festivalu v Edinburgu a v roce 1987 v New Yorku ve slavné Carnegie Hall. Hráli jsme tehdy, jako později v roce 1990 na Pražském jaru, *Koncert č. 2 pro klavír*. Byl to velký zážitek a úspěch u kritiky i u publika. Celá devadesátá léta byla velmi bohatá na

provádění díla Martinů. Uvolnění a postupné navracení se ke svobodné společnosti přineslo s sebou také určité problémy nebo snad průvodní jevy patrné ostatně v celé společnosti, ale dílo Bohuslava Martinů je dnes pevně a trvale zakotveno v repertoáru ČF, která je stále více vyváží na světová pódia. Nakonec jedno důležité číslo: celkem v celé historii ČF od jejího počátku do konce sezóny 2007/2008 zaznělo jedno nebo i více děl Bohuslava Martinů na **626 koncertech**.

Zcela samostatnou kapitolu si zasluhuje kompletní přehled nahrávek gramofonových, později CD nebo videozáznamů. Téměř celé symfonické dílo Martinů bylo v ČF nahráno, mnohé tituly vícekrát s několika dirigenty nebo sólisty. Za pozornost stojí komplet *symfonií* s Václavem Neumannem, oba *houslové koncerty* a *violová Rapsodie* s Josefem Sukem, komplet *klavírních koncertů* s Emilem Leichnerem, *Kytice* s Karlem Ančerlem i Liborem Peškem, *Dvojkoncert* s Karlem Šejnou a Jiřím Bělohlávkem, nejnověji kompletní nahrávka *koncertů pro housle, violu a dvojkoncertů s dalšími nástroji* (housle, klavír, flétna) s Bohuslavem Matouškem a Christopherem Hogwoodem a mnohé další. Lze říci, že z českých skladatelů je B. Martinů vedle A. Dvořáka skladatelem nejvíce nahrávaným. Škoda je, že (zatím) nebyl dokončen komplet symfonií Martinů s Jiřím Bělohlávkem, jehož první CD bylo okamžitě po vydání velmi kladně přijato a navrženo na cenu Grammy Award.

27. srpna 1979 byla ČF přítomna slavnostnímu uložení ostatků Bohuslava Martinů do rodinné hrobky v Poličce. V rámci této tryzny zazněla pod taktovkou V. Neumanna *Symfonie č. 6*. Při této příležitosti jsme vzpomněli, že začátkem sedmdesátých let jsme položili kytice k hrobu Martinů na Schönenbergu u Liestalu ve Švýcarsku. Hrob byl na otevřeném pozemku u lesa. A v těch srpnových dnech 1979 jsem si zvláště připomínal Burešův text, který tak krásně Martinů zhudebnil – barytonové sólo z Otvírání studánek:

„... Jsem doma, jsem doma a jdu cestou starou, za mnou v patách ve vzpomínce jaro, a právě jako tenkrát, přede mnou chvátá chasa dovádívá ... co na tom, že jejich dny jsou nenávratně pryč, z ruky do ruky si podáváme těžký klíč, klíč od domova.“

Miloš Šafránek: Setkání po padesáti letech

Aleš Březina

Miloš Šafránek (1894-1982) patřil k humanitně vzdělané a evropsky orientované generaci lidí, která dosáhla dospělosti v době vzniku masarykovského Československa. Vztah k Tomáši Garrigue Masarykovi jako zakladateli samostatného národa s ideály zdravého sebevědomí podloženého vzděláním a širokým mezinárodním rozhledem se stal určujícím základem jeho vlastního životního směřování.

Po ukončení studia vstoupil do diplomatických služeb. V roce 1929 nastoupil jako tiskový atašé na československém vyslanectví v Paříži a ocitl se tak v centru snad nejvýznamnější kulturní metropole té doby. Zde se díky své pracovitosti, širokým kulturním zájmům a tolerantní osobnosti brzy seznámil s řadou čelných umělců a politiků své doby. Sám to později vyjádřil slovy: „*Mým živlem byla vždy akce a také služba, své zemi především, osobně pak zejména Martinů*“. Hnací silou jeho mnohostranných aktivit byla touha vzhlížet k mimořádně talentovaným osobnostem a konat v jejich prospěch vše, co bylo v jeho silách. Snad nikdy neusiloval o to, aby se do centra pozornosti dostala jeho vlastní osobnost. Pomáhal nejen českým umělcům, žijícím v Paříži, ale vlastně všem umělcům, se kterými se setkal, ať už to byli Evropané nebo Američani, Francouzi nebo lidé, které do Paříže přilákala pověst města otevřeného novým proudům v soudobém umění. Ve středu Šafránkova zájmu byla hudba, její tvůrci a interpreti. Není bez zajímavosti, že jeho první manželkou byla vynikající klavíristka Germaine Leroux, proslulá zejména prováděním soudobé hudby. Sám Šafránek si toho byl vědom, jak vyplývá z jeho vyjádření, že „*hudba byla zvláštní, osudový fenomén mého života, jeho katalyzátor. Nikdy mne neopustila.*“

Pro Bohuslava Martinů, žijícího v Paříži v letech 1923-1941, se stal Šafránek díky svému praktickému založení a neutuchající touze pomáhat takřka nepostradatelným pomocníkem. Seznamoval jej s umělci i s mecenáši, zasazoval se o uvádění jeho děl. Publikoval o něm mnoho článků v denících a časopisech, později též monograficky zaměřené práce (1944 USA, 1946 Anglie, 1961 pak vyšla v Praze definitivní rozsáhlá verze, která byla vydána i v němčině a angličtině a patří dodnes k základním kamenům bádání o B. Martinů). Ve svých textech Šafránek po desetiletí upozorňoval světovou veřejnost na osobnost a hudbu Bohuslava Martinů a pokoušel se přibližovat a vykládat její estetická a obecně myšlenková východiska. Kromě propagace tvorby Bohuslava Martinů byl skladateli nápomocen i při řešení složitých životních situací. Snad nejvíce se to projevilo na počátku 2. světové války, kdy nejprve připravil jeho emigraci do USA, zajistil pro něj americké vízum a v nové zemi začal ještě před

skladatelovým příjezdem energicky budovat dobrou výchozí pozici ve společenských, hudebních a muzikologických kruzích.

Šafránkovi se podařilo utřídit do té doby nepřehledné skladatelovo dílo do soupisu, z něhož čerpají všechny další práce tohoto typu. Jeho rozsáhlá pozůstalost, v níž se nachází i rukopis předkládaných pamětí, je uložena a postupně zpracovávána v Památníku Bohuslava Martinů v Poličce. Kromě autografů a fotografií obsahuje korespondenci, jež je bohatým a zajímavým zdrojem pro bádání o díle a životě B. Martinů.

Za svou práci ve prospěch B. Martinů, od 40. let minulého století emigranta a později dokonce amerického občana, Šafránek za svého života mnoho vděku v Československu nesklidil, spíše naopak. Jeho vliv na bádání o Bohuslavu Martinů byl ale obrovský. Dosud se setkáváme v české i zahraniční literatuře s formulacemi, přebírajícími bez potřebné kritické reflexe jeho myšlenkové vzorce a stereotypy. To se týká zejména jeho nepřímých záznamů skladatelových výroků a svědectví o myšlenkových okruzích, ve kterých se odehrával jejich mnohaletý dialog. Při bližším pohledu jsou též dodnes patrné stopy jeho distancovaného vztahu k hudební analýze a sklon k přehnanému odsuzování myšlenkového okruhu skladatelů z německy mluvících zemí, kteří byli pro Martinů v počátcích jeho hudební dráhy zřejmě důležitější, než si později sám připouštěl. Typickými rysy Šafránkovy literární činnosti jsou duchaplná formulace, schopnost okamžitě zaujmout a dovést každý příběh do jeho pointy. Podobá se v tom svým o něco starším současníkům André Mauroisovi nebo Stefanu Zweigovi, kteří také spatřovali v žánru biografie umělecké vyjádření svého druhu.

Během let strávených ve Francii a v USA zažil Miloš Šafránek samozřejmě mnohem více, než se mohlo vejít do zmíněných monografií o B. Martinů. Naštěstí si vyšetřil čas i na sepsání pamětí, do kterých vložil alespoň část toho, co pro něj bylo podstatné. Dnes, po více než čtyřicetileté izolaci České republiky od svobodného světa, způsobené komunistickým režimem, si jen stěží dokážeme představit, jak významnou osobností tehdejší Paříže Miloš Šafránek byl. Řada českých umělců, kterým v 50. a 60. letech minulého století pomáhal proniknout z tohoto vězení ducha alespoň svými díly, hovoří o setkáních s Milošem Šafránkem a o příbězích, které jim vyprávěl, s lehce pobaveným úsměvem na tváři. Jako kdyby jim je sděloval někdo, koho je nutné brát s rezervou a ne člověk, který jim účinně pomáhal. V prudkém kontrastu k tomuto pohledu stojí výrok Jeana Leduca, ředitele jednoho z největších nakladatelských domů na světě. Když jsem mu před několika lety řekl, že Nadace Martinů věnuje Miloši Šafránkovi závěrečný koncert festivalu Bohuslava Martinů 2002 a in memoriam také svou pamětní medaili, štěstím se rozzářil a tiše poznamenal: „*Mon oncle Miloš. Byl to právě on, kdo mne uvedl do tehdejší vysoké francouzské společnosti.*“

Díky skutečnosti, že se jejich autor po několik desetiletí pohyboval mezi nejvýznamnějšími osobnostmi své doby, představují Šafránkovy paměti

fascinující průřez kulturními a politickými dějinami Evropy a USA. Průřez o to cennější, že představuje odlišné dějiny 20. století, než jaké mohly být prezentovány v době německé resp. sovětské okupace Československa. Šafránek v nich ani tak nepopisuje vývoj svých vlastních úvah – ty se jeví jako velmi brzy definitivně zformulované studiem v Telči a v Praze a prvními lety pobytu v Paříži – daleko více se zaměřuje na setkání s významnými lidmi. Proto také nejsou jeho vzpomínky řazeny chronologicky, nýbrž jako (mini)portréty osobností. Vydání pamětí Miloše Šafránka je jedním z nejvýznamnějších nakladatelských počinů dneška, protože přispívá výrazně nejen k přiblížení nekomunistických dějin českých zemí, ale také k bližšímu poznání politických a uměleckých dějin Evropy a Severní Ameriky 1. poloviny 20. století.

Nakladatelství Torst vydalo knihu vzpomínek diplomata a hudebního spisovatele Miloše Šafránka. Podrobnosti jsou uvedeny v rubrice Nové knihy.

SKLADBY OBJEDNANÉ Z BRNA

O vzniku cyklu *Petrklíč* jsme informovali již v minulém čísle zpravodaje (Zprávy SBM, č. 30, 2007, str. 64-65). Vzpomínka Zdeňka Zouhara se vztahuje k prvnímu provedení tohoto díla.

Ke zrodu *Petrklíče B. Martinů*

Zdeněk Zouhar

Cyklus *Petrklíč* obsahuje pět dvojzpěvů:

1. Klobouk novej. Věnováno Janu Novákovi, brněnskému skladateli
2. Nade dvorem. Věnováno Zdeňku Zouharovi
3. Žaloba. Věnováno Anně Wurmové, bývalé pianistce
4. Malované dřevo. Věnováno ženskému sboru OPUS(!) v Brně a jeho dirigentu Z. Zouharovi. Dílo trvá asi 7 minut (další podrobnosti jsou vedeny v publikaci *Sborové dílo B. Martinů od Z. Zouhara*, Academia 2001).

Premiéra souborného provedení se uskutečnila v Brně na Stadiu dne 25. 4. 1955. Účinkoval ženský sbor OPUS, Karel Sovíček – housle, Věra Šimůnková-Zouharová – klavír a dirigoval Zdeněk Zouhar. Ukázky některých částí cyklu zazněly v podání týchž interpretů již před tím 8. 12. 1954 v Univerzitní knihovně a 25. 2. 1955 na Filozofické fakultě.

Bohuslav Martinů napsal dne 12. 5. 1957 Zdeňku Zouharovi: „*Máte pravdu. Petrklíč otevřel dveře*“. A skutečně, ledy tehdejší oficiální nepřízně vůči našemu skladateli z nejnárodnějších začaly pozvolna tát – až roztály zcela.

Písničky pro dětský sbor

Jaroslav Dostálík

Když jsem se na podzim 1956 po jednoročním učitelském působení v severních Čechách vrátil do Brna, byl jsem přijat do oddělení estetické výchovy Domu pionýrů a mládeže v Lužánkách s úkolem vybudovat v Lužánkách dětský sbor. Zájemců mezi zpěvavými dětmi bylo tenkrát dost, a tak vznikl dětský sbor, který později přijal název Mladost. Jako začátečník jsem však měl potíže s repertoárem: kromě Smetanových tří ženských sborů – což byla klasika – tu byla jen tvorba Försterova. Kromě klasické *Lesní studánky*, tehdy již poněkud zastaralé, a taky Křičkovy jednohlasé dětské písně s klavírem, mezi nimiž se z podobných důvodů dalo vybrat jen pět až šest kousků. Ani Cmíralovy a Lýskovy úpravy lidových písní, které jsem měl k dispozici, nevypadaly z podobných důvodů jinak, když jsem tehdy zaznamenal zmínky o českém skladateli žijícím ve Švýcarsku, který prý dokonce složil zpívaný balet *Špalíček* pro ženské nebo dětské hlasy s orchestrem. Více jsem toho o Bohuslavu Martinů téměř nevěděl, natož abych slyšel něco z jeho tvorby. Pak však byly zveřejněny četné zprávy o jeho kantátě *Otvírání studánek*, kterou uvedl v Praze Kühnův dětský sbor. To mi dodalo odvahy, abych se pokusil získat něco originálního pro své zpěváky a mohl se tím pochlubit před stejně ctižádostivými kolegy od jiných sborů.

A tak jsem Bohuslavu Martinů někdy na sklonku roku 1958 napsal dopis, k němuž jsem přiložil několik básniček pro děti od Františka Halase s prosbou, aby něco z nich pro nás zhudebnil. Skladatel mi nejprve odpověděl pohlednicí, ať jsme trpěliví, že určitě pro nás něco napíše. V únoru 1959 pak přišla zásilka rukopisných not *Písničky pro dětský sbor* a k ní byl přiložen tento dopis: „*Ve Švýcarsku 3. února 1959 – Milé děti! Byl jsem nemocný a tak vám teprve dnes posílám ty písničky, co jsem vám slíbil. Je to můj rukopis a schovejte si jej na památku, ale za to mi udělejte pěknou kopii a pošlete mi ji. Při tom mi napište, zdali se vám písničky líbí a zdali je rádi zpíváte. Napsal jsem vám hudbu na toho kohoutka a ještě na kovářička a dětské hádanky, které sebral dávno mezi dětmi a lidem náš básník Jaromír Erben. – A tak se dobře uče a hodně zpívejte. Mnoho zdaru vám přeji a pozdravy vám i panu učiteli i učitelce. – Váš B. Martinů*“ (vlastnoruční podpis).

Kromě dojemného slohu je dopis psaný na cizím psacím stroji a opatřen našimi diakritickými znaménky. Vše je doplněno modrým inkoustem, kterým je autor také podepsán. Písničky jsem krasopisně opsal a s děkovnými slovy poslal tento dopis skladateli, jak o to žádal. Patrně za něco málo než půl roku mi přišlo smuteční parte, kde bylo ve francouzštině oznámeno, že zemřel Bohuslav Martinů, *compositeur tchèque*.

Shodou okolností se na jaře následujícího roku 1960 konal v Brně první ročník z řady sborových festivalů, na němž jsem se svým dětským sborem uskutečnil premiéru – tehdy samozřejmě světovou – těchto roztomilých sborových miniatur. Skladatelův dopis a notový rukopis tohoto dílka uschovávám jako vzácné relikvie mezi svými cennostmi; kopie obojího se nacházejí v Památníku Bohuslava Martinů v jeho rodišti Poličce. *Písničky pro dětský sbor* vyšly pak tiskem v roce 1977 v nakladatelství Panton v Praze v revizi Zdeňka Zouhara a s věnováním „Dětskému pěveckému sboru Krajského domu pionýrů a mládeže v Brně“. S mým nynějším dětským sborem Primavera jsem je nahrál na CD v prosinci roku 2000 jako součást titulu „Rok českých dětí“.

Ptačí hody

Pozoruhodné dílko ze sklonku života Bohuslava Martinů

Jan Trojan

V letech 1953-1961 autor tohoto příspěvku byl redaktorem symfonické, operní a komorní hudby Československého rozhlasu v Brně. Jako obdivovatel Mistrovy tvorby od doby vysokoškolských studií mohl nyní za určitého uvolnění v kulturní sféře přispět svou troškou k uplatnění Mistrových skladeb v rozhlasové výrobě a vysílání. Jaroslav Mihule v monografii *Martinů, osud skladatele* (2002) označil Brno za město „s takřka patriotickou láskou k hudbě Bohuslava Martinů“ (s. 537). Náklonnost ke komponistově tvorbě však nebyla ani ve zmíněné době zcela bez problémů. Je možné to doložit ještě na snímku kompletní opery *Divadlo za branou*. Byl natočen v brněnském rozhlase ve dnech 6. října – 9. listopadu 1956. Je to jeden z reprezentačních snímků dirigenta Františka Jílka za účasti sólistů a s orchestrem Státního divadla v Brně. Redaktor však před natáčením opomenul si vyžádat schválení tehdy mocné HSTD (Hlavní správy tiskového dozoru). Když se zkroušeně vydal do místodržitelského paláce za referentem, aby obdržel dodatečné placet, byl briskně odmítnut. O tom se lze dočíst v příspěvku *Chvilky s Išou Krejčím* od Jana Trojana, který vyšel ve sborníku „Hudba v Olomouci a na Střední

Moravě I“, Olomouc 2007, s. 178, pozn. 10. Na tomto místě jen ukázka z uvedeného textu:

„Referent otevřel klavírní výtah na první stránce a s neskrývaným pohrdáním předčítal: ‚Šla panenka k zpovídání, měla zlaté šněrování ... Práce stojí, každý se jí bojí.‘“

Výrobní náklady *Divadla za branou*, vyjádřené šestimístnou číslicí, v případě nesouhlasu s vysíláním mohly znamenat pro nerozvážného (či odvážného?) rozhlasového redaktorka skutečnou pohromu. Sděloval rozechvěle negativní zprávu nadkolegovi do Prahy; tam však už vál jiný vítr. Opera se odvysílala a ještě po letech se celým snímkem nedávno pochlubil nynější redaktor umělecké hudby v brněnském rozhlase, aniž považoval za nutné uvést jméno jeho iniciátora.

Není účelem tohoto článku vypočítávat skladby, jež byly v brněnském rozhlase natočeny v době, jež u nás dílu B. Martinů ještě nebyla nakloněna. Tehdejší redaktor vážné hudby se osmělil připomenout skladatelovi přínos stanice k šíření jeho děl a nesměle se dotázat, zda by něco nenapsal pro Brněnský (Lýskův) dětský sbor. Tehdy neuspěl, jak dosvědčuje skladatelova odpověď na pohlednici z Říma.

(Poštovní razítko: ROMA 26. VII. 1957, *Kresba na pohlednici: ROMA - PIAZZA S. MARIA IN TRASTEVERE*)

Mr. J. Trojan / Beethovenova 4. /BRNO/ Cecoslovacchia.

Děkuji za dopis. Nemám bohužel ani texty ani čas. B. Martinů.

Později podnikl rozhlasový redaktor z Brna ještě další pokus. Tento dopis podobného obsahu jako byl ten první si při své nepořádkumilovnosti neschoval. Může však posloužit skladatelovou odpovědí. To bylo již v době skladatelova posledního útočiště ve švýcarském Schönenbergu-Pratteln, kde o něho a jeho paní pečovali manželé Paul a Maja Sacherovi. Dopis po drobných ortografických úpravách vyhlíží takto:

Březen 20. 59.

Milý pane doktore!

Děkuji vám za dopis a za text, který mne zaujmul. Napsal jsem vám tuto píseň pro dětský sbor. Je to asi dost těžké pro děti, ale mohou-li zpívat Studánky, tak zazpívají i tento starý styl. Když okolnosti dovolí, tedy druhý hlas by měl být doprovázen buď violou a nebo ještě lépe trompetou, ovšem diskrétně. Přimlouvám se pro trompetu, její zvuk v té hluboké poloze dodá něco zvláštního. Může to býti hráno i amatérem. Pošlu vám kopii co nejdříve. Máte-li jiné texty podobného druhu, pošlete. Děkuji.

Děkuji rovněž za upozornění o vysílání Ženitby. Budu ji hledět zachytit ačkoliv nám do Prahy stále mluví někdo z Mnichovského Radia. Obrázky nemám neb jsem vše poslal sestře do Poličky. Který dětský sbor je váš? Poslal jsem také

písničky dětskému sboru v Domě krajském pionýrů, až je ozpívají, rozdělte se s nimi, ale Váš sbor je asi pokročilejší. Jak provedete ty recitativní partie v Zavírání lesa v Anglii? Myslím že by měly být recitovány anglicky. Přispělo by to k porozumění. Nemohli by v Anglii to natočit na pás a poslat mi to, abych věděl, jak děti zpívají, pro případ dalších sborů? Mimochodem nebydlím na zámku, nýbrž na farmě.

Mnoho vás zdravím a prosím, abyste mi potvrdil až dostanete kopii.

Srdečně váš

B. Martinů

Jak je zřejmé z dopisu, Martinů si vzdor mezinárodním úspěchům vážil každé zmínky o provozování skladeb ve vlasti. Zmínka o recitativních partiích v *Zavírání lesa* v Anglii (ne zcela přesná, jak konstatoval Zdeněk Zouhar, viz dále) se týká zájezdu Brněnského dětského sboru do Anglie.

Shodou okolností obdržel Bohuslav Martinů z Brna ve stejné době dvě žádosti o kompozici pro dětský sbor. První žádost odeslal Jaroslav Dostalík, sbormistr Dětského pěveckého sboru Krajského domu pionýrů a mládeže v Brně. Byla příznivě vyřízena; mezi 1.- 4. únorem 1959 Martinů složil *Písničky pro dětský sbor* jako ojedinělou kompozici toho druhu ve své tvorbě. Předlohou této malé trilogie byla báseň *Velikonoční* Františka Halase a dva texty z Erbenovy sbírky *Kovaříček* a *Dětské hádanky*. Druhá žádost přišla z brněnského rozhlasu o skladbu pro Brněnský dětský sbor, který řídil František Lýsek. Redaktor zaslal skladatelovi text básně z rukopisu třeboňského (15. století), jak jej našel ve vydání Karla Jaromíra Erbena (1857).

Na nápěv taneční písně *V Strachotině hájku* se odkazuje v Kancionálu Franusově (Hradec Králové 1505) v souvislosti s duchovní písní *O Regina, lux divina*. Na toto konstatování Jaroslava Pohanky v *Dějinách české hudby* v příkladech č. 57 upozornil autor Jaroslav Dostalík.

V Strachotině hájku

tu' biechom veselí.

Ptáčkové zpieváchu

za dvě neděli.

Který zpieváše lépe

na patnáctém létě?

Sóvka a lelek.

Hrdlička, jirička,

pěnkava, žežulka

tu' sú hody měly.

Ale již' sú zaletěli

ptáčkové od nás.

Nemohliť sú zde ostati

pro studený čas.

S kým mám chvíle krátiti

ptáčkuov nemajíce,

zmilitkých nevidajíc?

Čížek na oslíčku.

Vyzřiž, pacholíčku,

pověz, co tu jest!

*Drozdík v háji zpíváše
s slavičkem vesele.
Vzhlédajíce na se
zpívášta tiem déle.
A stehlíček s střížkem,
s milikým papúškem
tu' sú radost měli.
A kalandr jasně
ten zpíeval tak krásně
v tom hájku zeleném.*

Není to kouzelný text ? Nelze se divit, že jím byl skladatel zaujat. Svědčí o tom první odstavec citovaného dopisu, který odeslal do Brna 20. března 1959. Tehdy již měl hotovou skladbu s názvem *Ptačí hody*. Redaktor brněnského rozhlasu měl pochopitelně velikou radost.

Tehdy však netušil, že Mistrovi zaslal pouhou polovinu středověkého textu! Nahlédněme do vydání básně *V Strachotině hájku*, jak je uvádí Jan Vilikovský v antologii *Staročeská lyrika* (1940, s. 79) a seznámíme se s její druhou polovinou:

*Běžít' jedna krásná panna
pyčíc své ztráty.
Stratila jest sovička
prstének zlatý.
Chtěl jí nic nemaje,
ot stola stávaje,
nalit maso v zeli.
Byl jeden slaviček,
dal sóvce políček
mezi horami.*

*Když my k tanci puojdem
tu, kdež sú veseli,
přesrdečné smienie
vidúc od té panny:
zdaliť by čest učinila,
hlavičky poklonila
řkúc: "Toť muoj milý jest."
Což vy tu stojíte?
Učiňtež k tomu spieše,
nemeškajíc déle.*

*Ktož svú ženku smúti
v domě velmi veselú,
panie přežádúcie,
nepřejtež jemu!
Kterýž veselé brání
své najkrajššie panie,
mát' toho nečest!
Neniet' hoden chválenie
od své překrásné panie,
kterýžkolivěk jest.*

Staročeská báseň je rozčleněná zřetelně do dvou dílů, z nichž první působí dojmem přírodní lyriky a ve druhém se jeho obsah obrací v erotickou satiru. Kdyby byl Martinů obdržel úplný text, vyhlíželo by jeho zhudebnění zcela jinak! Zdeněk Zouhar – vydavatel obou dílek pod názvem *Písničky pro dětský sbor / Ptačí hody* (Panton 1977) ve své vyčerpávající monografii *Sborové dílo Bohuslava Martinů* (Academia, 2001) srovnává obě navzájem.

Písničky považuje za „sborky ... skutečně dětské, napsané pro radost zpívajícím dětem ...“ (s. 167). *Ptačí hody* charakterizuje jako „dílo jistě zajímavé, ale jaksí (třeba ve srovnání s předchozími *Písničkami pro dětský sbor*) odlidštěné, odděštěné“ (s. 175). Jaroslav Mihule ve velké monografii o Bohuslavovi Martinů však má za to, že skladatele vedla báseň *V Strachotině hájku* „k umělecky náročnějšímu projevu než předchozí *Písničky pro dětský sbor* a zhostil se zpracování velice zajímavou renesanční fakturou sborové věty. *Ptačí hody* jsou psány jako archaizující dvojhlas (s uplatněním paralelních kvart, prázdných kvint v závěrech a podobně), přičemž jejich faktura je obohacena ve dvou či třech taktech rozdělením zpěváků do tříhlasu. Celek barevně poznamenává elementární doprovod violy (případně trubky), který vystačí se dvěma tóny ... i tato sugestivní hudební hříčka vznikla se zřejmým zaujetím ...“ (Osud skladatele, s. 537).

Původní premiéru *Ptačích hodů* zaznamenal Zdeněk Zouhar v monografii *Sborové dílo Bohuslava Martinů*: 12. 4. 1960, Brněnský dětský sbor, trubka Jan Slabák, dirigent František Lýsek. Na večeru z Cyklu čtyř koncertů *Martinů a Brno* 21. dubna 2008 v koncertním sále ZUŠ Vítězslavy Kaprálové zazněla skladba v reprodukci dětského sboru Primavera s doprovodem lesního rohu.

Zdeněk Zouhar, sám významný sborový skladatel, právem vyslovuje chválu *Písničkám pro dětský sbor*. Lze s ním souhlasit s tou výhradou, že Martinů v době jejich kompozice se již vlastně v tomto oboru (zhudebnění textů lidových a v lidovém tónu) do značné míry vypsál, takže tento malý cyklus postrádá svěžesti zdařilejších předchozích děl. Na druhé straně pak Zouhar ublížil *Ptačím hodům*, které navíc nepřípadně srovnává s *Písničkami*. Podrobnějším rozbořením skladby, jak to naznačuje Jaroslav Mihule, je možné dospět k jinému závěru. V obsáhlém díle Bohuslava Martinů mají *Ptačí hody* sotva významnější úlohu než jako zajímavá miniatura. Její obtížnost bude bránit tomu, aby se dostaly na repertoár dětských sborových těles. Kompozičně však představují ve skladatelově odkazu unikátní opus, jakousi pozdní exkurzi do středověké sféry, gesto snad vyvolané právě fragmentární textovou předlohou.

Pocta Rudolfu Firkušnému

Alena Veselá

Dne 19. července 2008 uplynulo již čtrnáct let od smrti největšího českého pianisty Rudolfa Firkušného (1912-1994) a 10. ledna tomu byly tři roky, co zesnula jeho žena Taťána, rozená Nevolová. S rodinou Nevolových a později i Firkušných nás pojilo dlouhodobé přátelství. Od Taťániny sestry Evy Žallmanové jsem se dozvěděla, že si oba manželé přáli, aby se místem jejich posledního odpočinku stalo město Brno. Brno bylo po dlouhá léta domovem Rudolfa Firkušného a jeho žena byla brněnskou rodačkou, a tak jsem došla k přesvědčení, že je naší povinností splnit toto přání a docílit umístění jejich ostatků na čestném pohřebišti ústředního hřbitova poblíž hrobu Leoše Janáčka. Podle mého názoru měla iniciativa vzejít z naší vysoké umělecké školy, už také proto, že Rudolf Firkušný byl jmenován prvním čestným doktorem Janáčkovy akademie. Byl to dokonce první čestný doktorát udělený v našem státě vysokou uměleckou školou, neboť jsme jako první měli akreditaci k doktorskému studiu. Obrátila jsem se na pana rektora prof. Václava Cejпка se žádostí, aby jménem Janáčkovy akademie podal primátorovi města Brna návrh na uložení ostatků Rudolfa Firkušného a jeho ženy na čestném pohřebišti, kde se také nachází hrob Leoše Janáčka. Byl to právě Janáček, který jako první rozpoznal Firkušného zcela mimořádné nadání a sám se nabídl, že ho bude učit.

Igor Firkušný a Veronique Firkušný-Callegari, září 2007

Potomci manželů Firkušných, dcera Veronique a syn Igor velice přivítali naši iniciativu. Tehdejší Rada města Brna souhlasila s umístěním ostatků manželů Firkušných do čestného hrobu, jednalo se však o tři alternativy. Jsem šťastná, že po dlouhém a složitém jednání, v němž se výrazně angažoval pan rektor Cejpek,

se podařilo docílit rozhodnutí o umístění hrobu v kruhovém pohřebišti poblíž místa, kde odpočívá Leoš Janáček. Pomník vytvořil sochař Václav Fiala.

Dne 10. září 2007 se konal pietní akt na hřbitově za účasti paní Veronique Firkušné-Callegari a pana Igora Firkušného s rodinami. Památce Mistra Firkušného a jeho ženy se přišlo poklonit mnoho osobností kulturního světa a obdivovatelů jeho výsostného umění. Měla jsem tu čest proslovit při pietním aktu vzpomínku na tohoto velkého umělce.

Večer téhož dne se v sále Besedního domu konal koncert pod názvem Pocta Rudolfovi Firkušnému. Vystoupili na něm čtyři pianisté. Na programu byly skladby W. A. Mozarta, J. Suka, L. Janáčka a A. Dvořáka. Koncert zahájil dvanáctiletý pianista Jan Vojtek, jako připomínka doby, kdy Rudolf Firkušný jako malý chlapec zahájil v tomto sále svou budoucí hvězdnou kariéru. Dalšími účinkujícími byli Renáta a Igor Ardaševovi a Jan Jiraský. Koncert měl ve zcela zaplněném sále Besedního domu vřelou odezvu. Připomnělo mi to den, kdy byl Rudolf Firkušný jmenován čestným doktorem JAMU a na této slavnosti vystoupili tehdejší nejúspěšnější studenti klavírního oboru Renáta Ardaševová a Jan Jiraský. Mistr Firkušný se tehdy velmi krásně vyslovil o jejich výkonu.

Týden po pietním aktu jsem obdržela z New Yorku dopis od paní Veronique, kde mimo jiné píše: „...*Od počátku jsem neměla pochybnosti, že máma a táta patří ‚domů‘, pietní akt na hřbitově mi toto domnění naprosto potvrdil. Jsou opravdu tam, kde si jejich památky budou lidé vážit a budou navštěvováni s úctou a láskou ...*“

Igor Firkušný a Veronique Firkušný-Callegari

Rudolf Firkušný byl mimořádnou osobností světového významu. Již ve svém raném mládí koncertoval s vynikajícím úspěchem v mnoha evropských zemích a Spojených státech amerických. Po nacistické okupaci v roce 1939 emigroval

do USA, kde pokračovala jeho závratná kariéra. Brzy se zařadil mezi největší světové pianisty. Po dlouhá desetiletí jsme u nás nemohli obdivovat jeho umění. Společně s Rafaelem Kubelíkem odmítl vystupovat v zemích ovládaných totalitním režimem. Tento jejich postoj znamenal velkou posilu pro obhájce lidských práv. Nejen za vrcholné umění Rudolfa Firkušného ve službách české hudby, ale i za jeho lidské postoje mu nemůžeme být dost vděční.

Živý umělecký projev Mistra Firkušného jsme mohli zažít až po jeho slavném návratu do vlasti po roce 1990. Nezapomenutelné jsou jeho koncerty v Praze, Brně i rodných Napajedlech. Firkušný, stále ve vynikající formě, hrál fascinujícím způsobem. Objevny byl jeho přednes Janáčka – vedle dramatického náboje měl neobyčejnou výrazovou hloubku, byl plný poezie a byl hrán s nádhernou tónovou kulturou. Kdo jsme měli to štěstí poznat Rudolfa Firkušného osobně, obdivovali jsme, jak při vší velikosti byl člověkem nesmírně skromným a laskavým. S láskou také vzpomínáme na jeho ženu, která mu byla po celá léta velkou oporou a vytvořila mu krásný domov.

Snad si ani dostatečně neuvědomujeme, co všechno Rudolf Firkušný pro českou hudbu vykonal. Má nezapomenutelnou zásluhu na tom, že je v celém světě stále více ceněno dílo Leoše Janáčka, Bohuslava Martinů a dalších českých skladatelů. Můžeme potvrdit výrok slavného violoncellisty Jánose Starkera: „Rudolf Firkušný reprezentoval svou zemi do posledního dechu.“

Text je otištěn se svolením autorky z Občasníku JAMU. Lze dodat, že o celé jednání a zdárný výsledek se plně zasloužila paní profesorka Alena Veselá.

Slavní přátelé

Jarmila Mráčková

Článek Jany Hřebíkové ve Zprávách SBM č. 30, str. 58-61 je věnován dopisům Bohuslava Martinů adresovaným Rudolfu Firkušnému, jejichž kopie věnovala v minulém roce Institutu B. Martinů pianistova dcera paní Veronique Firkušný-Callegari.

Jiné dochované dopisy jsou svědectvím přátelství Rudolfa Firkušného s vynikajícím tanečním umělcem Ivo Váňou Psotou, jehož sté výročí narození letos připadlo na 1. květen 2008. Oba umělci měli start ke světové slávě z Brna. Vidali se v zahraničí, psali si z míst, kde vystupovali. Tón dopisů (kopie jsou v archivu Národního divadla Brno) hovoří o upřímném kamarádství a vzájemném uměleckém obdivu.

Také Bohuslav Martinů se v Paříži poznal s I. V. Psotou. V několika dopisech adresovaných Psotovi hovoří o svých tvůrčích záměrech a jejich případném

uvedení souborem Ruského baletu. V roce 1936 Psota choreograficky nastudoval v Brně premiéru baletu-opery Bohuslava Martinů *Divadlo za branou*, kde vytvořil postavu Pierota.

Všichni tři umělci prožili léta okupace republiky za druhé světové války v emigraci. Jediný z nich, který se vrátil ihned po válce zpět do vlasti – do Brna, byl Ivo Váňa Psota. Nevyplatilo se mu to. Uštván útoky na svoji práci i osobu podlehl mozkové mrtvici roku 1952. Pochován je v Přerově. Oba další přátelé se vrátili do vlasti až posmrtně. Bohuslav Martinů do rodné Poličky roku 1979 a Rudolf Firkušný do domovského Brna 2007.

KORESPONDENCE

Bohuslav Martinů a Theo H. Florin

Mária Kleňová (Martin, SR)

Bohuslav Martinů, Theo H. Florin, Vítězslava Kaprálová – tri mená zdanlivo bez súvislosti. Básnik a dve mená rezonujúce medzi znalcami hudby. Boli priatelia alebo išlo o bežné spoločenské kontakty?

Tieto otázky som si kládla pri dopĺňaní rukopisov a pri korektúre knihy o básnikovi Florinovi, ktorú pripravil môj manžel Milan Kleň, vydania ktorej sa však už nedožil. V básnikovej pozostalosti a korešpondencii nachádzajúcej sa v Archíve Slovenskej národnej knižnici v Martine, som našla doteraz nikde nezverejnený list od Bohuslava Martinů.

Pokúsím sa popísať súvislosti: Kto bol Florin? Rodák z Oravy, vlastným menom Teodor Herkeľ (*1908 Dolný Kubín – †1973 tamže), básnik, redaktor, diplomat. V rokoch 1934–1940 žil v Paríži, pracoval pre Maticu slovenskú, redigoval tu časopis Slovenský hlas, neskôr aj *Náš život* a *Slovenský chýrnik* a pôsobil ako organizačný pracovník kancelárie čs. kolónie vo Francúzsku. Po zatknutí Vladimíra Clementisa opustil Paríž a odišiel do Londýna. V Londýne pôsobil v rokoch 1941–45 ako tajomník čs. Ministerstva sociálnej starostlivosti, zároveň redigoval a vydával mesačník *Nové časy*. Do Paríža sa vrátil v roku 1945 ako tajomník československého veľvyslanectva, v rokoch 1946–48 bol v rovnakej

funkcii vo Washingtone, v rokoch 1948–50 konečne doma ako osobný tajomník Vladimíra Clementisa na Ministerstve zahraničných vecí v Prahe. V rokoch 1950–53 bol nezákonne väznený, neskôr rehabilitovaný. Po prepustení z väzenia od roku 1953 žil v Dolnom Kubíne, kde sa venoval literárnej tvorbe, vydavateľskej činnosti, bol jeden z hlavných organizátorov Hviezdoslavových Kubínov.

B. Martinů zaslal z New Yorku 22. januára 1947 básnikovi Florinovi, podľa ktorého sa dá usudzovať o dlhodobjšom priateľskom vzťahu. Citujem: „*Milý příteli Florin. Dostal jsem básničky, děkuji, líbí se mi mnoho a rád vám k některým napíšu melodii. Udělám cyklus asi tři nebo čtyř písní, které by se mohly vydat v Praze u Melantricha v jednom sešitě s pěknou obálkou. Ještě nevím, které vyberu, jsou všechny pěkné. Nevíte, kterou zhudebnila Kaprálová? Abychom neměli ty samé....*“

Florin bol v tom čase tajomníkom československého veľvyslanectva vo Washingtone. Takže vzťahy krajanov boli v tom čase viac ako samozrejmé. Usudzujem aj o možnosti, že sa už poznali skôr, a to počas pobytu v Paríži. Florin bol pracovníkom československej kolónie a práve počas pobytu v Paríži mu vychádzajú prvé básnické zbierky. Citujem z knihy o Florinovi: „*V parížskej kaviarni Café au Deux Magots sa dávno pred Florinovým príchodom stretávali slovenskí intelektuáli ...*“, predpokladám, že spoločne aj s českými, pretože tieto dva národy mali vždy v minulosti veľa spoločného, podobnú reč, podobný osud. Z listu však vyvstáva ďalšia otázka: Kedy a kde sa Florin spoznal s V. Kaprálovou?

Vítězslava Kaprálová, talentovaná hudobná skladateľka, zomrela vo veľmi mladom veku (*1915 Brno – †1940 Montpellier, Francija). V rokoch 1937–39 mala umožnený štipendijný študijný pobyt v Paríži, v roku 1938 dirigovala orchester BBC pri zahájení festivalu Medzinárodnej spoločnosti pre súčasnú hudbu v Londýne. V apríli 1940 sa vydala za spisovateľa Jiřího Muchu a po dvoch mesiacoch ho navždy opustila.

Pre všetkých troch zúčastnených je spoločným styčným bodom pobyt v Paríži. V životopise Kaprálovej sa uvádza, že s Bohuslavom Martinů ju spájalo pracovné a neskôr aj silné osobné priateľstvo. Martinů ju zoznamoval s hudobnými dielami veľkých majstrov a spolu so Stravinským a parížskou Šestkou mal veľký vplyv na tvorivú orientáciu Kaprálovej.

Položené otázky však už s odstupom času ťažko niekto zodpovie. Florin bol osobným tajomníkom Clementisa (Vladimír Clementis – ministr zahraničních věcí ČSR, v roku 1951 popravený, neskôr rehabilitovaný) a keď ho v roku 1950 uväznili, jeho veci ostali vyložené na chodbe Černínskeho paláca, odkiaľ ich potom previezli do depozita Náprstkoveho múzea v Prahe. Podľa slov prof. PhDr. Z. Kasáča, CSc., literárneho vedca, vraj také vzácne dokumenty nemala v tom čase ani Národná knižnica (z listu menovaného autorovi knihy Florin Milanovi Kleňovi). Lenže to bolo v rokoch 1965–75.

Už niekoľko rokov pátram po informáciách. Dnes nikto nevie, či sa dokumenty zachovali, pretože oficiálne prevzaté neboli a nie sú v zoznamoch múzea. Vo Florinovej pozostalosti je len veľmi málo dokumentov z obdobia pred väzbou. Pozostalosť Bohuslava Martinů sa nachádza v archívoch v zahraničí. Snáď z uvedených dôvodov sa dostatočne nepreskúmali priateľstvá významných osobností, akými menovaní bezo sporu sú.

Autografy a faksimile skladeb věnovaných Rudolfu Firkušnému

Jana Hřebíková

Paní Veronique Firkušný-Callegari, dcera klavíristy Rudolfa Firkušného, poskytla Institutu Bohuslava Martinů z pozostalosti svého otce vedle 15 originálních dopisů Martinů adresovaných Rudolfu Firkušnému také notové autografy, faksimile a výtisky skladeb, které byly Firkušnému věnovány. Získané autografy skladeb Martinů představují velmi důležité prameny pro připravovanou kritickou edici a jsou určeny k digitalizaci.

Autografy

Jedním z autografů je drobná třístránková skladba pro klavír *Barcarola*, H. 326, kterou Martinů zkomponoval v New Yorku v prosinci 1949 a věnoval ji Marguerite Fournier jako novoroční hudební dárek: „*A Marguerite Fournier pour la Nouvelle Année 1950 avec toute ma profonde amitié*“. *Barcarola* se stala hudebním dárkem ještě jednou, a to v srpnu 1987, kdy Marguerite Fournier darovala autograf skladby Rudolfu Firkušnému s vlastnoručním věnováním k 47. výročí jejich přátelství.

Druhým autografem je klavírní skladba *Zapomnění*, kterou Rudolfu Firkušnému věnoval v březnu 1939 Rafael Kubelík. Čtyřstránková skladba je nesena v pomalém tempu a končí ve čtyřnásobném *pppp*.

Třetím autografem je pracovní manuskript skladby pro klavír *Fantaisie et Rondo* (později *Fantaisie et toccata*, H. 281), kterou Bohuslav Martinů zkomponoval pro Rudolfa Firkušného v Aix en Provence v září 1940. Je to skladba velmi závažná, jedno z vrcholných děl pro sólový klavír v tvorbě Martinů. Komponoval ji v těžké době emigrace do USA. Svým výrazem je blízká *Dvojkoncertu* a klade vysoké nároky na techniku a temperament interpreta. Firkušný začal se studiem skladby v roce 1942 a skladba procházela ještě poslední skladatelovou revizí.

Faksimile

Vedle pracovního manuskriptu *Fantaisie et Rondo*, který obsahuje revizní škrty a přeplepy, se v pozůstalosti Firkušného dochovala také faksimile autografního čistopisu této skladby. Faksimile obsahuje vpisky obyčejnou tužkou pocházející zřejmě od Rudolfa Firkušného, který používal faksimile při koncertech. Kopie autografu skladby je na papíře firmy Circle Blue Print. Oba dokumenty, pracovní manuskript i faksimile čistopisu, tak tvoří důležité prameny genese této skladby. Při revizích a řešeních klavírních partů byl Firkušný pro Bohuslava Martinů zároveň velmi důležitým rádcem. Konečný název *Fantaisie et toccata* dostala skladba až po premiéře, kterou Firkušný provedl 2. února 1943 v Town Hall v New Yorku. Skladba vyšla tiskem v roce 1951 u nakladatelství Associated Music Publishers.

V pozůstalosti Firkušného se dochovala také obě koncertantní díla, která Martinů zkomponoval přímo pro Firkušného: *Koncert pro klavír a orchestr č. 3, H. 316* a *Koncert pro klavír a orchestr č. 4 Inkantace, H. 358*. V obou případech se jedná rovněž o dobové kopie autografů partitur na papíře Circle Blue Print.

Titulní strana faksimile třetího klavírního koncertu obsahuje věnování, název díla, dataci, podpis a trvání skladby: „*To Rudolf Firkušný. Concerto No 3 pour piano and orchestra. New York 1948. Bohuslav Martinů. Dur. 25 minuts*“. Faksimile partitury obsahuje vpisky obyčejnou tužkou, zřejmě od Rudolfa Firkušného.

Klavírní koncert č. 4 – Inkantace tvoří jedno z nejdůležitějších koncertantních děl Bohuslava Martinů. Dochované faksimile partitury obsahuje dataci ukončení skladby 3. února 1956 a nese vpisky obyčejnou tužkou, opět pravděpodobně od Rudolfa Firkušného, jako například i trvání skladby „*durato 8:40, 9:59*“. V záhlaví druhého listu je uvedeno „*property of R. Firkušný*“ a následuje Firkušného adresa. Partitura obsahuje rovněž dirigentské značky. Je tedy zřejmé, že byla tato partitura používána při koncertech Rudolfa Firkušného, který měl provozní právo premiéry a dalších provedení skladby na několik let.

Další zajímavostí této partitury je poznámka jména a adresy „*Arnold Arnstein 325 N.E Ave., NY.e.*“ Arnold Arnstein (1898-1989) byl vyhlášeným hudebním kopistou, který pracoval pro skladatele jako Gian Carlo Menotti, Leonard Bernstein, Virgil Thomson a další. Arnstein byl pověřen rozepsáním partů *Inkantací* pro jednotlivé nástroje. To potvrzuje také soupis inventáře Arnolda Arnsteina v hudebním oddělení New Yorkské městské knihovny, ve kterém se objevuje název *4. klavírního koncertu – Inkantace* Bohuslava Martinů.

Notové výtisky

Zbývá ještě zmínit dva rané notové výtisky, které se v pozůstalosti Firkušného dochovaly. Jedním je klavírní výtah s textem z opery Martinů *Julietta*. Klavírní výtah upravil Karel Šolc a vydalo nakladatelství Melantrich v roce 1947. Rudolf Firkušný obdržel toto notové vydání s vlastnoručním věnováním Charlotte Martinů k Vánocům 1947.

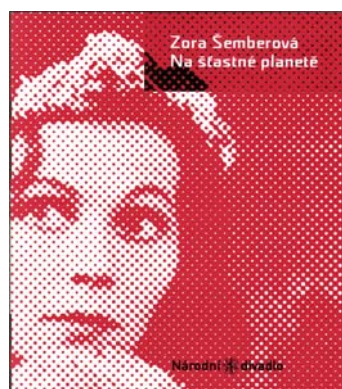
Druhou skladbou jsou *Dubnová preludia* Vítězslavy Kaprálové. Skladbu tvoří čtyři věty pro klavír a vydala ji Hudební matice Umělecké besedy v Praze v roce 1938. Skladatelka darovala svůj notový výtisk Rudolfu Firkušnému s vlastnoručním věnováním: „*Vzácnému umělci, milému příteli Rudovi Firkušnému věnuje v upřímném obdivu Vít. Kaprálová. Brno 10. XII. 1938.*“

NOVÉ KNIHY

Zora Šemberová: Na šťastné planetě

Praha, Národní divadlo 2008, 192 stran, ISBN 978-80-7258-272-3

Publikace je osobní výpovědí o životě významné české tanečnice, choreografky a pedagožky, paní Zory Šemberové, která celý svůj život zasvětila pohybovému umění. Autorka nás seznamuje se svými prvními tanečními křůčky a rolemi v Brně a s vrcholem své taneční kariéry v Praze. Posléze vypráví o dráze tanečního pedagoga na pražské Taneční konzervatoři. Mluví také o svých „osudových mužích“, rodinných starostech i radostech, o svých žácích a nesnadných

začátcích pedagogické činnosti v oboru tance a pantomimy v Austrálii. Za tuto práci byla nakonec odměněna čestným doktorátem.

Autobiografii lze zakoupit v pokladně Národního divadla a ve vybraných knihkupectvích za cenu 250,- Kč.

Miloš Šafránek: Setkání po padesáti letech

Praha, Torst 2006, 364 stran, ISBN 80-7215-295-5

Jméno diplomata a hudebního spisovatele Miloše Šafránka (1894-1982), otce historičky Anny Fárové a spoluzakladatele pražského Divadla hudby, je v Čechách známo především díky jeho třem průkopnickým knihám věnovaným dílu jeho přítele Bohuslava Martinů, vydaných v letech 1961-79. Málo se ovšem ví o jeho pozoruhodné životní cestě, o jeho diplomatickém působení ve Francii

(1927-38), pobytu ve Spojených státech (1939-45) a o jeho systematickém působení při propagaci české hudby ve světě. O tom všem vypovídá rozsáhlá kniha jeho pamětí, jejíž jádro tvoří právě jeho předválečný francouzský pobyt a válečná léta strávená za oceánem. Šafránek byl v úzkém osobním styku s desítkami osobností francouzské a české kultury, které v knize líčí. Těžiště jeho zájmu tvořila česká hudba, na jejíž propagaci ve Francii měl zásadní podíl. Podstatné části knihy jsou i zde věnovány osobnosti Bohuslava Martinů. Kniha je doprovázena bohatou fotografickou přílohou a jmenným rejstříkem.

Další podrobnosti o publikaci jsou uvedeny na <http://www.torst.cz/czech/detail.php?pk=458>

Jan Kapusta: Neuvěřitelná kauza Martinů

Pravdivá zpráva o tom, jak se stalo, že v roce 1979 byly ostatky Bohuslava Martinů převezeny ze Švýcarska do Poličky

Tak se jmenuje kniha, kterou z podnětu Nadace Bohuslava Martinů napsal dr. Jan Kapusta a která na podkladě rozsáhlého originálního pramenného materiálu a vzpomínek účastníků líčí historii přenosu skladatelových ostatků ze Švýcarska do Poličky. Jde o poutavý příběh několik let trvajících složitých jednání s Charlotte Martinů, rodinou Sacherů a četnými veřejnými osobnostmi, s úřady v Praze, Švýcarsku a Francii. Barvitě se podává popis vlastní události – exhumace, převozu a nakonec slavnostního uložení těla v rodné zemi. Monografie je také překvapivým svědectvím, jakou autoritu si dokáže umění vynutit na totalitním režimu. Edice knihy je ohlášena na příští rok.

V tomto čísle zpravodaje přetiskujeme úryvek textu pod názvem „Jak Bohuslav Martinů 16. srpna 1979 přijel domů“, který pojednává, jak Martinů po více než čtyřiceti letech překročil zpět hranice svého domova.

NOVÉ NAHRÁVKY

Dny Bohuslava Martinů 2006

Sonáta pro housle a klavír, č. 1, H. 182

Josef Žák – housle, Václav Mácha – klavír. Nahráno v roce 2006

Malá suita ze scénické hudby k „Oidipovi“ od André Gide, H. 248A

Historická nahrávka (Československý rozhlas Brno, 14. ledna 1964)

J. Orlová – hlas, komorní soubor, J. Hanousek – dirigent. Nahráno v roce 1964

Ariane, H. 370

Historická nahrávka (Československý rozhlas Brno, 9. září 1961))

Cecilie Strádalová, René Tuček, Zdeněk Kroupa, Vladimír Krejčík, Václav Halíř, Zdeněk Pospíšil, Oldřich Jakubík – sólisté, Mužský pěvecký sbor a orchestr Janáčkovy opery Brno, František Jílek – dirigent. Nahráno v roce 1961

Bohuslav Martinů: Symfonie č. 4, H. 305, Estampes, H. 369, Odjezd, H. 175A

Belgický národní orchestr, Walter Weller – dirigent. Nahráno v roce 2007

Fuga libera, FUG532, 2007

Bohuslav Martinů: Kompletní dílo pro housle a orchestr č. 2

Concerto da camera, H. 285, Koncert pro housle, klavír a orchestr, H. 342, Česká rapsodie, H. 307A

Bohuslav Matoušek – housle, Karel Košárek – klavír, Česká filharmonie, Christopher Hogwood – dirigent. Nahráno v roce 2004

Hyperion Records, CDA67672, 2008

Bohuslav Martinů: Kompletní dílo pro housle a orchestr č. 3

Suite concertante, 1. verze H. 276, Suite concertante, 2. verze H. 276A, Rhapsody – Koncert pro violu a orchestr, H. 337

Bohuslav Matoušek – housle, viola, Česká filharmonie, Christopher Hogwood – dirigent. Nahráno v letech 2001, 2004 a 2005

Hyperion Records, CDA67673, 2008

Martinů: Jeux I, H. 20 – Světová premiéra nahrávky, Hry II, H. 206
Čtyři věty, H. 170, Film en miniature, H. 148, Jaro, H. 127, Strašidelný vlak, H. 258, Pátý den páté luny, H. 318, Kuchyňská revue, H. 161
Světová premiéra nahrávky pro klavír
Adagio. Vzpomínky, H. 362
Karel Košárek – klavír. Nahráno v roce 2006
Supraphon, SU 3937-2, 2008

Martinů: Symfonie č. 1, H. 289, Symfonie č. 2, H. 295, Symfonie č. 3, H. 299, Symfonie č. 4, H. 305, Symfonie č. 5, H. 310, Symfonie č. 6 (Symfonické fantasie), H. 343
Symfonický orchestr Českého rozhlasu Praha,
Vladimír Válek – dirigent. Nahráno v roce 2006.
Supraphon, SU 3940-2, 2008

Martinů: Špalíček, H. 214, Svatební košile, H. 214 I, Romance z pampelišek, H. 364, Petrklíč, H. 348

Sólisté, Dětský sbor Kantiléna, Kühnův ženský pěvecký sbor, Kühnův smíšený sbor, Státní filharmonie Brno, František Jílek – dirigent, Pražský symfonický orchestr, Jiří Bělohávek – dirigent. Nahráno v roce 1985, 1988.
Supraphon, SU 3925-2, 2007 (1991)

Jaroslav Motlík – Viola

Johannes Brahms: Sonáta f moll pro violu a klavír, op. 120, č. 1, Ladislav Vycpálek: Suita pro violu sólo, op. 21, Igor Stravinský: Elegie pro violu sólo, Bohuslav Martinů: Rhapsody – Koncert pro violu a orchestr, H. 337
Jaroslav Motlík – viola, Květa Novotná – piano, Česká filharmonie, Zdeněk Košler – dirigent. Nahráno v roce 1961, 1973, 1979, 1993
ArteS MON, AS 723-2, 2007

Martinů: Kompletní klavírní dílo 3
Fantasia a Toccata, H. 281, Klavírní sonáta, H. 350, Etudy a polky, H. 308, Tři české tance, H. 154

Giorgio Koukl – klavír. Nahráno v roce 2006
Naxos, DDD, 8.557919, 2007

Martinů, Prokofjev

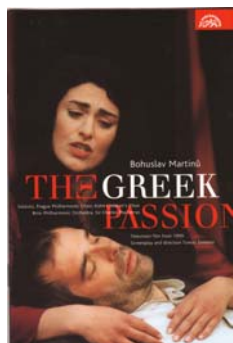
Sergej Prokofjev: Koncert e moll pro violoncello a orchestr, op. 125,

Bohuslav Martinů: Koncert č. 2 pro violoncello a orchestr, H. 304

Michal Kaňka – violoncello, Symfonický orchestr Českého rozhlasu Praha,

Vladimír Válek – dirigent. Nahráno v roce 1999 a 2005

Radioservis, DDD, CR0368-2, 2007

Řecké pašije

Bohuslav Martinů: Řecké pašije, H. 372/II

Tomáš Šimera – režie, scéna, Sir Charles Mackerras – dirigent,
Státní filharmonie Brno, sólisté Velšské národní opery, Cardiff,
Pražský filharmonický sbor, Kühnův dětský sbor. Nahráno v
roce 1981, TV film z roku 1999.

Supraphon Music, SU 7014-9, 2007

PARTITURY

Tři fragmenty z opery *Juliette* (Snář), H. 253 A

Aleš Březina

1. Scéna v lese (La scène de la forêt)
2. Scéna vzpomínek (La scène de souvenirs)
3. Finále 3. jednání (Finale du IIIe acte)

Tři fragmenty z opery Juliette (Snář) představují naprostou výjimku v tvorbě Bohuslava Martinů (1890–1959). Nikdy dříve ani potom nevyhotovil žádný obdobný vokálně-instrumentální průřez z žádného ze svých mnoha jevištních děl (několik čistě orchestrálních suit nepočítáme). Možným předobrazem mu přitom byly „Drei Bruchstücke aus Wozzeck“ op. 7 pro soprán a orchestr (1924) Albana Berga. *Tři fragmenty* jsou tedy dalším z mnoha dokladů o míře závažnosti, kterou Martinů tomuto svému centrálnímu dílu přikládal. Opera *Juliette (Snář)* vznikala v Paříži mezi 17. 5. 1936 a 24. 1. 1937. Libreto si napsal skladatel sám podle divadelní hry Georgese Neveuxe *Juliette ou la Clé des Songes*. Úspěšná premiéra se uskutečnila 16. března 1938 v Národním divadle v Praze za řízení Václava Talicha, v režii Jindřicha Honzla a ve výpravě od Františka Muziky. Vyhotovením *Tři scén* rok po premiéře opery chtěl Martinů zajistit svému dílu větší publicitu a dostat je na další operní jeviště. Zřejmě se obával, že česky zpívaná pražská premiéra mu nezajistí dostatečnou publicitu v ostatních evropských zemích. Proto chtěl umístit výňatky z nejdůležitějších scén ve francouzské verzi do francouzského rozhlasu, jak dokládají jeho dopisy jednak rodině do Poličky (30. 3. 1939, tedy ještě před dokončením *Tři scén* sděluje, že rozhlas mu tu bude hrát „tu velkou scénu“ z *Julietty*; dopis je uložen v Památníku Bohuslava Martinů v Poličce pod signaturou PBM Kr 265), jednak svému francouzskému kolegovi Jeanu Aubry (17. 5. 1939 mu napsal, že nabídl tři scény z *Julietty* dirigentovi Manuelovi Rosenthalovi pro uvedení v rozhlase, ale že zatím nic neudělali; dopis je uložen v Institutu Bohuslava Martinů v Praze pod signaturou LXIII/2) a nakonec i svému příteli a pozdějšímu životopisci Miloši Šafránkovi, který měl jako kulturní rada československého vyslanectví v Paříži a zejména jako dobrý znalec francouzské kulturní scény také své možnosti (2. 6. 1939 ho žádal, aby někam umístil „ty 3 fragmenty z *Julietty*“; dopis je uložen v Památníku Bohuslava Martinů v Poličce pod signaturou KŠaf 37). Provedení ve francouzském rozhlase se nakonec neuskutečnilo, zřejmě z důvodu rychle se zhoršující mezinárodní politické situace, a skladatelovy obavy se ukázaly být zcela oprávněné – ke druhému nastudování *Julietty* došlo

teprve 25. ledna 1959, čili až 21 let po premiéře a jen několik měsíců před skladatelovou smrtí. Uskutečnilo se v Hesenské státní opeře ve Wiesbadenu.

Během 2. světové války se na *Tři fragmenty* zapomnělo a zřejmě na ně trochu zapomněl i sám skladatel, jak nasvědčuje okolnost, že je v roce 1947 nenabídl nakladatelství Melantrich, které tehdy připravovalo vydání partitury, provozovacího materiálu a klavírního výtahu *Julietty*. Autografy pak byly dlouho nezvěstné. Podle informace z katalogu Harryho Halbreicha vlastnila autograf klavírního výtahu dlouho skladatelova manželka paní Charlotte Martinů. Její pozůstalost, která se nachází v Památníku Bohuslava Martinů v Poličce, už ho ale neobsahovala a nebylo známo, komu jej darovala. Nového vlastníka se podařilo najít teprve v 90. letech a následně Nadace B. Martinů zakoupila ze soukromého vlastnictví tohoto německého sběratele a někdejšího přítele paní Martinů autograf klavírních výtahů „La scène de la forêt“ a „Finale du IIIe acte.“ („La scène de souvenirs“ v tomto autografu není). Při přípravě prvního tištěného vydání v roce 2007 se v archivu agentury DILIA zcela neočekávaně vynořil autograf partitury *Tři scén*, který se spolu s klavírním výtahem stal předlohou pro edici díla.

Světová premiéra *Tři scén z opery Juliette* se uskuteční v Praze 11. 12. 2008 v podání Magdaleny Kožené, Davida Davislima a orchestru České filharmonie za řízení Sira Charlese Mackerrase. Zahájí celosvětový projekt Martinů Revisited, ohraničený na jedné straně datem 50. výročí skladatelova úmrtí a na straně druhé 120. výročím jeho narození.

PRAMENY

Autograf partitury je uložen v archivu agentury DILIA Praha, bez signatury, jeho faksimile v Institutu B. Martinů pod signaturou DIL 001.

Autografní klavírní výtah je uložen v Českém muzeu hudby jako depozitum Nadace B. Martinů pod signaturou LIP 010kv. Jeho kopie se nachází v Institutu B. Martinů v Praze.

Na autografu tohoto klavírního výtahu je rukou B. Martinů tužkou napsána informace: „Trois partitions de piano“ a „Deux partitions d’orchestre“, která naznačuje existenci dalších dvou autografů klavírního výtahu a druhé autografní partitury. Místo jejich uložení není zatím známo.

DATUM A MÍSTO VZNIKU

„31 Avenue du Parc Montsouris, Paris 14e.“ *La scène de la forêt* je na konci partitury datována „Paris 1. avril 1939“, *Finale du IIIe acte* nese dataci „16. avril 1939.“

OBSAZENÍ

Juliette – soprán

Michel – tenor

Obchodník se vzpomínkami – basbaryton

Babička – alt

Dědeček – bas

Stařec Mládí – basbaryton

Echo – čtyři ženské hlasy

Tři mluvené role – Malý Arab (alt), Starý Arab (bas) a Noční hlídač (bas) – mají jen několik slov, je proto možno použít předcházející zpěváky.

Podle poznámky B. Martinů na druhé straně autografu klavírního výtahu je možno dublovat následující role:

- basbaryton: Stařec Mládí (Scéna vzpomínek) s Obchodníkem se vzpomínkami (Scéna v lese)

- bas: Dědeček (Scéna vzpomínek) + Starý Arab (Finále 3. jednání) + Noční hlídač (Finále 3. jednání)

- alt: Babička (Scéna vzpomínek) + Malý Arab (Finále 3. jednání) + Echo (Scéna v lese + Finále 3. jednání)

Minimální obsazení tedy vyžaduje pět zpěváků. Z toho jen dvě role (Juliette a Michel) jsou rozsáhlé, další tři jsou mnohem menší a tři představitelé Echa (čtvrtým je Babička) mají jen několik taktů.

EDIČNÍ POZNÁMKY

Autograf partitury *Tři scén* se liší od autografu klavírního výtahu ve dvou podstatných momentech: *Scéna v lese* je v klavírním výtahu označena pořadovým číslem 2, ale v partituře je to změněno: původní, inkoustem napsaná pořadová číslice „II“ je škrtnuta a Martinů rukou opravena na „I“. K tomuto zásahu vedla B. Martinů zřejmě snaha o větší vyváženost *Tři scén*, z nichž pouze dvě jsou čistě orchestrální. Podle původního záměru by skladba začínala *Scénou vzpomínek*, ve které vystupují dvě vedlejší postavy opery a doprovod zajišťuje pouze klavír, zatímco orchestr mlčí. V definitivní podobě je tato klavírní scéna vložena mezi dvě rozsáhlé scény s orchestrem, ve kterých navíc vystupují oba hlavní protagonisté opery – Juliette a Michel.

Druhá zásadní odchylka se týká závěru této scény: klavírní výtah přináší po Michelových závěrečných slovech „A cette minute commence tout l’amour de ma vie!“ poznámku „Následuje orchestrální část finále 2. jednání“ („la suite est la partie orchestrale de finale du II. acte“). Autograf partitury však navíc obsahuje ještě orchestrální proměnu v sedmé scéně druhého dějství opery mezi tribunálem a setkáním s hlídačem (studijní čísla 65–70, zde 40–45).

Editor tohoto vydání upozorňuje ještě na dvě možná řešení úvodu *Scény vzpomínek*. Martinů ji v žádném z obou známých autografů nevypsal, jen na titulní straně autografu klavírního výtahu ji označil slovy „La scène de souvenirs (avec piano)“. Jedna z možných interpretací tohoto pokynu je ta, že se jedná pouze o klavírem doprovázenou scénu setkání Starce Mládí s Dědečkem a Babičkou. Tomu by mohla nasvědčovat i okolnost, že ji Martinů nevypsal ani

v jednom ze známých pramenů, na její provedení by pak stačil stávající klavírní výťah díla. V našem vydání však dáváme přednost jinému řešení, které považujeme za vhodnější a nevidíme v něm žádný rozpor s autografním nálezem. V tomto případě zahajuje celou scénu již setkání Michela se Starcem Mládí, ve kterém je v krátkosti vysvětleno, kdo je Stařec Mládí – bez tohoto úvodu je celá následující scéna jen těžko pochopitelná, pokud vůbec. Za další dvě zásadní výhody tohoto řešení považujeme přítomnost Michela coby protagonisty celé opery a orchestrální úvod, který vytváří důležitý kontrast k následujícímu ztišení ve scéně s klavírem.

Na rozdíl od autografního nálezu jsme v tomto vydání zachovali většinu scénických poznámek, které jsme převzali z autografu partitury celé opery. Vedlo nás k tomu přesvědčení, že tyto informace mohou být užitečné pro interprety, kteří si díky nim vytvoří komplexnější představu o ztvárnění *Tří scén*. Vynechali jsme pouze ryze technické poznámky typu „opona padá“.

Duratu *Tří scén* uvádí B. Martinů v obou pramenech shodně „Durée 40 minutes“, z toho 20 minut vyhrazuje *Scéně v lese* a 14 minut *Finále 3. jednání. Scéna vzpomínek*, kterou nevypsal ani v jednom z autografů, tedy podle autorovy představy trvá 6 minut.

V Ý S T A V Y

V městském muzeu a galerii v Poličce se od 14. 4. 2007 do 28. 10. 2007 konala tradiční výstava věnovaná Bohuslavu Martinů. Obvykle bývá zaměřena na určitou část skladatelova díla nebo života. Výstava v loňském roce byla zvláštní tím, že dočasně nahrazovala stálou expozici o Martinů, která byla v srpnu 2006 kvůli rozsáhlé rekonstrukci muzea uzavřena. Slavnostní otevření nového muzea je plánováno na rok 2009, kdy uplyne 50. let od smrti Bohuslava Martinů. Krátkodobá výstava návštěvníky provedla skladatelovým dětstvím stráveným v kostelní věži, jeho studiem v Praze, pobytem v Paříži, v Americe, návratem do Evropy a kromě fascinujících životních osudů alespoň částečně seznámila s jeho obsáhlým dílem. Veškerý vystavený materiál pocházel z muzejního archivu a zahrnoval notové autografy, korespondenci, řadu fotografií, scénické návrhy, ale i Martinů vtipné autokarikatury a dokumentaci k provozování jeho díla v současnosti.

Zprávy Společnosti Bohuslava Martinů
číslo 31
Praha – červenec 2008

Vydává: Společnost Bohuslava Martinů
Kontaktní adresa: Zborovská 68, 150 00 Praha 5
Redaktorka: Mgr. Daniela Urbancová, Ph.D.
(e-mail: daniela.urbancova@seznam.cz)

Fotografie otištěny s laskavým svolením Městského muzea a galerie
Polička – Památníku Bohuslava Martinů v Poličce (PBM), Institutu
Bohuslava Martinů, Mgr. Aleše Březiny, Ing. Josefa Kaprála,
Mgr. Jarmily Mráčkové, Prof. Ivana Štrause a Jiřího Vejpravy.